

KONAK (MALATYA) YÖRESİ HALK İLAÇLARI

Turgay KOLAÇ

FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Narin SADIKOĞLU
Yüksek Lisans Tezi – 2018

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MALATYA (KONAK) YÖRESİ HALK İLAÇLARI

Turgay KOLAÇ

**Farmasötik Botanik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Narin SADIKOĞLU**

Bu Araştırma İnönü Üniversitesi bilimsel Araştırma Projeleri Birimi
Tarafından 2016/80 Proje numarası ile desteklenmiştir.

**MALATYA
2018**

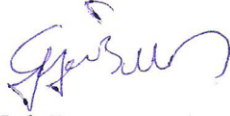
KABUL VE ONAY SAYFASI

İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan; **Turgay KOLAÇ**'ın "**Konak (Malatya) Yöresi Halk İlaçları**" konulu bu çalışması, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 18/01/2018

Doç. Dr. Turan ARABACI
İnönü Üniversitesi
Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Gizem BULUT
Marmara Üniversitesi
Üye

Yrd. Doç. Dr. Narin SADIKOĞLU
İnönü Üniversitesi
Tez Danışmanı
Üye

ONAY

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../2018 tarih ve 2018/..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Yusuf TÜRKÖZ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTARCT.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Malatya İlinin Genel Özellikleri	5
2.2. Yeşilyurt İlçesinin Genel Özellikleri	7
2.3. Konak Beldesinin Genel Özellikleri	7
3. MATERYAL VE METOT	12
4. BULGULAR.....	15
4.1. Adoxaceae.....	16
4.1.1. <i>Sambucus nigra</i> L.	16
4.2. Amaryllidaceae	17
4.2.1. <i>Allium ampeloprasum</i> L.....	17
4.2.2. <i>Allium cepa</i> L.....	18
4.2.3. <i>Allium sativum</i> L.....	19
4.3. Anacardiaceae	20
4.3.1. <i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>terebinthus</i>	20
4.4. Apiaceae.....	21
4.4.1. <i>Anethum graveolens</i> L.	21
4.4.2. <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W. Hill.....	22
4.5. Araceae	23
4.5.1. <i>Eminium intortum</i> (Banks & Sol.) Kuntze.....	23
4.6. Asteraceae	24
4.6.1. <i>Anthemis armeniaca</i> Freyn & Sint.....	24
4.6.2. <i>Anthemis haussknechtii</i> Boiss. & Reut.	25
4.6.3. <i>Bellis perennis</i> L.	26
4.6.4. <i>Echinops pungens</i> Trautv. var. <i>pungens</i>	27
4.6.5. <i>Gundelia tournefortii</i> L.....	28

4.6.6. <i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench	29
4.6.7. <i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i>	30
4.6.8. <i>Pulicaria dysenterica</i> (L.) Bernh. subsp. <i>dysenterica</i>	31
4.6.9. <i>Tragopogon bupthalmoides</i> (DC.) Boiss.	32
4.6.10. <i>Tragopogon dubius</i> Scop.	33
4.6.11. <i>Tripleurospermum oreades</i> (Boiss.) Rech.f.	34
4.7. Boraginaceae.....	35
4.7.1. <i>Anchusa azurea</i> Mill. var. <i>azurea</i>	35
4.7.2. <i>Arnebia decumbens</i> (Vent.) Coss. & Kralik	36
4.8. Brassicaceae.....	37
4.8.1. <i>Brassica oleracea</i> L.	37
4.9. Cornaceae.....	38
4.9.1. <i>Cornus mas</i> L.	38
4.10. Cucurbitaceae.....	39
4.10.1. <i>Cucumis sativus</i> L.	39
4.11. Elaeagnaceae	40
4.11.1. <i>Elaeagnus angustifolia</i> L. var. <i>angustifolia</i>	40
4.12. Euphorbiaceae.....	41
4.12.1. <i>Euphorbia grisophylla</i> M.L.S.Khan.	41
4.12.2. <i>Euphorbia macrocarpa</i> Bioss. & Buhse.	42
4.13. Fabaceae.....	43
4.13.1. <i>Anthyllis vulneraria</i> L. subsp. <i>boissieri</i> (Sagorski) Bornm.	43
4.13.2. <i>Astragalus gummifer</i> Labill.	44
4.13.3. <i>Cicer arietinum</i> L.	45
4.13.4. <i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glabra</i>	46
4.13.5. <i>Vicia hybrida</i> L.	47
4.14. Fagaceae.....	48
4.14.1. <i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>infectoria</i>	48
4.15. Geraniaceae.....	49
4.15.1. <i>Geranium tuberosum</i> L.	49
4.15.2. <i>Pelargonium endlicherianum</i> Fenzl.....	50
4.16. Iridaceae.....	51
4.16.1. <i>Crocus cancellatus</i> Herb. subsp. <i>damascenus</i> (Herb.) B.Mathew.....	51
4.17. Juglandaceae	52

4.17.1. <i>Juglans regia</i> L.	52
4.18. Lamiaceae	54
4.18.1. <i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>chia</i> (Schreb.) Arcang.	54
4.18.2. <i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>laevigata</i> (Banks & Sol.) P.H.Davis	55
4.18.3. <i>Cyclotrichium niveum</i> (Boiss.) Manden & Scheng	56
4.18.4. <i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>longifolia</i>	57
4.18.5. <i>Mentha pulegium</i> L.	58
4.18.6. <i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i>	59
4.18.7. <i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>gracile</i> (K.Koch) Ietsw.	60
4.18.8. <i>Salvia euphratica</i> Monthbret & Aucher. var. <i>euphratica</i>	61
4.18.9. <i>Salvia multicaulis</i> Vahl.....	62
4.18.10. <i>Salvia palaestina</i> Benth.	63
4.18.11. <i>Satureja hortensis</i> L.....	64
4.18.12. <i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	65
4.18.13. <i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen. var. <i>kotschyanus</i>	66
4.18.14. <i>Thymus migricus</i> Klokov & Des.-Shost.	67
4.19. Malvaceae	68
4.19.1. <i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss.	68
4.19.2. <i>Malva neglecta</i> Wallr.....	69
4.19.3. <i>Malva sylvestris</i> L.....	70
4.20. Moraceae.....	71
4.20.1. <i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>rupestris</i> (Hauskn.) Browicz.....	71
4.20.2. <i>Morus alba</i> L.	72
4.20.3. <i>Morus nigra</i> L.....	74
4.21. Myrtaceae.....	75
4.21.1. <i>Syzygium aromaticum</i> L.....	75
4.22. Oleaceae.....	76
4.22.1. <i>Olea europaea</i> L.	76
4.23. Plantaginaceae	77
4.23.1. <i>Plantago lanceolata</i> L.	77
4.24. Poaceae	79
4.24.1. <i>Hordeum vulgare</i> L.....	79
4.24.2. <i>Triticum aestivum</i> L.	80
4.25. Polygonaceae	81

4.25.1. <i>Polygonum patulum</i> Bieb. subsp. <i>patulum</i>	81
4.26. Portulacaceae	82
4.26.1. <i>Portulaca oleracea</i> L.	82
4.27. Rosaceae	83
4.27.1. <i>Amygdalus communis</i> L.	83
4.27.2. <i>Armenica vulgaris</i> Lam.	84
4.27.3. <i>Cerasus hippophaeoides</i> (Bornm.) Bornm.	85
4.27.4. <i>Cerasus microcarpa</i> (C.A.Meyer) Boiss. subsp. <i>tortuosa</i> (Boiss. & Hausskn.) Browicz	86
4.27.5. <i>Crataegus monogyna</i> Jacq. var. <i>monogyna</i>	87
4.27.6. <i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M.Bieb. subsp. <i>orientalis</i>	88
4.27.7. <i>Cydonia oblonga</i> Mill.	89
4.27.8. <i>Malus pumila</i> Mill.	90
4.27.9. <i>Persica vulgaris</i> Mill.	91
4.27.10. <i>Prunus x domestica</i> L.	92
4.27.11. <i>Rosa canina</i> L.	93
4.28. Rubiaceae	94
4.28.1. <i>Galium spurium</i> L. subsp. <i>ibicinum</i> (Boiss. & Hausskn.) Ehrend.	94
4.29. Rutaceae	95
4.29.1. <i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	95
4.30. Scrophulariaceae	96
4.30.1. <i>Verbascum georgicum</i> Benth.	96
4.30.2. <i>Verbascum sphenandroides</i> K. Koch.	97
4.31. Solanaceae	98
4.31.1. <i>Capsicum annum</i> L.	98
4.31.2. <i>Solanum tuberosum</i> L.	99
4.32. Urticaceae	100
4.32.1. <i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	100
4.32.2. <i>Urtica urens</i> L.	101
4.33. Vitaceae	102
4.33.1. <i>Vitis vinifera</i> L.	102
4.34. Violaceae	103
4.34.1. <i>Viola odorata</i> L.	103
4.35. Zygophyllaceae	104

4.35.1. <i>Tribulus terrestris</i> L.	104
4.36. Karışımlar	105
4.37. Ticareti Yapılanlar	106
4.38. Bitki Kullanılmayan Tedavi Uygulamaları.....	107
4.39. Terapötik Etkilerine Göre Sınıflandırma	108
5. TARTIŞMA.....	117
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	129
KAYNAKLAR	130
EKLER.....	133
Ek-1. ÖZGEÇMİŞ	133
Ek-2. Etik Kurul Onayı Gerektirmediğine Dair Yazı	134
Ek-3. Kaynak Kişiler.....	135
Ek-4. Konak Yöresinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler.....	138
Ek-5. İncelenen Örneklerin Herbaryum Kayıt Bilgileri	158
Ek-6. Yakın Çevredeki Halk İlaçları Çalışmalarıyla Karşılaştırma	169
Ek-7. Yakın Çevredeki Halk İlaçları Çalışmaları İle Ortak Olan Cinsler	183

TEŐEKKÜR

Araştırma ve tez yazımı sürecinin tüm aşamalarında, her konuda yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Narin SADIKOĞLU'na,

Çalışma materyal ve verilerin toplanmasındaki yardımlarından dolayı Sayın Arř. Gör. M. Sina İÇEN'e ve Serkan KÖSTEKÇİ'ye

Çalışma materyallerinin tayininde yardımlarından dolayı Sayın Doç. Dr. Turan ARABACI, Doç. Dr. Birol MUTLU ve Arř. Gör. şükrü KARAKUŐ'a

Maddi desteklerinden dolayı İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne

Arazi çalışmalarında ve verilerin toplanması sırasında desteklerini esirgemeyen sevgili AİLEME

Tezimin konusunu oluşturan ve değerli zamanlarını ayıran KONAK YÖRESİ HALKINA

Teőekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Konak (Malatya) Yöresi Halk İlaçları

Amaç: Bu çalışma, Malatya ilinin Yeşilyurt ilçesine bağlı Konak beldesinin geleneksel olarak kullanılan halk ilaçlarını belirlemek amacıyla yapıldı.

Materyal ve Metot: Mayıs 2015-Kasım 2016 tarihleri arasında beldenin 3 mahallesine gidilerek yüzü aşkın kişiyle görüşülüp içlerinden 68 kişi (% 38.2 erkek, % 61.8 kadın) kaynak kişi kabul edildi ve yaş ortalamaları 64 olarak hesaplandı. Arazi çalışmalarına katılan kaynak kişilerle beraber 243 herbaryum örneği toplandı. Toplanan örnekler İnönü Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryum' unda saklanmaktadır.

Bulgular: 35 familya, 68 cins ve 85 türe ait 86 takson halk ilaçları kapsamında değerlendirildi. Bunların 62'si yabancı olarak toplanan, 19'u kültürü yapılan ve 5'i ise pazardan, aktardan veya baharatçılardan alınan bitkilerdir. En çok Lamiaceae (14), Asteraceae (11) ve Rosaceae (11) familyalarına ait bitkiler kullanılmaktadır.

Sonuç: En çok kullanılan bitkiler sırasıyla; *Origanum vulgare* L. subsp. *gracile* (K.Koch) Ietsw., *Euphorbia grisophylla* M.L.S. Khan., *Euphorbia macrocarpa* Bioss. & Buhse., *Pelargonium endlicherianum* Fenzl, *Rosa canina* L., *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *longifolia*, *Mentha pulegium* L. ve *Mentha spicata* L. subsp. *spicata* olarak saptandı. ICF faktörü hesaplandı. En çok mide ağrı ve ülserleri (FIC: 0.919) ile soğuk algınlığında (FIC: 0.947) kullanımlar tespit edildi. Dâhilen (%62.5) kullanım haricen (%37.5) kullanımdan daha fazladır. Dâhilen kullanımda; infüzyon (%15.5) veya çeşitli işlemlerden geçirerek (%15.5) kullanmak daha çok tercih edilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Etnobotanik, Geleneksel Halk İlaçları, Konak, Malatya, Tıbbi Bitkiler, Türkiye

ABSTARCT

Folk Remedies of Konak (Malatya) Area

Aim: This study is conducted to determine the folk medicine traditionally used for the Konak, town of Yeşilyurt, province of Malatya.

Material and Method: Between May 2015 and November 2016, three communities of Konak are visited and more than 100 people are interviewed, 68 of them (38.2% male, 61.8% female) are accepted as source people and their average age is calculated as 64. A total of 243 herbarium specimens are collected along with the source people participating in the fieldwork. The collected samples are kept in the Herbarium of Inonu University Faculty of Pharmacy.

Results: 86 taxa belonging to 35 families, 68 genera and 85 species are evaluated in the context of folk medicines. 62 of these are wildy harvested, 19 are cultivated, and 5 are those from open markets, herbalists or spice sellers. Plants belonging to families of Lamiaceae (14), Asteraceae (11) and Rosaceae (11) are mostly used.

Conclusion: The most used plants are; *Origanum vulgare* L. subsp. *gracile* (K.Koch) Ietsw., *Euphorbia grisophylla* M.L.S.Khan., *Euphorbia macrocarpa* Bioss. & Buhse., *Pelargonium endlicherianum* Fenzl, *Rosa canina* L., *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *longifolia*, *Mentha pulegium* L. and *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*. The ICF factor is calculated. The most common uses for stomach pain and ulcers (FIC: 0.919) and colds (FIC: 0.947) were found. Internal usage (62.5%) is more than external usage (37.5%). In internal usage it is mostly preferred to use in infusion (15.5%) or through various procedures (15.5%).

Keywords: Ethnobotany, Konak, Malatya, Medicinal Plants, Traditional Folk Medicines, Turkey.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- C- : Cins olarak yer almayanlar.
- D :Doğu meridyenleri
- F- : Familya olarak yer almayanlar.
- F_{IC} : Konsensüs faktörü (Factor of informant consensus)
- ICF : Fikir birliği faktörü (Informant consensus factor)
- K :Kuzey paralelleri
- M.Ö. : Milattan Önce
- n_t : Her kategoride kullanılan takson sayısı (minus the number of taxa used in each category)
- n_{ur} : Her kategorideki kaynak kişilerin sayısı (number of use-reports or mentions in each usage category)
- subsp. : Alttür
- T- :Tür olarak yer almayanlar.
- var. : Varyete
- WHO : Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
Şekil 2.1. Malatya ilinin Türkiye haritasındaki konumu	5
Şekil 2.2. Malatya Abdullah Gül parkı.....	6
Şekil 2.3. Malatya Kışla caddesi eski görünümü.....	7
Şekil 2.4. A. Konak uydudan konum B. Yeşilyurt haritası C. Konak mahalleleri.....	8
Şekil 2.5. Konak genel görünüm.	9
Şekil 2.6. Konak meydanı ve tarihi evler	9
Şekil 2.7. Konak Horata mesire alanı.	10
Şekil 2.8. Konak tarihi merkez camisi.....	10
Şekil 2.9. Konaktan manzara.....	11
Şekil 2.10. Konak'ta geçmişte kullanılan bazı objeler.	11
Şekil 3.1. Çalışmaya yardımcı olan yöre halkından bazıları	13
Şekil 4.1. <i>Sambucus nigra</i>	16
Şekil 4.2. <i>Allium ampeloprasum</i>	17
Şekil 4.3. <i>Allium cepa</i>	18
Şekil 4.4. <i>Allium sativum</i>	19
Şekil 4.5. <i>Pistacia terebinthus</i> subsp. <i>terebinthus</i>	20
Şekil 4.6. <i>Anethum graveolens</i>	21
Şekil 4.7. <i>Petroselinum crispum</i>	22
Şekil 4.8. <i>Eminium intortum</i>	23
Şekil 4.9. <i>Anthemis armeniaca</i>	24
Şekil 4.10. <i>Anthemis haussknechtii</i>	25
Şekil 4.11. <i>Bellis perennis</i>	26
Şekil 4.12. <i>Echinops pungens</i> . var. <i>pungens</i>	27
Şekil 4.13. <i>Gundelia tournefortii</i>	28
Şekil 4.14. <i>Helichrysum arenarium</i>	29
Şekil 4.15. <i>Helichrysum plicatum</i> . subsp. <i>plicatum</i>	30
Şekil 4.16. <i>Tragopogon bupthalmoides</i>	32
Şekil 4.17. <i>Tragopogon dubius</i>	33
Şekil 4.18. <i>Anchusa azurea</i> . var. <i>azurea</i>	35
Şekil 4.19. <i>Arnebia decumbens</i>	36

Şekil 4.20. <i>Brassica oleracea</i>	37
Şekil 4.21. <i>Cornus mas</i>	38
Şekil 4.22. <i>Cucumis sativus</i>	39
Şekil 4.23. <i>Elaeagnus angustifolia</i> var. <i>angustifolia</i>	40
Şekil 4.24. <i>Euphorbia grisophylla</i>	41
Şekil 4.25. <i>Euphorbia macrocarpa</i>	42
Şekil 4.26. <i>Anthyllis vulneraria</i> subsp. <i>boissieri</i>	43
Şekil 4.27. <i>Astragalus gummifer</i>	44
Şekil 4.28. <i>Cicer arietinum</i>	45
Şekil 4.29. <i>Glycyrrhiza glabra</i> var. <i>glabra</i>	46
Şekil 4.30. <i>Vicia hybrida</i>	47
Şekil 4.31. <i>Quercus infectoria</i> subsp. <i>infectoria</i>	48
Şekil 4.32. <i>Geranium tuberosum</i>	49
Şekil 4.33. <i>Pelargonium endlicherianum</i>	50
Şekil 4.34. <i>Crocus cancellatus</i> subsp. <i>damascenus</i>	51
Şekil 4.35. <i>Juglans regia</i>	52
Şekil 4.36. <i>Ajuga chamaepitys</i> subsp. <i>chia</i>	54
Şekil 4.37. <i>Ajuga chamaepitys</i> subsp. <i>laevigata</i>	55
Şekil 4.38. <i>Cyclotrichium niveum</i>	56
Şekil 4.39. <i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>longifolia</i>	57
Şekil 4.40. <i>Mentha pulegium</i>	58
Şekil 4.41. <i>Mentha spicata</i> . subsp. <i>spicata</i>	59
Şekil 4.42. <i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>gracile</i>	60
Şekil 4.43. <i>Salvia euphratica</i> var. <i>euphratica</i>	61
Şekil 4.44. <i>Salvia multicaulis</i>	62
Şekil 4.45. <i>Salvia palaestina</i>	63
Şekil 4.46. <i>Satureja hortensis</i>	64
Şekil 4.47. <i>Teucrium polium</i> subsp. <i>polium</i>	65
Şekil 4.48. <i>Thymus kotschyanus</i> var. <i>kotschyanus</i>	66
Şekil 4.49. <i>Thymus migricus</i>	67
Şekil 4.50. <i>Alcea apterocarpa</i>	68
Şekil 4.51. <i>Malva neglecta</i>	69
Şekil 4.52. <i>Malva sylvestris</i>	70
Şekil 4.53. <i>Ficus carica</i> subsp. <i>rupestris</i>	71

Şekil 4.54. <i>Morus alba</i>	72
Şekil 4.55. <i>Morus nigra</i>	73
Şekil 4.56. <i>Syzygium aromaticum</i>	75
Şekil 4.57. <i>Olea europaea</i>	76
Şekil 4.58. <i>Plantago lanceolata</i>	77
Şekil 4.59. <i>Hordeum vulgare</i>	79
Şekil 4.60. <i>Triticum aestivum</i>	80
Şekil 4.61. <i>Polygonum patulum</i> subsp. <i>patulum</i>	81
Şekil 4.62. <i>Portulaca oleracea</i>	82
Şekil 4.63. <i>Amygdalus communis</i>	83
Şekil 4.64. <i>Armenica vulgaris</i>	84
Şekil 4.65. <i>Cerasus hippophaeoides</i>	85
Şekil 4.66. <i>Cerasus microcarpa</i> subsp. <i>tortuosa</i>	86
Şekil 4.67. <i>Crataegus monogyna</i> var. <i>monogyna</i>	87
Şekil 4.68. <i>Crataegus orientalis</i> subsp. <i>orientalis</i>	88
Şekil 4.69. <i>Cydonia oblonga</i>	89
Şekil 4.70. <i>Malus pumila</i>	90
Şekil 4.71. <i>Persica vulgaris</i>	91
Şekil 4.72. <i>Prunus x domestica</i>	92
Şekil 4.73. <i>Rosa canina</i>	93
Şekil 4.74. <i>Galium spurium</i> subsp. <i>ibicinum</i>	94
Şekil 4.75. <i>Citrus limon</i>	95
Şekil 4.76. <i>Verbascum georgicum</i>	96
Şekil 4.77. <i>Verbascum sphenandroides</i>	97
Şekil 4.78. <i>Capsicum annuum</i>	98
Şekil 4.79. <i>Solanum tuberosum</i>	99
Şekil 4.80. <i>Urtica dioica</i> subsp. <i>dioica</i>	100
Şekil 4.81. <i>Urtica urens</i>	101
Şekil 4.82. <i>Vitis vinifera</i>	102
Şekil 4.83. <i>Viola odorata</i>	103
Şekil 4.84. <i>Tribulus terrestris</i>	104
Şekil 4.85. Karışım-1	106
Şekil 5.1. Kaynak kişilerin A. Cinsiyet, B. Meslek, C. Yaş oranları.	122

Şekil 5.2. Kaynak kişilerin A. Yaş aralığına göre drog sayısı dağılımı, B. Cinsiyet-drog sayısı 123

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 5.1. Kullanılan kısımların oranı.....	118
Tablo 5.2. Uygulama şekillerinin oranı.....	118
Tablo 5.3. Terapötik etkilerine göre kullanım oranları.....	120

1. GİRİŞ

Bitkilerin, tarih boyunca insan yaşamında oldukça geniş bir yer kapladığı görülmektedir. Başta besin olmak üzere yakacak, silah veya mesken yapımı gibi daha birçok amaçla bitkilerin kullanımı sonucu elde edilmiş bilgiler, deneme yanılma yoluyla ve zaman içinde geliştirilerek nesilden nesle aktarılmış ve günümüze kadar ulaşmıştır (1). Hastalıkların tedavisinde kullanılan kaynakların en önemlisini bitkilerin oluşturduğu, M.Ö. 3000 yılı dönemlerinden kalan mezar duvarlarındaki resimlerden, kil tabletlerden ve çeşitli tarihi kalıntılardan anlaşılmaktadır (2). İnsanlar, önceleri hastalıklara karşı içgüdüsel olarak mücadele etmiş, dini inanışlarla bağdaştırıp sihir ve büyüden yardım almış iken zamanla rahip hekimler ortaya çıkarak sihir ile bitkileri birlikte kullanmışlardır (1, 3).

Fırat-Dicle arasındaki bölgede M. Ö. 3000 yıllarında yaşamış olan Sümer, Babil ve Asurlulardan oluşan Mezopotamya Uygarlığında bilinen bitkisel drogların sayısı 250 kadardır (1). Hititler dönemindeki tabletlerde görülen tıbbi reçetelerde yörede doğal olarak yetişen bitkiler yer aldığı gibi drog elde etmek için bazı bitkilerin ekildiği de görülmektedir. Bu tabletlerde sarılık, sara, kansızlık, öksürük, cüzam, baş dönmesi, göz kanaması, hıçkırık, katarakt, iştahsızlık ve bel soğukluğu gibi 40'a yakın hastalık belirtilmiştir. Hastalıklardan kurtulmak için Sağlık tanrıçası, Hastalık veren tanrıça, Göz tanrısı, Kulak tanrısı gibi hastalığa göre bir tanrıya dua etmekle beraber bitkisel, hayvansal ve madensel ürünleri de kullanmışlardır. Kullanılan bitkiler arasında *Mandragora officinarum*, *Hyoscyamus niger*, *Papaver somniferum*, *Thuja orientalis*, *Myrtus communis*, *Glycyrrhiza glabra*, *Brassica nigra*, *Sesamum indicum*, *Hordeum vulgare* ve *Vitis vinifera* yer almaktadır. Hititler ve Bizanslılar döneminde tıbbi bitkilerin ticareti de yapılmıştır (4).

On dokuzuncu yüzyıla kadar tedavide, bitkilerden hazırlanan preparatlar ve karışımlar veya doğrudan bitkinin kendisi kullanılmıştır. Günümüz dünyasında modern sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığı durumlarda ve yerlerde geleneksel halk ilaçları ile tedaviye başvurulmakta olup büyük çoğunluğu bitkisel ve hayvansal kaynaklıdır (2).

WHO (Dünya Sağlık Örgütü), tıbbi bitkilerle ilgili önceden yapılmış olan çalışmalardan ve ayrıca 91 adet ülke farmakopesinden yararlanarak yaptığı bir araştırmaya göre tedavi amacıyla kullanılan tıbbi bitkilerin toplam sayısının 20,000

civarında olduğunu belirtmiştir. Fakat halk arasında kullanılıp kayıtlara girmemiş bitki türleriyle beraber bu sayının 100,000'i bulması gerektiği belirtilmiştir (1).

Dünyada ticareti yapılan bitkisel drogların % 50'si gıda, % 25'i kozmetik ve % 25'i de ilaç sanayiine aittir. Bu bitkilerden elde edilen kazanç 10-13 milyar dolar seviyelerindedir. Ülkemizin zengin florasına rağmen elde edilen kazanç 5-60 milyon dolarlık bir pay almaktadır (5). Türkiye'de tıbbi olarak kullanılan bitkilerin sayısının 500'ü geçtiği tahmin edilmektedir (1, 6-7).

Sentetik ilaçların fiyatının yüksek, yan etkilerinin fazla olması gibi nedenler ve bazı hastalıkların tedavilerinin tam olarak bulunamayışıyla birlikte bitkilerle tedavinin önemi günümüzde artmaktadır. Ülkemizde de zengin bitki kaynaklarının değerlendirilmesi araştırmacılarımız sayesinde gerçekleşmektedir. Büyük ilaç şirketleri yeni yapılar için bitkilere yeniden ilgi göstermeye başlamıştır. WHO verilerine göre, dünya nüfusunun %60'ı sentetik ilaçları hiç kullanmamakta, dörtte üçü ise kendi kültüründeki bitkisel kaynaklı ilaçları kullanmayı tercih etmektedir (8).

Türkiye, yaklaşık %35 i endemik olmak üzere 12 bin kadar bitki taksonuna sahiptir (9). Coğrafi konumu itibariyle birçok uygarlığın etkisinin görüldüğü bir bölgede yer almaktadır. Bu nedenle zengin bir geleneksel kültüre sahiptir. Yurdumuzun her geçen gün yeni türlerin eklendiği zengin bir bitki örtüsüne sahip olması da geleneksel halk ilaçlarının kültürümüzde önemli bir yer tutmasını sağlamıştır. Nesilden nesle aktarılan geleneksel halk ilaçlarının literatüre eklenmesiyle modern tedavinin temeli oluşturulmuştur (2).

Etnobotanik, insanlarla bitkiler arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalıdır. Tıbbi bitkilerin kullanımı alanında ülkemizde daha fazla yoğunlaşmıştır (8). Geleneksel halk ilaçları çalışmaları da etnobotaniğin bir alt dalı konumundadır.

Literatürde Konak yöresinin geleneksel halk ilaçları hakkında herhangi bir araştırmaya ve kayıta rastlanmamıştır. Malatya'nın ilk yerleşim yerlerinden biri olan Konak (Eski adı ile Yukarı Banazı) merkeze çok yakın olmasına rağmen günümüze kadar kültürünü ve saflığını korumayı başarmıştır. Fakat nesilden nesle aktarılan bilgiler zamanla aşınmalara ve kaybolmalara uğrayabilmektedir. Hızla değişen iletişim çağında korunmuş verilerin kayıt altına alınması bir ihtiyaç ve zorunluluk haline gelmiştir. Elde edilen verilerin bilim dünyasına kazandırılmasıyla başta geleneksel halk ilaçları hakkındaki bilinen bilgilere olmak üzere yeni fitoterapötiklerin ve tedavi yöntemlerinin geliştirilmesine katkı sağlanması beklenmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

Etnobotanik terimi ilk kez 1896 yılında Amerikalı botanikçi John W. Harshberger tarafından ortaya atılmıştır. İnsanların bitkilerden sadece tıbbi ve gıda olarak değil günlük yaşamlarının çeşitli obje ve malzemelerin yapımı, sözlü edebiyat ve inanışlar dâhil her alanında değişik şekillerde yararlanmaları hatta sadece isimlendirmeleri bile etnobotaniğin kapsamına girmektedir. Bu kadar çok konuyu bir alt bilim olarak incelemesi nedeniyle bir yerde tam bir etnobotanik çalışma yapılacağı zaman ideal olan, antropoloji, arkeoloji, botanik, dil bilimi, ekoloji, ekonomi, farmakoloji ve folklor dallarında eğitim almış kişilerin oluşturduğu bir ekiple yapılmasıdır (10). Bunun dışında alanında uzman kişiler kendi branşlarındaki konuları ele almaktadır, örneğin, geleneksel bitkisel halk ilaçları, gıda olarak kullanılan doğal bitkiler, boya bitkileri, mimaride, folklor alanında bitkilerin kullanımı gibi.

Geleneksel halk ilaçları olarak kullanılan bitkileri konu alan etnobotanik çalışmaların sonrasında gerçekleştirilen biyolojik aktivite ve kimyasal yapı bakımından incelenmesi gibi ileri çalışmalar sonucunda bitkilerden yeni etken maddeler ortaya çıkarılmaktadır. Ayrıca halkın binlerce yıldan beri kullandığı bitkiler üzerinde çalışılması daha ekonomik olmaktadır. Dünyada halk ilaçlarının modern bilimin ışığında kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Çeşitli ülkelerde drogların uzun süreli geleneksel kullanıma ait verileri dikkate alınarak etki ve güvenilirliklerinin ispatlandığı, reçeteli ilaç statüsü kazanabilmeleri için klinik deneylere gerek duyulmadığı belirtilerek bitkisel ilaçların ruhsatlandırılması kolaylaştırılmıştır (10).

Bitkisel ürünler hammadde halinde drog, çay ya da farmasötik formülasyona sahip ürünler şeklinde dünya pazarında yerini almaktadır. Türkiye’de halkın geleneksel yolla tıbbi bitkilerden yararlanmaları kendi kendine olabildiği gibi köylerde bu işi meslek olarak uygulayan kocakarı, şeyh, halk hekimi gibi isimlendirilen kişilerden şehirlerde ise aktarlardan destek alarak olmaktadır. Bir ilacın geleneksel bitkisel halk ilacı sayılabilmesi için basit formülasyona sahip olması, yörede doğal olarak yetişen bitkilerden hazırlanması ve yöre halkının atalarından kalma bilgileri ile hazırlanmış olması, kısaca herhangi bir bilgi kirliliğine maruz kalmaması gerekmektedir (10).

Ülkemizde 6 Ekim 2010 tarihinde insan sağlığını koruyucu, tedavi edici etkileri olan ve geleneksel kullanıma sahip tıbbi bitkilerden hazırlanan bitkisel tıbbi ürünlerin ve bitkisel preparatların ruhsatlarını veren, etkililik, güvenilirlik ve kalitesi ile ilgili

uyulması gereken usul ve esasları belirleyen yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Buna göre, “geleneksel bitkisel tıbbi ürün; bileşiminde yer alan tıbbi bitkilerin başvuru tarihinden önce Türkiye’de veya Avrupa Birliği üye ülkelerinde en az on beş yıldır, diğer ülkelerde ise otuz yıldır kullanılıyor olduğu bibliyografik olarak kanıtlanmış; terkip ve kullanım amaçları itibarıyla, hekimin teşhis için denetimi ya da reçetesi ya da tedavi takibi olmaksızın kullanılması tasarlanmış ve amaçlanmış olan, geleneksel tıbbi ürünlere uygun özel endikasyonları bulunan, sadece spesifik olarak belirlenmiş doz ve pozolojiye uygun özel uygulamaları olan, oral, haricen uygulanan veya inhalasyon yoluyla kullanılan müstahzarlarıdır” (11)

Kullanılan tıbbi bitkilerin binominal sisteme göre verilmiş botanik adı, cins, tür, varyete, otörü ve kullanılan bitki kısmının bilimsel adı ile beraber verilmek üzere işlem görmemiş hâlde çoğunlukla kurutulmuş, bazen taze, bütün, parçalanmış veya kesilmiş bitkileri veya bitki parçalarını, algleri, mantarları, likenleri ve özel bir işleme tabi tutulmamış bazı eksudatları bitkisel drog olarak isimlendirilir (11).

Bitkiler geleneksel yöntemlerle en çok çay şeklinde tüketilmektedir. Üç çeşit çay hazırlama şekli vardır: İnfüzyon, dekoksasyon ve maserasyon. Buna göre (12);

İnfüzyon: Ufalanmış kurutulmuş bitki parçaları üzerine kaynar su dökülür ve karışım kapalı kapta 10 dakika bekledikten sonra süzülür. Genellikle çiçek, yaprak gibi kısımlardan hazırlanan reçetelerde kullanılır.

Dekoksasyon: Ufalanmış kurutulmuş bitki parçaları üzerine soğuk su dökülür ve hafif ateş üzerinde sık sık karıştırılarak yarım saat ısıtılır, sıcakken süzülür.

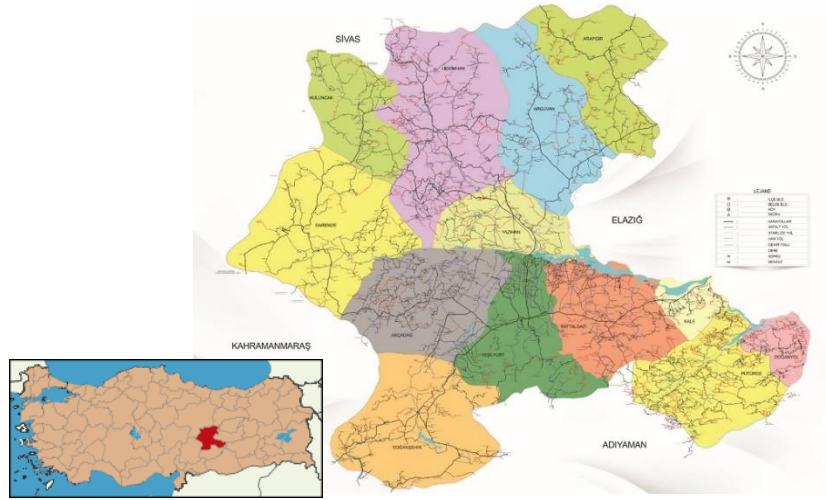
Maserasyon: Soğuk su ile bekletilerek hazırlanır. Birkaç gün bekletildikten sonra süzülür.

WHO nun tanımına göre bitkisel ilaçlar; hastalıkları tedavi veya hastalıklardan korunmak amacı ile hazırlanmış, bitkisel drogları veya karışımlarını olduğu gibi veya bitkisel karışımları halinde, etkili kısım olarak taşıyan bitmiş, etiketlenmiş, tıbbi ürünler veya müstahzarlardır (13).

Patolojik etkenler üzerinde bitkisel ilaçların etkisinin araştırılmasını da kapsayan fitokimyasal ve biyolojik yöntemlerdeki gelişmeler geleneksel halk ilaçlarına olan ilgiyi arttırmıştır. Buna paralel olarak farmakognozi, antropoloji, botanik tekniklerinin uygulandığı, etnobotaniğin yeni bir alt dalı olan etnofarmakognozi (etnobotanik, etnofarmakoloji, etnomedisin, etnofarmasotik) adı verilen araştırmaların artması ile bilgilerin doğru bir şekilde kayıt altına alınarak bilimsel anlamda değerlendirilebilmesi sağlanmaktadır (14).

2.1. Malatya İlinin Genel Özellikleri

Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nde yer alan Malatya, 35° 54' ve 39° 03' kuzey enlemleri ile 38° 45' ve 39° 08' doğu boylamları arasında kalmaktadır. Doğuda Elazığ ve Diyarbakır, güneyde Adıyaman, batıda Kahramanmaraş, kuzeyde Sivas ve Erzincan illeri ile çevrilidir. 12/11/2012 kabul tarihli ve 6360 sayılı kanunla büyükşehir olan Malatya, toplam 12 313 km² yüz ölçümü ile bölgenin en büyük şehridir. Denizden yüksekliği 977 m olan ilin nüfusu 2016 itibarıyla 781 305 olup 13 ilçeden oluşmaktadır (Şekil 2.1-Malatya Büyükşehir Belediyesi) (15-17).

Şekil 2.1. Malatya haritası.

Karasal iklime sahip Malatya'da sert kışlar görülmekte iken küresel ısınmanın etkisiyle günümüzde ılımandır. İklim, değişik özellikler gösteren üç ayrı bölgede incelenebilir. İldeki yüksek platolarda İç Anadolu'nun step iklimi gözlenir. Güney ovasında, Suriye Çölü'nün yakıcı sıcakları ile Fırat-Dicle nehirleri arasının ılık ikliminin etkisinde bir Akdeniz iklimi görülür. Dağlık bölgelerde kışları soğuktur ve her iki bölgenin de etkisinde olan bir iklim yaşanmaktadır. Yılın en yağışlı mevsimi ilkbahardır. Malatya'nın doğusundan Fırat'ın büyük bir bölümü geçmektedir (17).

Malatya 5 milyon yıl önce bir denizin parçasıydı ve günümüzde bile deniz canlılarının kabukları, fosilleri ve çeşitli kalıntılarıyla karşılaşmak mümkündür. İlk yerleşimin Hititler dönemine uzandığı düşünülmektedir. Malatya'nın isminin Hititçede bal anlamına gelen "melid"den türediği birçok tarihi kaynaktan anlaşılmaktadır. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle beraber Malatya ismi resmi olarak kullanılmaya başlanmıştır (15). Yörede, Bizanslılar zamanında kurulduğu sanılan yerleşim merkezleri Gündüzbey, Yeşilyurt, Yakınca, Banazı, Bostanbaşı ve Tecde adıyla bilinir.

Bizanslılardan kalma mozaikli havuz, ev kalıntıları gibi tarihi kalıntılar bunu kanıtlamaktadır. Yukarı Banazı köyünde, yani günümüzde Konak olarak bilinen bölgede Horata adı verilen suyun yakınında bir üzüm bağının içinde kalıntılara rastlanmıştır (17).

Evliya Çelebi, seyahatnamesinde Malatya hakkında da gözlemlerini belirtmiştir;

“Havası ve Suyu; Suyu ve havası gayet latiftir. Denizde ve karada dolaşan seyyahların beyanına göre, havası Tebriz'in iç çekici havasına benzemektedir. Belki daha da üstündür. Havasının güzelliğinden halkı dinç, güçlü, kuvvetli ve rahatna düşkün ve güzel tenlidirler. Bağları; Malatya'da 7 bin 800 bağ ve 600 bostan olup tapu defterinde ve sicilde kayıtlıdır. Tarım ve Ürünleri; 7 türlü 7 taneli buğdayı olur, Benzeri meğer Harran'da ola... Arpası, pamuğu, çöpü ve ovalarındaki otlakları herkes tarafından aranılır. Bakla ve nohodu gayet meşhurdur. Sanayide beyaz pembe pamuk ipliği ve beyaz pembe pamuk bezi meşhurdur. Sebzeleri ve Yemişleri; Dağlarında keremgüv adında kudret helvası olur. Allah'ın emri ile gökten yağar. Meşe ve pelit ağaçlarının yapraklarında bulunur. Bağırsakları temizleyen bir çeşit helvadır. Dağlarında mazı, kırlarında pazı ve ıspanak, lahana vs. sebzeleri boldur. 7 türlü ayvası, 20 türlü elması vardır. Kayısı, dürbül üzümü ve kirazı çok meşhurdur” (17).

Cumhuriyetle birlikte il olan Malatya, yabancı işgaline uğramayan, nadir kentlerinden biridir. Cumhuriyetin ilk yıllarına ve günümüze ait şehirden görünüm Şekil 2.2-3 te verilmiştir (Malatya Valiliği) (16).

Şekil 2.2. Malatya Kışla caddesi eski görünümü.

Şekil 2.3. Malatya Abdullah Gül parkı.

Ekonominin temel dayanağı kayısı ve mamulleridir. Malatya'da çeşitli büyüklüklerde hidroelektrik santralleri bulunmaktadır. En büyüklerinden biri Karakaya Barajı'ndadır. Levent Vadisi Malatya turizminde ve Türkiye'de en çok ziyaret edilen yerler arasındadır (15).

2.2. Yeşilyurt İlçesinin Genel Özellikleri

Yeşilyurt eski adıyla Çırmıhtı olarak bilinen Doğu Anadolu Bölgesi'nin batısında Malatya Büyükşehir belediyesine bağlı bir merkez ilçedir. Batıda Akçadağ ve Doğanşehir, doğuda Battalgazi, güneyde Çelikhan ve Adıyaman ili, kuzeyde de Yazıhan ilçesi ile komşudur (15).

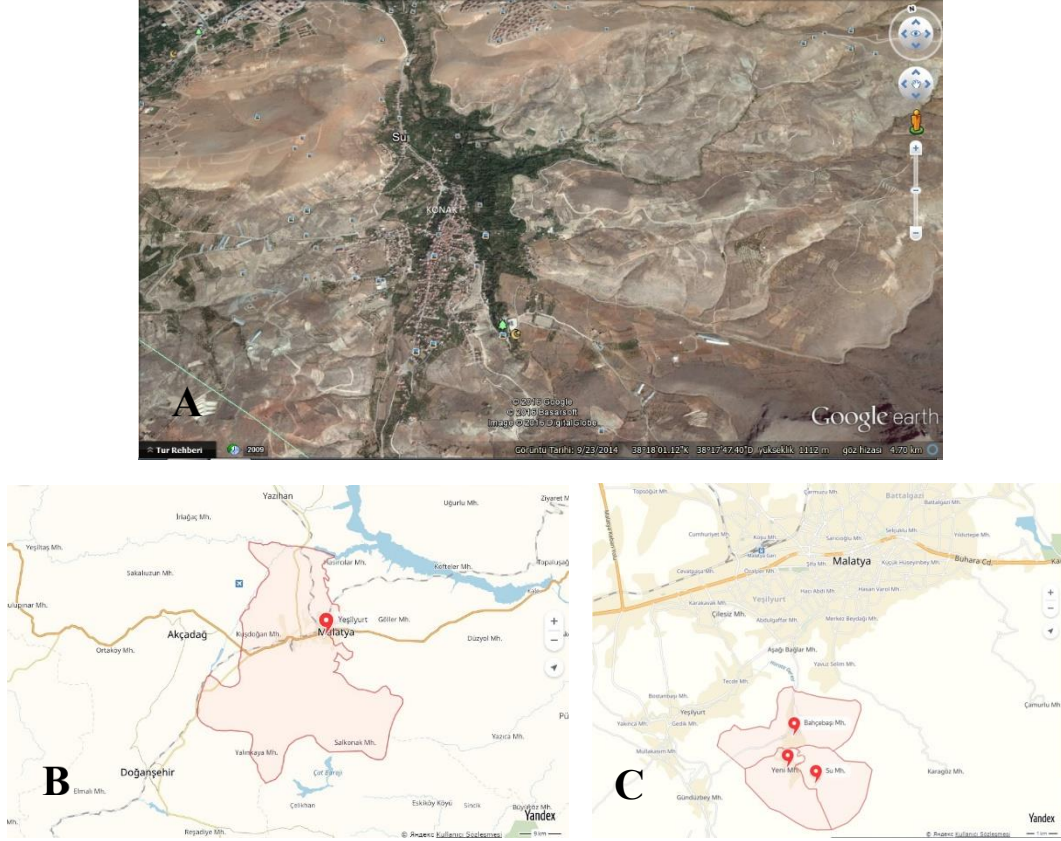
Malatya ekonomisinin önemli kısmını oluşturan kayısı başta olmak üzere kiraz, üzüm, ceviz ve elma yetiştiricilikleri de önemli ölçüde yapılmaktadır. Özellikle her yıl kiraz festivallerinin yapılmasıyla ilçenin adı bu meyveyle özdeşleşmiştir (18).

Tarihi Kaletepe'de Bizans dönemine ait kalıntıların varlığı 8. ve 9. yüzyıllarda burada karakol niteliğinde bazı yapıların olduğunu göstermektedir. İlçenin ismi bunun dışında tarihi kaynaklarda geçmemektedir. Osmanlı döneminde Çırmıhtı denilen, Cumhuriyetin ilanından sonra İsmet Paşa ismini alan ilçenin 1957 yılında ismi Yeşilyurt olarak değiştirilmiş ve ilçe konumuna getirilmiştir (15).

2.3. Konak Beldesinin Genel Özellikleri

Beydağ'ının güney eteklerine yerleşmiş olan Konak beldesi, kuzeyinde Malatya'nın merkezi, doğusunda Karagöz köyü ve Beydağ'ının uzantısı, batısında da Gündüzbey, Yeşilyurt ve Tecde ile komşudur. Konak Belediyesi, Malatya ilinin merkezine bağlı bir belde iken 12 Kasım 2012'de Türkiye Büyük Millet Meclisinde

kabul edilen 6360 sayılı kanunla belediyesi kapatılmıştır. Malatya'nın büyükşehir olmasıyla beraber Konak'ta yer alan üç mahalle yani Yeni, Bahçebaşı ve Su mahalleleri Yeşilyurt merkez ilçesine bağlanmıştır (Şekil 2.4- Google earth B. & C. Yandex harita). 2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre nüfusu 6064'tür (19).

Şekil 2.4. A. Konak uydudan konum B. Yeşilyurt haritası C. Konak mahalleleri.

Malatya'yı dolayısıyla Konak Beldesini, Bizanslılar Romalılardan daha çok geliştirmiştir. Şehrin su gereksiniminin sağlandığı çeşitli çayların etrafında yerleşim yerleri meydana getirilmiştir. Bu yerleşim yerleri günümüzde hâlâ var olan Banazı (Konak Beldesi), Gündüzbey, Yeşilyurt, Kileyik, Barguzu ve Tecde'dir. Osmanlıların Malatya'yı imparatorluk topraklarına 1516 yılında katmalarıyla beraber Konak Beldesi hakkında kayıtlara yer verilmeye başlanmıştır. Belde nüfusunun 246 olduğu ve adının Penazi Ülya olarak deftere kaydedildiği görülmektedir. Bu isim zamanla Yukarı Banazı haline gelmiştir. Kurulduğu tarihte yazlık yayla olarak kullanılan ve hayvancılıkla uğraşılan beldede daha sonra tarım ve bağcılık (üzüm) ile geçim sağlanmaya başlanılmıştır (20). Beldeden genel görünüm Şekil 2.5 te verilmiştir.

Şekil 2.5. Konak genel görünüm.

1956 yılına kadar muhtarlık iken nüfusun artması ve beldenin hızla gelişip büyümesiyle belediyelik kurulmuştur. Yukarı Banazı isminin yabancı menşeli olduğu düşünüldüğünden 1963 yılında çıkarılan bir yasa ile belediye meclisinin aldığı karar ile İçişleri Bakanlığı tarafından Yukarı Banazı ismi Konak olarak değiştirilmiştir. Bu ismin konulmasında Malatya ile Adıyaman arasındaki kervan yolu üzerinde bulunan konaklama alanlarından biri olmasının etkili olduğu düşünülmektedir (20). Konak merkezinden görünüm Şekil 2.6 da verilmiştir.

Şekil 2.6. Konak meydanı ve tarihi evler.

Su ihtiyacını büyük ölçüde karşılayan ve mesire yeri olarak da kullanılan Horata, Malatya merkeze 7 km kasaba merkezine de 1 km uzaklıkta olup (Şekil 2.7) Horasan Baba Türbesi ve Çoban Dede adlı ziyaretleri bulundurmaktadır. Tarihi değeri olan en eski yapı cami olarak 1339 yılında halk imecesi ile kerpiçten yapılmıştır. Yayla Cami adı altında yaptırılan ve minaresi olmayan caminin karşısındaki boş alana halkın yardımıyla 1962 yılında iki şerefeli bir minare yapılmıştır (Şekil 2.8) (20).

Şekil 2.7. Konak Horata mesire alanı.

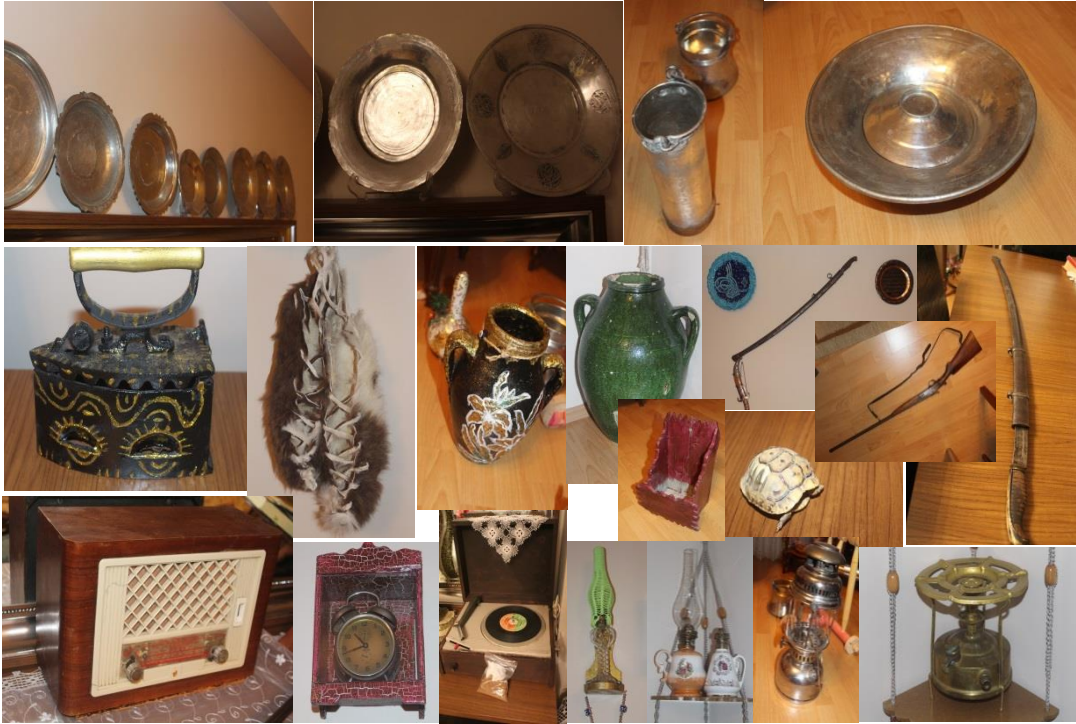

Şekil 2.8. Konak tarihi merkez camisi.

Merkeze 5 km uzaklıkta olmasına rağmen hiç apartman yoktur, tamamıyla müstakil evlerden oluşmuştur (Şekil 2.9) ve bütün komşular birbirine akrabadır. İlk yerleşimin sadece 7 aileden meydana geldiği, bilinen geçmişinde dışarıdan göç almadığı yerli halk tarafından ileri sürülmektedir. Günümüze kadar dışa kapalı olarak yaşamış ve kendi yapısını korumuştur. Fakat bu özelliğini yakın zamanda kaybedeceğinden korkulmaktadır. Şekil 2.10 da beldede geçmişte kullanılan bazı objeler görülmektedir.

Şekil 2.9. Konak'tan manzara.

Şekil 2.10. Konak'ta geçmişte kullanılan bazı objeler.

3. MATERYAL VE METOT

Araştırma materyalini Konak beldesi ve çevresinden Mayıs 2015-Kasım 2016 tarihleri arasında toplanan bitkiler oluşturmaktadır. Konuyla ilgili olarak yüzden fazla kişiyle görüşülüp iki yüz kırk üç herbaryum örneği toplandı. Görüşülen kişilerden bu bitkilerin yöresel isimleri, kullanılan kısımları, kullanım şekilleri ve kullanım amaçları ayrı ayrı kaydedildi. Çalışma konusunu bitki materyali oluşturduğundan dolayı Resmi Gazetenin 13 Nisan 2013 tarih ve 28617 sayılı “Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelikte” belirtilen Etik Kurul Onay Belgesine gerek bulunmamaktadır (Ek-2).

Çalışmada yüksek verim elde etmek amacıyla ilk önce yöre halkıyla ön görüşme yapıldı. Bölge esnafı, çay ocakları ve kahvehaneler öncelikli olarak ziyaret edildi. Konu hakkında bilgisi olan kişilerin isimleri not edilerek röportajlara başlandı. Halkın genel olarak tanıdığı ve kullandığı bitkileri tespit ederken konu hakkında başka bilgisi olduğu düşünülen kişilere de yönlendirildik. Arazi çalışmalarında eşlik etmeyi kabul eden belde halkıyla beraber kullandıkları bitkiler toplandı ve fotoğrafları çekilip arşivlendi (Şekil 3.1). Daha sonraki röportajlarda arşivlenen fotoğraflardan yardım alındı. Geçmişte kullandıkları, kullanımını gördükleri veya duydukları halk ilaçlarının neler olduğu soruldu. Televizyon, gazete ve internet gibi iletişim araçlarından duydukları değil Konak Beldesine özgün bilgilerin belirtilmesi konusunda hassasiyet göstermeleri vurgulandı. Sorularımız arasında; geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin adları, kullanım amacı, toplandığı ay, toplandığı yerler, toplanılan kısımları, hazırlanışı ve kullanım şekli yer almaktaydı. Bir anket formu kullanılmadan sohbet ortamından bilgiler derlenmeye çalışıldı. Genellikle birden fazla kişiyle beraber görüşme yapıldı. İkili, üçlü gruplar halinde görüşmelerin daha verimli olduğu gözlemlendi. Ortak bilgilerde birbirlerini onaylarken bilmedikleri hususları belirtmekten çekinmedikleri görüldü.

Herbaryum örneği toplanırken teşhiste en kolay tanınmayı sağlayacak bitki örnekleri seçilmeye özen gösterildi. Çapa, eldiven, bahçe makası, bıçak, çakı, poşet, gazete kâğıdı, kurutma kâğıtları, pres, karton ve iplik gibi gerekli alet ve araçlar temin edilerek kullanıldı. Kurallara uygun şekilde kurutuldu (8). Toplanan bitki örnekleri böceklenmeye karşı derin dondurucuda -25 °C’de 3 gün bekletildikten sonra herbaryum kartonlarına yapıştırılarak herbaryum örneği haline getirildi. Toplanan örnekler İnönü Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumunda koruma altına alındı.

Bitkilerin tür teşhisinde “Flora of Turkey and the East Aegean Islands” adlı eserden yararlanıldı (15). Bilimsel isimler güncel isimlendirmeye uyulması bakımından “Türkiye Bitkileri Listesi Damarlı Bitkiler” kitabına göre düzenlendi (9).

Yapılan arazi çalışmalarında tamamı Turgay KOLAÇ tarafından toplanan bitki örneklerinin lokaliteleri kaydedildi. Koordinatlar ve deniz seviyesinden yükseklikleri Google earth ile cep telefonu GPS’si ile kontrol edilip yazıldı. Şekil 2.1-3 fotoğrafları Malatya Belediyesi ve Malatya Valiliğinin resmi sitelerinden, Şekil 2.4 fotoğrafları Google earth ve Yandex haritadan alındı. Diğer fotoğrafların tamamı Canon EOS 700D marka fotoğraf makinesi 18-55 mm mercek ile Turgay KOLAÇ tarafından çekildi.

Şekil 3.1. Çalışmaya yardımcı olan yöre halkından bazıları.

Yöredeki halk ilaçlarının kullanımı hakkında bilgi veren 68 kişinin her birine birer kod numarası verilerek (Ek-3) kullanımı hakkında bilgisini verdiği uygulamalardan sonra parantez içerisinde bu kodlar atıf olarak belirtildi. Fikir birliği seviyesinin belirlenmesi için kaynak kişiler ile drogları ilişkilendirildi. Bu değer “Atıf Sıklığı” olarak belirtildi ve yüzde olarak verildi (Ek-4) (22-27). Hesaplama şu formüle göre yapıldı;

drog başına atıf sayısı / bilgilendirici sayısı (Frequency of citation) (25).

Bilgilerini paylaşıp kaynak kişi olan bu kişilerin isimleri, yaş ve meslek bilgileriyle beraber kodu ve atıf sayısı bir tablo halinde düzenlendi (Ek-3). Grafik oluşturmada ve istatistik sonuçların oluşturulmasında IBM SPSS V24 programı kullanıldı. Hesaplamalarda ICF faktörü kullanıldı (Informant consensus factor ICF). Hesaplama şu formüle göre yapıldı;

$$FIC = (n_{ur} - n_t) / (n_{ur} - 1)$$

Buradan n_t kullanılan takson sayısını, n_{ur} ise her kategorideki kaynak kişilerin sayısını belirtmektedir (Tablo 5.3) (22-27).

Drog yüzdesi; Terapötik etkilerde yer alan drog sayısı / toplam drog sayısı x100 işlemi uygulandı (Tablo 5.3).

Terapötik etkilerine göre bitkiler bölüm 4.40 da listelendi.

Tür yüzdesi; Kullanım amaçlarının toplam bitki türü içerisindeki yüzdesi olup kategorideki tür sayısı / toplam bitki türü sayısı x 100 işlemi uygulandı (Tablo 5.3).

Kullanılan bitki kısımları, sayısı ve yüzdeleri hesaplandı (Tablo 5.1).

Yüzde sonuçları; kategorideki drog sayısı / toplam drog sayısı x 100 işlemi uygulandı.

Drogların uygulanma şekilleri için de hesaplamalar yapıldı (Tablo 5.2).

Yüzde sonuçları; kategorideki uygulama şekli / toplam uygulama şekli x 100 işlemi uygulandı (22-27).

4. BULGULAR

Çalışma alanından derlenen bilgilere ait bitkiler ait oldukları familyaya göre alfabetik olarak sıralandı. Her bitki için familyası, Latince ve yöresel isimleri, kullanılan kısım ve amaçları ayrı ayrı belirtildi. İlgili veriler bir tablo halinde özetlendi (Ek-4). İncelenen örneklerin lokaliteleri, herbaryum kodu, familya, Latince adı, toplanma tarihi, konum ve rakım bilgileri Ek-5 te tablo halinde verildi.

Geleneksel halk ilaçlarında bazı bitkiler tek başına doğrudan veya infüzyon ve dekoksasyon gibi işlemlerden sonra kullanılabilirdiği gibi bazıları da karışımlar halinde kullanılmaktadır. Bu karışımlara bitkilerin kullanım alanlarında yer verildiği gibi bölüm 4.37 de ayrı bir alt bölüm altında da listelendi.

Bitkilerin dışında hayvansal ya da madensel kaynaklı diğer maddeler de halk ilaçları terkiplerinin içine girmektedir. Bu çalışma bir botanik biriminde gerçekleştirildiğinden dolayı sadece bitkisel kaynaklı droglar incelenip listelendi, diğerlerine ait örnek alınmadığı gibi ilaç hazırlanmasında kullanılan ama etkili bileşen içermeyen yardımcı maddeler de hariç tutuldu. Sadece bitkilerle kombine olarak kullanılan bazı hayvansal ve mineral drogların kullanımlarına konu içerisinde yer verildi. Bitki dışındaki kullanımlara 4.39 da ayrı bir alt bölüm halinde yer verildi. Bunlardan bal, kül ve karasakız bitkisel kökenli olmasına rağmen bitkinin kendisi değil de bir ürün olduğundan bu başlık altında değerlendirildi.

Terapötik etkilerine göre bitkiler sınıflandırılıp listelendi. 4.40 da ayrı bir alt bölüm halinde verildi.

4.1. Adoxaceae

4.1.1. *Sambucus nigra* L.

Şekil 4.1. *Sambucus nigra*

Yöresel ismi: Paklanguç, Paklangıç

İncelenen örnek: TK 1019, TK 1148

Kullanılan kısmı: Çiçekleri

Kullanılış amacı:

a) Nefes darlığı, astım ve soğuk algınlığından kaynaklanan solunum hastalıklarında çiçeği kurutulup infüzyonu düzenli olarak kullanılır veya reçeli yapılır. Antitusiftir. (Kk04, Kk07, Kk12, Kk14, Kk16, Kk18, Kk25, Kk33, Kk39, Kk45, Kk53, Kk66, Kk67).

b) Kuru çiçeği yanık tedavisinde doğrudan haricen kullanılır (Kk14, Kk53, Kk64).

4.2. Amaryllidaceae

4.2.1. *Allium ampeloprasum* L.

Şekil 4.2. *Allium ampeloprasum*

Yöresel ismi: Dağ soğanı

İncelenen örnek: TK 1115, TK 1186, TK 1195

Kullanılan kısmı: Yaprakları, soğanları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Közlenen soğan iltihap olan bölgeye haricen uygulanır. Bu işlem cam ve diken batığına çıkarmada kullanılır. Bitkinin yaprak ve soğanlarının doğrudan dâhilen kullanımında iltihap kurutucu etkisi vardır (Kk40).

b) Taze soğan suyu arı ve akrep sokmalarında haricen damlatılarak kullanılır (Kk40).

4.2.2. *Allium cepa* L.

Şekil 4.3. *Allium cepa*

Yöresel ismi: Soğan

İncelenen örnek: TK 1228

Kullanılan kısım: Yaprakları, soğanları, soğan kabukları

Kullanılış amacı:

a) Közde kavrulmuş soğan diken batmasında veya çeşitli ödem oluşumunda ilgili bölgeye haricen bağlanarak sabitlenir ve bir gece bekletilir (Kk01, Kk03, Kk04, Kk07, Kk08, Kk10, Kk11, Kk12, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk21, Kk31, Kk34, Kk36, Kk39, Kk44, Kk47, Kk53, Kk58, Kk64).

b) Aynı zamanda soğan kabuğu veya soğanın tamamı abortif amaçlı deoksiyonu dâhilen kullanılır (Kk12, Kk15, Kk16, Kk18, Kk38).

c) Taze bitkinin yaprak veya soğanından elde edilen öz suyu arı sokmalarında ilgili bölgeye haricen damlatılır (Kk04, Kk10, Kk14, Kk21, Kk36, Kk44, Kk53, Kk64).

d) Tuz, kuru soğanın soğanı, kuru üzüm meyvesi ve buğday unu hamuru incinme, burkulma ve eziklere karşı lapa haline getirilerek haricen sarılıp bağlanarak kullanılır (Karışım-8) (Kk04, Kk07, Kk16, Kk18, Kk22, Kk30, Kk37, Kk39, Kk45, Kk47, Kk64, Kk68).

e) Soğanın suyu sıkılıp balla karıştırılarak vereme ve akciğer hastalıklarına karşı kırk gün boyunca sabah ve akşam dâhilen bir tatlı kaşığı kullanılır (Kk11).

4.2.3. *Allium sativum* L.

Şekil 4.4. *Allium sativum*

Yöresel ismi: Sarımsak

İncelenen örnek: TK 1214

Kullanılan kısmı: Soğancıkları

Kullanılış amacı:

a) Bütün olarak bir adet soğancık yutulur. Hipertansiyonda günlük kullanılır (Kk03, Kk04, Kk38, Kk46).

4.3. Anacardiaceae

4.3.1. *Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus*

Şekil 4.5. *Pistacia terebinthus* subsp. *terebinthus*

Yöresel ismi: Menengiç

İncelenen örnek: TK 1236

Kullanılan kısmı: Sakızları

Kullanılış amacı:

a) Bir çeşit krem yapımında kullanılır (Karışım-1). El-ayak bakım ve çatlaklarında haricen kullanılır (Kk18, Kk31, Kk66).

b) Burun kanamasında buruna yapıştırılır (Kk12, Kk16, Kk64).

c) Astım için menengiç sakızı zeytinyağında eritilip bir gece açık havada bekletilir. Elde edilen bu karışıma üzüm suyu eklenir ve dâhilen düzenli olarak kullanılır (Karışım-11) (Kk11, Kk56).

d) Yukarıda belirtilen karışım sarılık için de aynı şekilde kullanılır (Karışım-11) (Kk11, Kk56).

4.4. Apiaceae

4.4.1. *Anethum graveolens* L.

Şekil 4.6. *Anethum graveolens*

Yöresel ismi: Dereotu, samıt, tere otu

İncelenen örnek: TK 1014

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra haricen sarılarak vücutta oluşan şişliklere karşı kullanılır (Kk14, Kk16, Kk18, Kk53).

b) Toprak üstü kısımlarının dâhilen doğrudan kullanılması tokluk hissi verir ve kilo vermede kullanılır (Kk12, Kk55, Kk64).

4.4.2. *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W. Hill

Şekil 4.7. *Petroselinum crispum*

Yöresel ismi: Maydanoz

İncelenen örnek: TK 1216

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı:

a) Toprak üstü kısımları suda haşlandıktan sonra haricen sarılarak vücutta oluşan şişliklere karşı kullanılır (Kk16).

4.5. Araceae

4.5.1. *Eminium intortum* (Banks & Sol.) Kuntze

Şekil 4.8. *Eminium intortum*

Yöresel ismi: Susam otu

İncelenen örnek: TK 1071

Kullanılan kısmı: Spatası

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Susuzluk için spatya üzerinde biriken su içilir. Susuzluk hissini kaldırır (Kk34).

4.6. Asteraceae

4.6.1. *Anthemis armeniaca* Freyn & Sint.

Şekil 4.9. *Anthemis armeniaca*

Yöresel ismi: Papatya

İncelenen örnek: TK 1125

Kullanılan kısmı: Kapitulumları

Kullanılış amacı:

a) Kanamalı yaralarda ve kesiklerde enfeksiyonu önlemek için, kurutulup ezilip elenmek suretiyle elde edilen toz doğrudan haricen kullanılır (Kk12, Kk16, Kk19, Kk41).

b) Burun akıntısında ve kanamasında tozu buruna çekilir (Kk07, Kk12, Kk14).

c) Aynı zamanda bu toz buruna çekilerek göz hastalıklarında kullanılır (Kk14).

d) Soğuk algınlığına ve mide ağrısına karşı infüzyonu veya sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır (Kk07, Kk08, Kk11, Kk12, Kk14, Kk15, Kk35, Kk38, Kk50, Kk52, Kk53, Kk54, Kk55, Kk61, Kk64).

4.6.2. *Anthemis haussknechtii* Boiss. & Reut.

Şekil 4.10. *Anthemis haussknechtii*

Yöresel ismi: Papatya

İncelenen örnek: TK 1015

Kullanılan kısmı: Kapitulumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Kanamalı yaralarda ve kesiklerde enfeksiyonu önlemek için, kurutulup ezilip elenmek suretiyle elde edilen toz haricen doğrudan kullanılır (Kk07, Kk12, Kk16, Kk19, Kk41).

b) Burun akıntısında ve kanamasında tozu buruna çekilir. (Kk07, Kk12, Kk14)

c) Aynı zamanda bu toz buruna çekilerek göz hastalıklarında kullanılır (Kk14).

d) Soğuk algınlığına ve mide ağrısına karşı infüzyonu veya sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır (Kk07, Kk08, Kk11, Kk12, Kk14, Kk15, Kk35, Kk38, Kk50, Kk52, Kk53, Kk54, Kk55, Kk61, Kk64).

4.6.3. *Bellis perennis* L.

Şekil 4.11. *Bellis perennis*

Yöresel ismi: Papatya

İncelenen örnek: TK 1123

Kullanılan kısım: Kapitulumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Kanamalı yaralarda ve kesiklerde enfeksiyonu önlemek için, kurutulup ezilip elenmek suretiyle elde edilen toz haricen doğrudan kullanılır (Kk07, Kk12, Kk16, Kk19, Kk41).

b) Burun akıntısında ve kanamasında tozu buruna çekilir. (Kk07, Kk12, Kk14)

c) Aynı zamanda bu toz buruna çekilerek göz hastalıklarında kullanılır (Kk14).

d) Soğuk algınlığına ve mide ağrısına karşı infüzyonu veya sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır (Kk07, Kk08, Kk11, Kk12, Kk14, Kk15, Kk35, Kk38, Kk50, Kk52, Kk53, Kk54, Kk55, Kk61, Kk64).

4.6.4. *Echinops pungens* Trautv. var. *pungens*

Şekil 4.12. *Echinops pungens* var. *pungens*

Yöresel ismi: Deve diken, topuz diken

İncelenen örnek: TK 1206

Kullanılan kısmı: Reseptakulumu

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Dekoksasyonu dâhilen ve haricen kullanılır. Dâhilen yaşlanmayı önlemek amaçlı içilir (Kk18).

b) Dekoksasyonu haricen cilt bakımında tonik olarak kullanılır (Kk12, Kk18).

c) Dekoksasyonu haricen lokal ağrı kesici amacıyla kullanılır (Kk18).

4.6.5. *Gundelia tournefortii* L.

Şekil 4.13. *Gundelia tournefortii*

Yöresel ismi: Kenger

İncelenen örnek: TK 1026, TK 1172

Kullanılan kısmı: Kökleri, gövdesi, tohumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Tohumun dekoksasyonu soğuk algınlığı için dâhilen kullanılır (Kk07, Kk09, Kk16, Kk17, Kk46, Kk47, Kk51).

b) Sakızı burun kanamasında buruna lokal olarak yapıştırılarak kullanılır (Kk07, Kk38).

c) Sakızı özel bir krem (Karışım-1) formülünde kullanılır. El-ayak bakım ve çatlaklarında kullanılır (Kk18, Kk31, Kk66).

d) Kenger tohumlarının dekoksasyonu nefes darlığında kullanılır (Kk15, Kk66).

4.6.6. *Helichrysum arenarium* (L.) Moench

Şekil 4.14. *Helichrysum arenarium*

Yöresel ismi: Altın otu, ölmez otu

İncelenen örnek: TK 1038

Kullanılan kısmı: Kapitulumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Kuru kapitulumlar toz edilip buruna çekilerek soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Kk14, Kk28, Kk53).

4.6.7. *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum*

Şekil 4.15. *Helichrysum plicatum* subsp. *plicatum*

Yöresel ismi: Altın otu, Ölmez otu

İncelenen örnek: TK 1043

Kullanılan kısmı: Kapitulumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Kuru kapitulumlar toz edilip buruna çekilerek soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Kk14, Kk28, Kk53).

4.6.8. *Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh. subsp. *dysenterica*

Yöresel ismi: -

İncelenen örnek: TK 1055

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Taze bitki doğrudan veya kurusunun infüzyonu enfeksiyon hastalıklarına karşı kullanılır (Kk45).

b) Taze bitki ezilerek iltihapta haricen kullanılır (Kk32).

4.6.9. *Tragopogon bupthalmoides* (DC.) Boiss.

Şekil 4.16. *Tragopogon bupthalmoides*

Yöresel ismi: Köse sakalı

İncelenen örnek: TK 1176

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları, yaprakları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Hazımsızlık ve mide rahatsızlıklarına karşı bitkinin yaprakları veya toprak üstü kısımları doğrudan dâhilen kullanılır (Kk09, Kk17, Kk51, Kk52).

4.6.10. *Tragopogon dubius* Scop.

Şekil 4.17. *Tragopogon dubius*

Yöresel ismi: Yemlik, Kargacık yemliği (mantarlı bitkiler için)

İncelenen örnek: TK 1010, TK 1057, TK 1067, TK 1082, TK 1126, TK 1173

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları, yaprakları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Hazımsızlık ve mide rahatsızlıklarına karşı bitkinin yaprakları veya toprak üstü kısımları doğrudan dâhilen kullanılır (Kk09, Kk17, Kk51, Kk52).

b) Mantarlı bitkiler kansere ve profilaksi amaçlı doğrudan dâhilen kullanılır (Kk09, Kk17, Kk47, Kk51, Kk52).

c) Şeker hastalığında şekeri dengeleme amacıyla toprak üstü kısımları veya yaprakları doğrudan kullanılır (Kk04, Kk28).

4.6.11. *Tripleurospermum oreades* (Boiss.) Rech.f.

Yöresel ismi: Dağ papatyası

İncelenen örnek: TK 1121

Kullanılan kısmı: Kapitulumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Kanamalı yaralarda ve kesiklerde enfeksiyonu önlemek için, kurutulup ezilip elenmek suretiyle elde edilen toz haricen doğrudan kullanılır (Kk07, Kk12, Kk16, Kk19, Kk41).

b) Burun akıntısında ve kanamasında tozu buruna çekilir. (Kk07, Kk12, Kk14)

c) Yine bu toz buruna çekilerek göz hastalıklarında kullanılır (Kk14).

d) Soğuk algınlığına ve mide ağrısına karşı infüzyonu veya sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır (Kk11, Kk12, Kk14, Kk15, Kk35, Kk38, Kk50, Kk52, Kk53, Kk54, Kk55, Kk61, Kk64).

4.7. Boraginaceae

4.7.1. *Anchusa azurea* Mill. var. *azurea*

Şekil 4.18. *Anchusa azurea*

Yöresel ismi: Sığır emeceği

İncelenen örnek: TK 1088

Kullanılan kısmı: Kökleri

Kullanılış amacı:

a) Taze kökleri kavrulup tereyağı ile krem haline getirilerek yara iyileşmesinde kullanılır (Karışım-3) (Kk14, Kk53, Kk63).

4.7.2. *Arnebia decumbens* (Vent.) Coss. & Kralik

Şekil 4.19. *Arnebia decumbens*

Yöresel ismi: Kızıl enik

İncelenen örnek: TK 1004, TK 1204

Kullanılan kısmı: Kökleri

Kullanılış amacı:

a) Bir tür krem (Karışım-1) yapımında kullanılır. El ve ayak çatlaklarında ve yaralarında haricen kullanılır (Kk04, Kk16, Kk18, Kk27, Kk31, Kk33, Kk66).

b) Tereyağında kavrulan kökü yuvarlanıp hap gibi yapıp mide ağrılarında ve ülserinde düzenli yutulur (Karışım-2) (Kk12, Kk66).

c) Köklerin elde edilen dekoksasyon açık yaralarda antiseptik amacıyla haricen kullanılır (Kk18, Kk31).

d) Veteriner hekimliğinde yaralara ve böcek ısırıklarına karşı kremi (Karışım-1) veya köklerinin dekoksyonu haricen kullanılır (Kk18, Kk27, Kk31, Kk66).

4.8. Brassicaceae

4.8.1. *Brassica oleracea* L.

Şekil 4.20. *Brassica oleracea*

Yöresel ismi: Lahana

İncelenen örnek: TK 1213

Kullanılan kısmı: Yaprakları

Kullanılış amacı:

a) Yapraklarının haşlanmasıyla elde edilen suyu idrar yolları rahatsızlıklarına karşı ve özellikle de böbrek taşlarına karşı günlük bir bardak içilir (Kk14, Kk53).

4.9. Cornaceae

4.9.1. *Cornus mas* L.

Şekil 4.21. *Cornus mas*

Yöresel ismi: Kızılcık

İncelenen örnek: TK 1217

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı:

a) Meyvelerin şeker ile kaynatılmasıyla elde edilen şerbetinin dâhilen kullanılması yaşlanmayı önleyici etki gösterir (Kk38, Kk46, Kk58).

4.10. Cucurbitaceae

4.10.1. *Cucumis sativus* L.

Şekil 4.22. *Cucumis sativus*

Yöresel ismi: Salatalık, hıyar

İncelenen örnek: TK 1231

Kullanılan kısmı: Meyveleri, meyve kabukları

Kullanılış amacı:

a) Alerjik cilt reaksiyonlarında meyvenin kabukları veya meyve dilimleri haricen bağlanarak kullanılır (Kk16, Kk18, Kk35).

b) Yanık vakalarında meyvenin kabukları meyve dilimleri haricen bağlanarak kullanılır (Kk16, Kk18, Kk35).

4.11. Elaeagnaceae

4.11.1. *Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia*

Şekil 4.23. *Elaeagnus angustifolia* var. *angustifolia*

Yöresel ismi: İğde

İncelenen örnek: TK 1016

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Meyveleri dâhilen, soğuk algınlığında boğaz ağrısıyla seyreden hastalıklarda doğrudan kullanılır (Kk25, Kk27, Kk67).

4.12. Euphorbiaceae

4.12.1. *Euphorbia grisophylla* M.L.S.Khan.

Şekil 4.24. *Euphorbia grisophylla*

Yöresel ismi: Sütleğen

İncelenen örnek: TK 1005, TK 1042, TK 1100

Kullanılan kısmı: Lâteksı

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Arı, akrep ve yılan gibi zehirli hayvanların sokmasında zehrin acısını dindirmede haricen damlatılarak kullanılır. Bitkinin kendisi de zehirlidir (Kk04, Kk06, Kk07, Kk08, Kk09, Kk11, Kk12, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk31, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk38, Kk39, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk50, Kk51, Kk53, Kk54, Kk56, Kk57, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk66, Kk67, Kk68).

4.12.2. *Euphorbia macrocarpa* Bioss. & Buhse.

Şekil 4.25. *Euphorbia macrocarpa*

Yöresel ismi: Sütleğen

İncelenen örnek: TK 1138

Kullanılan kısmı: Lâteksı

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Arı, akrep ve yılan gibi zehirli hayvanların sokmasında zehrin acısını dindirmede haricen damlatılarak kullanılır. Bitkinin kendisi de zehirlidir (Kk04, Kk06, Kk07, Kk08, Kk09, Kk11, Kk12, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk31, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk38, Kk39, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk50, Kk51, Kk53, Kk54, Kk56, Kk57, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk66, Kk67, Kk68).

4.13. Fabaceae

4.13.1. *Anthyllis vulneraria* L. subsp. *boissieri* (Sagorski) Bornm.

Şekil 4.26. *Anthyllis vulneraria* subsp. *boissieri*

Yöresel ismi: Emecek

İncelenen örnek: TK 1198

Kullanılan kısmı: Kökleri

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Taze kökleri kavrulup krem haline getirilerek haricen yara ve yanık tedavisinde kullanılır (Karışım-3) (Kk14, Kk53, Kk63).

4.13.2. *Astragalus gummifer* Labill.

Şekil 4.27. *Astragalus gummifer*

Yöresel ismi: Geven, keven

İncelenen örnek: TK 1035, TK 1163

Kullanılan kısmı: Kökleri, toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Odunsu yapının içinden çıkan jel infüzyonu astım gibi solunum yolları hastalıklarında dâhilen kullanılır (Kk07, Kk14, Kk18, Kk31, Kk53).

b) Odunsu yapının içinden çıkan jelin dâhilen doğrudan kullanılması ağrı kesicidir (Kk43, Kk53, Kk60).

c) Kökünün dekoksyonu dâhilen afrodisyak etki gösterir (Kk07, Kk38, Kk53).

d) Kökünün dekoksyonu dâhilen veteriner hekimliğinde tonik amaçlı kullanılır (Kk07, Kk38, Kk53).

4.13.3. *Cicer arietinum* L.

Şekil 4.28. *Cicer arietinum*

Yöresel ismi: Nohut

İncelenen örnek: TK 1232

Kullanılan kısmı: Tohumları

Kullanılış amacı:

a) Havanda toz edilen nohut, un halinde veya hamur lapası yapılarak diş ağrısında haricen serpilerek veya yapıştırılarak kullanılır (Kk19).

4.13.4. *Glycyrrhiza glabra* L. var. *glabra*

Şekil 4.29. *Glycyrrhiza glabra* var. *glabra*

Yöresel ismi: Biyam, meyan

İncelenen örnek: TK 1237

Kullanılan kısım: Kökleri

Kullanılış amacı:

a) Astım, soğuk algınlığı, nefes darlığı ve bağışıklık sistemini güçlendirmek için dekoksiyonu dâhilen kullanılır (Kk53).

4.13.5. *Vicia hybrida* L.

Şekil 4.30. *Vicia hybrida*

Yöresel ismi: Bacıt

İncelenen örnek: TK 1018, TK 1139, TK 1147, TK 1165

Kullanılan kısmı: Taze tohumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Bağışıklık sistemini güçlendirme amaçlı dâhilen doğrudan kullanılır (Kk07, Kk33, Kk36).

4.14. Fagaceae

4.14.1. *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria*

Şekil 4.31. *Quercus infectoria* subsp. *infectoria*

Yöresel ismi: Meşe

İncelenen örnek: TK 1243

Kullanılan kısmı: Mazıları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Meşe mazıları toz edilerek iltihaplı veya iltihapsiz diş ağrılarında haricen serpilerek kullanılır (Kk14, Kk31, Kk53).

4.15. Geraniaceae

4.15.1. *Geranium tuberosum* L.

Şekil 4.32. *Geranium tuberosum*

Yöresel ismi: tömlük, kömlük

İncelenen örnek: TK 1079, TK 1145,

Kullanılan kısmı: Yumruları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Çorbası, dâhilen tüketilerek iltihaplarda kullanılır (Kk05, Kk06, Kk22).

4.15.2. *Pelargonium endlicherianum* Fenzl

Şekil 4.33. *Pelargonium endlicherianum*

Yöresel ismi: Solucan otu

İncelenen örnek: TK 1124, TK 1192

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Bağırsak parazitlerine karşı taze veya kurutulmuş bitkinin infüzyonu dâhilen kullanılır (Kk04, Kk06, Kk07, Kk09, Kk11, Kk12, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk32, Kk34, Kk37, Kk38, Kk39, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk48, Kk50, Kk51, Kk53, Kk54, Kk56, Kk57, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk65, Kk66, Kk67, Kk68).

4.16. Iridaceae

4.16.1. *Crocus cancellatus* Herb. subsp. *damascenus* (Herb.) B.Mathew

Şekil 4.34. *Crocus cancellatus* subsp. *damascenus*

Yöresel ismi: Çiğdem

İncelenen örnek: TK 1210

Kullanılan kısmı: Soğanları

Kullanılış amacı:

a) Çiğdem soğanı sütle kaynatılarak soğuk algınlığında dâhilen kullanılır (Kk04, Kk09, Kk47, Kk53, Kk58, Kk63).

4.17. Juglandaceae

4.17.1. *Juglans regia* L.

Şekil 4.35. *Juglans regia*

Yöresel ismi: Ceviz

İncelenen örnek: TK 1221

Kullanılan kısmı: Yaprakları, tohumları, çiçekleri

Kullanılış amacı:

a) Taze tohum kabuğu veya yaprakları ezilerek elde edilen suyu ve lapası; akrep veya arı sokmalarına karşı haricen kullanılır (Kk08, Kk12, Kk16, Kk18, Kk19, Kk40, Kk47, Kk53).

b) Taze tohum kabuğu veya yaprakları ezilerek suyu ve lapası; deri hastalıkları ve ayak mantarında haricen kullanılır (Kk27, Kk66).

c) Ceviz yaprağı kaynatılıp uygun bir kapta içerisine bir miktar kına katılarak ayaklar su sıcakken içinde bekletilir. Ayak mantarı, kokusu ve bakımında kullanılır (Karışım-9) (Kk27, Kk66).

d) Baş ağrısı, baş dönmesi, sinüzitte; ceviz tohumunun içindeki lifli odunsu kısmın infüzyonu dâhilen kullanılır (Kk14).

e) Taze ceviz tohumu dâhilen kullanıldığında tenya düşürücüdür (Kk53).

f) Göz sağlığını koruma amacıyla henüz tam olgunlaşmamış tohum dış kabuğuyla beraber yutulur (Kk12, Kk14, Kk16, Kk18).

g) Taze ceviz tohumu temiz sac üzerine konular közde kavrulup sac üzerinde duman isinin olması sağlanır. Aynı miktarda taze tereyağı üzerine dökülür ve bir kürdan yardımıyla sacın üzerinden ceviz isi tereyağı yardımı ile toplanır. Toplanan bu ürün

gözlere sürme olarak çekilir. Kadınlarda güzellik amacıyla kullandıkları gibi göz hastalıklarına karşı kullanılır (Karışım-4) (Kk21, Kk58, Kk64).

h) Çiçekleri ezilerek baş ağrısına karşı başa lokal olarak sürülür. Bir gece bekletilir (Kk40, Kk47, Kk53).

i) Olgunlaşmamış ceviz tohumu mide rahatsızlıklarında yutulur (Kk40, Kk47, Kk53).

4.18. Lamiaceae

4.18.1. *Ajuga chamaepitys* (L.) Schreb. subsp. *chia* (Schreb.) Arcang.

Şekil 4.36. *Ajuga chamaepitys* subsp. *chia*

Yöresel ismi: -

İncelenen örnek: TK 1008

Kullanılan kısmı: Tamamı

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Kuru bitki toz haline getirilir. Tozu doğrudan veya infüzyonu mide ülseri ve ağrısında dâhilen bir tatlı kaşığı kullanılır (Ticareti yapılanlar-1) (Kk19, Kk53).

b) Kuru bitki toz haline getirilir. Tozu doğrudan veya infüzyonu astım hastalıklarında dâhilen bir tatlı kaşığı kullanılır (Ticareti yapılanlar-2) (Kk14, Kk53).

c) Kuru bitki toz haline getirilir. Yara ve yanık tedavisinde tozu serpilerek haricen kullanılır (Ticareti yapılanlar-3) (Kk19).

4.18.2. *Ajuga chamaepitys* (L.) Schreb. subsp. *laevigata* (Banks & Sol.)

P.H.Davis

Şekil 4.37. *Ajuga chamaepitys* subsp. *laevigata*

Yöresel ismi: -

İncelenen örnek: TK 1007, TK 1118

Kullanılan kısmı: Tamamı

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Kuru bitki toz haline getirilir. Tozu doğrudan veya infüzyonu mide ülseri ve ağrılarında dâhilen bir tatlı kaşığı kullanılır (Ticaretî yapılanlar-1) (Kk19, Kk53).

b) Kuru bitki toz haline getirilir. Tozu doğrudan veya infüzyonu astım hastalıklarında dâhilen bir tatlı kaşığı kullanılır (Ticaretî yapılanlar-2) (Kk14, Kk53).

c) Kuru bitki toz haline getirilir. Yara ve yanık tedavisinde tozu serpilerek haricen kullanılır (Ticaretî yapılanlar-3) (Kk14).

4.18.3. *Cyclotrichium niveum* (Boiss.) Manden & Scheng

Şekil 4.38. *Cyclotrichium niveum*

Yöresel ismi: Erzurum nanesi

İncelenen örnek: TK 1193

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Mide ağrısında, iltihabında ve bulantısında ve soğuk algınlığında infüzyonu veya sıcak gıdalara katılarak dâhilen kullanılır. Baharat olarak yemeklere katılır (Kk42).

b) Mide ağrısında, iltihabında ve bulantısında ve soğuk algınlığında dâhilen doğrudan kullanılır (Kk42).

4.18.4. *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *longifolia*

Şekil 4.39. *Mentha longifolia* subsp. *longifolia*

Yöresel ismi: Nane, nerpiz, yarpuz, dağ nanesi

İncelenen örnek: TK 1003

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Mide ağrı, iltihapları ve bulantısında ve soğuk algınlığında infüzyonu veya sıcak gıdalara katılarak dâhilen kullanılır (Kk01, Kk03, Kk04, Kk06, Kk07, Kk09, Kk11, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk37, Kk39, Kk42, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk49, Kk53, Kk55, Kk56, Kk57, Kk58, Kk59, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

b) Mide ağrı, iltihapları ve bulantısında ve soğuk algınlığında dâhilen doğrudan kullanılır (Kk01, Kk03, Kk04, Kk06, Kk07, Kk09, Kk11, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk37, Kk39, Kk42, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk49, Kk53, Kk55, Kk56, Kk57, Kk58, Kk59, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

c) Mide iltihaplarında sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır (Kk04, Kk07, Kk11, Kk17, Kk21, Kk22, Kk23, Kk28, Kk37, Kk43, Kk49, Kk53, Kk57, Kk58, Kk60, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

4.18.5. *Mentha pulegium* L.

Şekil 4.40. *Mentha pulegium*

Yöresel ismi: Nane, nerpiz, yarpuz, dağ nanesi

İncelenen örnek: TK 1052

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Mide ağrı, iltihapları ve bulantısında ve soğuk algınlığında infüzyonu veya sıcak gıdalara katılarak dâhilen kullanılır (Kk01, Kk03, Kk04, Kk06, Kk07, Kk09, Kk11, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk37, Kk39, Kk42, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk49, Kk53, Kk55, Kk56, Kk57, Kk58, Kk59, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

b) Mide ağrı, iltihapları ve bulantısında ve soğuk algınlığında dâhilen doğrudan kullanılır (Kk01, Kk03, Kk04, Kk06, Kk07, Kk09, Kk11, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk37, Kk39, Kk42, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk49, Kk53, Kk55, Kk56, Kk57, Kk58, Kk59, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

c) Mide iltihaplarında sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır (Kk04, Kk07, Kk11, Kk17, Kk21, Kk22, Kk23, Kk28, Kk37, Kk43, Kk49, Kk53, Kk57, Kk58, Kk60, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

4.18.6. *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*

Şekil 4.41. *Mentha spicata* subsp. *spicata*

d) Yöresel ismi: Nane, nerpiz, yarpuz, dağ nanesi,

İncelenen örnek: TK 1039, TK 1041

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Mide ağrı, iltihapları ve bulantısında ve soğuk algınlığında infüzyonu veya sıcak gıdalara katılarak dâhilen kullanılır (Kk01, Kk03, Kk04, Kk06, Kk07, Kk09, Kk11, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk37, Kk39, Kk42, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk49, Kk53, Kk55, Kk56, Kk57, Kk58, Kk59, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

b) Mide ağrı, iltihapları ve bulantısında ve soğuk algınlığında dâhilen doğrudan kullanılır (Kk01, Kk03, Kk04, Kk06, Kk07, Kk09, Kk11, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk37, Kk39, Kk42, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk49, Kk53, Kk55, Kk56, Kk57, Kk58, Kk59, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

c) Mide iltihaplarında sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır (Kk04, Kk07, Kk11, Kk17, Kk21, Kk22, Kk23, Kk28, Kk37, Kk43, Kk49, Kk53, Kk57, Kk58, Kk60, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

4.18.7. *Origanum vulgare* L. subsp. *gracile* (K.Koch) Ietsw.

Şekil 4.42. *Origanum vulgare* subsp. *gracile*

Yöresel ismi: Anıh

İncelenen örnek: TK 1053, TK 1180, TK 1181

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Soğuk algınlığında taze veya kurutulmuş bitkiden infüzyonu hazırlanarak, süt ile kaynatılarak veya sıcak gıdalara katılarak dâhilen kullanılır (Kk01, Kk03, Kk04, Kk06, Kk07, Kk09, Kk11, Kk13, Kk14, Kk15, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk28, Kk29, Kk30, Kk32, Kk34, Kk35, Kk36, Kk37, Kk39, Kk42, Kk43, Kk44, Kk45, Kk46, Kk47, Kk49, Kk53, Kk55, Kk56, Kk57, Kk58, Kk59, Kk60, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

b) Mide ağrı, iltihapları ve bulantısında taze veya kurutulmuş bitki süt ile kaynatılarak dâhilen kullanılır (Kk04, Kk07, Kk11, Kk17, Kk21, Kk22, Kk23, Kk28, Kk37, Kk43, Kk49, Kk53, Kk57, Kk58, Kk60, Kk62, Kk63, Kk64, Kk24).

4.18.8. *Salvia euphratica* Monthbret & Aucher. var. *euphratica*

Şekil 4.43. *Salvia euphratica* var. *euphratica*

Yöresel ismi: -

İncelenen örnek: TK 1012, TK 1171

Kullanılan kısmı: Yaprakları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Egzama ve kaşıntılı deri hastalıklarında ezilerek ya da kaynatılıp suyunda duş alınarak haricen kullanılır (Kk02).

4.18.9. *Salvia multicaulis* Vahl

Şekil 4.44. *Salvia multicaulis*

Yöresel ismi: -

İncelenen örnek: TK 1161

Kullanılan kısmı: Yaprakları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Egzama gibi kaşıntılı deri hastalıklarında ezilerek ya da kaynatılıp suyunda duş alınarak haricen kullanılır (Kk02).

4.18.10. *Salvia palaestina* Benth.

Şekil 4.45. *Salvia palaestina*

Yöresel ismi: Sığırdili

İncelenen örnek: TK 1050, TK 1051, TK 1104

Kullanılan kısmı: Taban yaprakları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) İnfüzyonu dâhilen kalp-damar rahatsızlıklarına karşı kullanılır. Aynı zamanda yapraklarından sarma yapılır (Kk37).

b) İnfüzyonu dâhilen bağışıklık sistemini güçlendirir (Kk37, Kk68).

4.18.11. *Satureja hortensis* L.

Şekil 4.46. *Satureja hortensis*

Yöresel ismi: Kekik

İncelenen örnek: TK 1021

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Mide bulantısında taze ve kuru bitki doğrudan dâhilen kullanılır. Midevidir. Baharat olarak kullanılır (Kk37, Kk42, Kk46, Kk59).

b) Mide ağrı ve iltihaplarında taze ve kuru bitki doğrudan dâhilen kullanılır. Midevidir. Baharat olarak kullanılır (Kk37, Kk42, Kk46, Kk59).

4.18.12. *Teucrium polium* L. subsp. *polium*

Şekil 4.47. *Teucrium polium* subsp. *polium*

Yöresel ismi: -

İncelenen örnek: TK 1045, TK 1046, TK 1188, TK 1196

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Zehirli olduğu düşünülen bitki günlük sadece bir bardak infüzyonu dâhilen kalp damar hastalıklarında kullanılır (Kk04, Kk09).

4.18.13. *Thymus kotschyanus* Boiss. & Hohen. var. *kotschyanus*

Şekil 4.48. *Thymus kotschyanus* var. *kotschyanus*

Yöresel ismi: Kekik

İncelenen örnek: TK 1022, TK 1197

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Mide bulantısında taze ve kuru bitki doğrudan dâhilen kullanılır. Midevidir. Baharat olarak kullanılır (Kk37, Kk42, Kk46, Kk59).

b) Mide ağrı ve iltihaplarında taze ve kuru bitki doğrudan dâhilen kullanılır. Midevidir. Baharat olarak kullanılır (Kk37, Kk42, Kk46, Kk59)

4.18.14. *Thymus migricus* Klokov & Des.-Shost.

Şekil 4.49. *Thymus migricus*

Yöresel ismi: Kekik

İncelenen örnek: TK 1208

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Mide bulantısında taze ve kuru bitki doğrudan dâhilen kullanılır. Midevidir. Baharat olarak kullanılır (Kk37, Kk42, Kk46, Kk59).

b) Mide ağrı ve iltihaplarında taze ve kuru bitki doğrudan dâhilen kullanılır. Midevidir. Baharat olarak kullanılır (Kk37, Kk42, Kk46, Kk59)

4.19. Malvaceae

4.19.1. *Alcea apterocarpa* (Fenzl) Boiss.

Şekil 4.50. *Alcea apterocarpa*

Yöresel ismi: Horoz gülü, ibibik gülü,

İncelenen örnek: TK 1223

Kullanılan kısmı: Çiçekleri, kökleri

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Çiçeklerin infüzyonu dâhilen öksürük kesici olarak kullanılır (Kk14, Kk33, Kk53, Kk62, Kk64, Kk24).

b) Kökü kurutulup toz haline getirilir. Bu tozlar saça dökülerek veya duş alınacak suda bekletilerek saç dökülmesinde ve saç bakımında haricen kullanılır (Kk63).

4.19.2. *Malva neglecta* Wallr.

Şekil 4.51. *Malva neglecta*

Yöresel ismi: Ebegümece, ebemgümece

İncelenen örnek: TK 1059, TK 1081

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları, yaprakları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Yapraklarından yapılan yemekler veya toprak üstü kısımlarıyla hazırlanan ifüzyon dâhilen enfeksiyonlara karşı kullanılır (Kk04, Kk05, Kk06, Kk07, Kk11, Kk12, Kk13, Kk14, Kk16, Kk18, Kk20, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk31, Kk35, Kk38, Kk39, Kk43, Kk45, Kk47, Kk53, Kk61, Kk62).

b) Toprak üstü kısımlarıyla hazırlanan oturma banyosu hemoroitte kullanılır (Kk14, Kk18, Kk31).

c) Toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla elde edilen su dâhilen kullanılması abortif etkilidir (Kk15, Kk17, Kk38, Kk39).

d) Taze veya kurutulmuş toprak üstü kısımları ezilerek veya toz edilerek yara ve yanıklarda haricen doğrudan kullanılır (Kk04, Kk14, Kk46, Kk47, Kk59, Kk63).

4.19.3. *Malva sylvestris* L.

Şekil 4.52. *Malva sylvestris*

Yöresel ismi: Ebegümece, ebemgümece

İncelenen örnek: TK 1191

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları, yaprakları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Yapraklarından yapılan yemekler veya toprak üstü kısımlarıyla hazırlanan ifüzyon dâhilen enfeksiyonlara karşı kullanılır (Kk04, Kk14, Kk47, Kk53, Kk61, Kk62).

b) Toprak üstü kısımlarıyla hazırlanan oturma banyosu hemoroitte kullanılır (Kk14, Kk18).

c) Toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla elde edilen su dâhilen kullanılması abortif etkilidir (Kk15).

d) Taze veya kurutulmuş toprak üstü kısımları ezilerek veya toz edilerek yara ve yanıklarda haricen doğrudan kullanılır (Kk04, Kk14, Kk46, Kk47).

4.20. Moraceae

4.20.1. *Ficus carica* L. subsp. *rupestris* (Hausskn.) Browicz

Şekil 4.53. *Ficus carica* subsp. *rupestris*

Yöresel ismi: İncir

İncelenen örnek: TK 1222

Kullanılan kısmı: Lâteksî

Kullanılış amacı ve şekli:

- a) Lâteksî haricen yaralarda antiseptik olarak kullanılır (Kk33, Kk42).
- b) Lâteksî haricen akrep-sivrisinek sokması kullanılır (Kk18).
- c) Lâteksî haricen nasır-siğil tedavisinde kullanılır (Kk17, Kk18, Kk53).

4.20.2. *Morus alba* L.

Şekil 4.54. *Morus alba*

Yöresel ismi: Dut

İncelenen örnek: TK 1224

Kullanılan kısmı: Meyveleri, yaprakları, ağaç kabukları

Kullanılış amacı:

a) Soğuk algınlığı, solunum yolları rahatsızlıkları, astım, boğaz ağrısı ve gribe karşı pekmezi tereyağı ile eritilip ılıkken kaşıkla içilir (Kk04, Kk05, Kk06, Kk12, Kk14, Kk16, Kk17, Kk20, Kk25, Kk30, Kk36, Kk38, Kk40, Kk42, Kk44, Kk45, Kk47, Kk51, Kk54, Kk58, Kk62, Kk63, Kk64).

b) Mide ağrısında pekmezi tereyağı ile eritilip ılıkken kaşıkla içilir veya sıcak süte karıştırılıp içilir (Kk12, Kk14, Kk16, Kk17, Kk40, Kk42, Kk45, Kk47, Kk58, Kk63).

c) Vitamin eksikliğinde veya kansızlıkta pekmezi dâhilen kullanılır (Kk12, Kk16, Kk17, Kk18, Kk40, Kk42, Kk45, Kk47, Kk58, Kk63).

d) Pekmezi bir kürdan yardımıyla göz kapağının altına konularak göz ağrısı ve kızarıklığında lokal olarak kullanılır (Kk12, Kk16, Kk17, Kk18).

e) Pestili çıban üzerine haricen konulur. Harici iltihaplara etkilidir (Kk42).

f) Pestili bademciğe karşı ısıtılarak boğaza bir bez yardımıyla sarılır (Kk18, Kk40, Kk47, Kk58, Kk63).

g) Kurutulmuş meyveleri iltihap ve çıban olan yere bağlanır (Kk41).

h) Yaprığı gıda amacıyla sarma yapılır ve yaprağı ile yapılan gıdaların dâhili kullanımı ağrıyı kesicidir (Kk18).

i) Taze veya kurutulmuş dut yaprağının infüzyonu haricen cilde sürülerek cilt toniği olarak kullanılır. Kozmetik amaçlı kullanılır. Cilde güzellik ve canlılık verir (Kk12, Kk40).

j) Ağaç kabuğu ezilerek veya dekoksasyonu akrep sokan bölgeye haricen bağlanarak kullanılır (Kk40).

4.20.3. *Morus nigra* L.

Şekil 4.55. *Morus nigra*

Yöresel ismi: Karadut

İncelenen örnek: TK 1212

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı:

a) Açık yaralarda antiseptik amaçlı, taze meyvesinin sıkılmasıyla elde edilen suyu haricen damlatılır (Kk42).

b) Ağız yara ve aftlara karşı gıda olarak kullanılır. Suyu sıkılarak damlatılır veya sıcak suyla pekmezi karıştırılıp gargara yapılır (Kk18, Kk31, Kk37, Kk42).

c) Meyvesi veya pekmezinin dâhilen kullanımı yaşlanmayı önleyicidir (Kk18, Kk58, Kk63).

4.21. Myrtaceae

4.21.1. *Syzygium aromaticum* L.

Şekil 4.56. *Syzygium aromaticum*

Yöresel ismi: Karanfil

İncelenen örnek: TK 1239

Kullanılan kısmı: Tomurcukları

Kullanılış amacı:

a) Toz edilerek diş ağrısında diş üzerine bastırılarak kullanılır(Kk12, Kk16, Kk64).

4.22. Oleaceae

4.22.1. *Olea europaea* L.

Şekil 4.57. *Olea europaea*

Yöresel ismi: Zeytin

İncelenen örnek: TK 1240

Kullanılan kısmı: Meyveleri, yağı

Kullanılış amacı:

a) Zeytinler havanda iyice ezilir. Aynı miktarda sabun konularak hamur kıvamı elde edilir. Kırık olan yere alçı yapılarak sarılır (Karışım-7) (Kk06, Kk14).

b) Astım için menengiç sakızı zeytinyağında eritilip bir gece açık havada bekletilir. Elde edilen bu karışıma üzüm suyu eklenip günlük sabah ve akşam düzenli olarak dâhilen kullanılır (Karışım-11) (Kk11, Kk56).

c) Sarılık için de aynı uygulama yapılır (Karışım-11) (Kk11, Kk56).

4.23. Plantaginaceae

4.23.1. *Plantago lanceolata* L.

Şekil 4.58. *Plantago lanceolata*

Yöresel ismi: Damarlı yaprak, hava yaprağı, damarlı ot

İncelenen örnek: TK 1001

Kullanılan kısmı: Tüm bitki, yaprakları, tohumları, kökleri, toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Yaprakların dâhilen kullanımı yâda ezilip lapası haricen uygulanması antibakteriyel etki gösterir. infüzyonu veya yemeklere ve salatalara katılarak dâhilen kullanılması da aynı etkiyi gösterir (Kk04, Kk07, Kk14, Kk16, Kk18, Kk20, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk29, Kk30, Kk33, Kk36, Kk38, Kk39, Kk43, Kk44, Kk45, Kk47, Kk51, Kk52, Kk53, Kk60, Kk62, Kk67, Kk68, Kk24).

b) Yapraklarının ezilmek suretiyle elde edilen lapa haricen çıbanlara etkilidir (Kk14, Kk16, Kk25, Kk26, Kk29, Kk30, Kk33, Kk43, Kk67, Kk68).

c) Tohumu baş ağrısı için doğrudan dâhilen kullanılır (Kk09, Kk44, Kk53, Kk65, Kk67).

d) Taze yaprakları dilimlenir veya bütün olarak ağrı ve iltihap olan bölgeye haricen yapıştırılır (Kk07, Kk09, Kk14, Kk18, Kk25, Kk26, Kk29, Kk38, Kk44, Kk53, Kk62, Kk65, Kk67).

e) Diş iltihabında yaprak çiğnenir (Kk07, Kk09, Kk14, Kk18, Kk38, Kk53, Kk65, Kk67).

f) Yapraklar sivilce üzerine haricen uygulanarak sivilce tedavisinde kullanılır. Aynı zamanda salata olarak dâhilen kullanılması da etki eder (Kk07, Kk09, Kk14, Kk18, Kk38, Kk44, Kk53, Kk65, Kk67).

g) Bitkinin kök veya yaprakları romatizma ve çeşitli diz ağrılarında haricen veya dâhilen kullanılır. Ezilerek ağrı olan yere haricen uygulanır. Dâhilen infüzyonu veya dekoksiyonu kullanılır (Kk09, Kk14, Kk18, Kk25, Kk26, Kk29, Kk53, Kk62, Kk65, Kk67).

h) Bitkinin toprak üstü kısımları, günde bir ara vermek suretiyle düzenli olarak kaynatılarak içilir. Böbreklere ve idrar yollarına etkilidir (Kk27, Kk66, Kk67).

i) Tohumu kaynatılarak ishale karşı dâhilen kullanılır (Kk11).

j) Tiroit rahatsızlıkları ve guatr tedavisinde yaprakların salatası dâhilen kullanılır (Kk05, Kk11).

4.24. Poaceae

4.24.1. *Hordeum vulgare* L.

Şekil 4.59. *Hordeum vulgare*

Yöresel ismi: Arpa

İncelenen örnek: TK 1233

Kullanılan kısmı: Tohumları

Kullanılış amacı:

a) Tohumlarından elde edilen un hamur halinde burkulma, kırık ve çığığa haricen uygulanır (Kk14, Kk47, Kk54, Kk63).

b) Tohumlarından elde edilen un hamur halinde iltihaplı yaralara haricen uygulanır (Kk14, Kk47, Kk54, Kk63).

c) Tohumları kavrulup havanda öğütülür. Elde edilen un lapa haline getirilip yanık olan bölgeye haricen uygulanır (Kk54).

d) Arpanın kepeği alınmadan öğütülmüş halinin özütü dâhilen bebeklerde bulantı ve kusmayı keser (Kk11, Kk16).

4.24.2. *Triticum aestivum* L.

Şekil 4.60. *Triticum aestivum*

Yöresel ismi: Buğday

İncelenen örnek: TK 1234

Kullanılan kısmı: Gövdesi, tohumları

Kullanılış amacı:

a) Unu ile yapılan hamur; kırık, ezik, ödem gibi rahatsızlıklarda bölgeye sürülüp haricen bağlanır (Kk14, Kk42, Kk47, Kk54, Kk63).

b) Tuz, kuru soğan, kuru üzüm meyvesi ve buğday unu hamuru lapa haline getirilip ezik, kırık, çıkık ve ödeme karşı haricen konulur (Karışım-8) (Kk04, Kk07, Kk16, Kk18, Kk22, Kk30, Kk37, Kk39, Kk45, Kk47, Kk64, Kk68).

c) Yıllanmış saman ile sığırkuyruğu kaynatılıp soğutulur. Çocuğu olmayan kadınlar ve çeşitli kadın hastalıklarında oturma banyosu yapılır uzun süre (1 haftaya kadar) düzenli olarak kullanılır. Antibakteriyel etkilidir (Karışım-10) (Kk16, Kk21, Kk22, Kk38, Kk64).

4.25. Polygonaceae

4.25.1. *Polygonum patulum* Bieb. subsp. *patulum*

Şekil 4.61. *Polygonum patulum* subsp. *patulum*

Yöresel ismi: Dermeği otu, kaşıntı otu

İncelenen örnek: TK 1027

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Taze bitkinin toprak üstü kısımları ezilip suyu çıkarılarak haricen egzama, uyuz veya alerji gibi kaşıntılı ve iyileşmeyen cilt hastalıklarında kullanılır (Kk02, Kk25, Kk67).

4.26. Portulacaceae

4.26.1. *Portulaca oleracea* L.

Şekil 4.62. *Portulaca oleracea*

Yöresel ismi: Pipirim

İncelenen örnek: TK 1048, TK 1205

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Mide ve karın ağrısı için haşlanarak suyuyla beraber dâhilen kullanılır (Kk16, Kk67).

b) Solunum yolu rahatsızlıkları ve nefes darlığı gibi akciğer rahatsızlıklarına karşı haşlanarak suyuyla beraber dâhilen veya buharı inhalasyon yolu ile kullanılır (Kk67).

c) Taze bitki yemeklere katılarak haşlanır veya salatası yapılır. Kurutulmak suretiyle hazırlanan infüzyonun dâhilen kullanılması kansere karşı ve profilaksi amaçlı kullanılır. Depuratif etkilidir. Profilaksi amaçlı kullanılır (Kk67).

4.27. Rosaceae

4.27.1. *Amygdalus communis* L.

Şekil 4.63. *Amygdalus communis*

Yöresel ismi: Acıbadem, pisik payamı

İncelenen örnek: TK 1065

Kullanılan kısmı: Tohumları, meyveleri, çiçekleri

Kullanılış amacı ve şekli:

- a) Tohumlar, doğrudan yenerek baş ağrısına karşı kullanılır (Kk05).
- b) İshale karşı meyvesi doğrudan veya çiçek infüzyonu dâhilen kullanılır (Kk46).
- c) Bağırsak parazitlerine karşı tohumları doğrudan dâhilen kullanılır (Kk14, Kk53).

4.27.2. *Armenica vulgaris* Lam.

Şekil 4.64. *Armenica vulgaris*

Yöresel ismi: Kayısı

İncelenen örnek: TK 1227

Kullanılan kısım: Meyveleri, tohumları

Kullanılış amacı:

- a) Meyvesi kabızlıkta dâhilen doğrudan kullanılır (Kk37, Kk46).
- b) Acı tohumları mide ağrısına ve bağırsak parazitlerine karşı dâhilen doğrudan kullanılır (Kk53).
- c) Tohumları ishale karşı dâhilen doğrudan kullanılır (Kk53).

4.27.3. *Cerasus hippophaeoides* (Bornm.) Bornm.

Şekil 4.65. *Cerasus hippophaeoides*

Yöresel ismi: Dağ kirazı (kırmızı)

İncelenen örnek: TK 1094

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Bağışıklık sistemini güçlendirir. Profilaksi amacıyla mutlaka mevsiminde doğrudan dâhilen kullanılmalıdır (Kk12, Kk16, Kk22, Kk47, Kk51, Kk53).

4.27.4. *Cerasus microcarpa* (C.A.Meyer) Boiss. subsp. *tortuosa* (Boiss. & Hausskn.) Browicz

Şekil 4.66. *Cerasus microcarpa* subsp. *tortuosa*

Yöresel ismi: Dağ kirazı

İncelenen örnek: TK 1095

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Bağışıklık sistemini güçlendirir. Profilaksi amacıyla mutlaka mevsiminde doğrudan dâhilen kullanılmalıdır (Kk12, Kk16, Kk22, Kk47, Kk51, Kk53).

4.27.5. *Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*

Şekil 4.67. *Crataegus monogyna* var. *monogyna*

Yöresel ismi: Yemişen

İncelenen örnek: TK 1093

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Bağışıklık sistemini güçlendirir. Profilaksi amacıyla mutlaka mevsiminde doğrudan dâhilen kullanılmalıdır (Kk12, Kk16, Kk22, Kk47, Kk53).

4.27.6. *Crataegus orientalis* Pall. ex M.Bieb. subsp. *orientalis*

Şekil 4.68. *Crataegus orientalis* subsp. *orientalis*

Yöresel ismi: Alıç

İncelenen örnek: TK 1076

Kullanılan kısmı: Meyveleri, yaprakları, kökleri, çiçekleri

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Çiçeklerinden hazırlanan infüzyonu dâhilen bağışıklık sistemini güçlendirir (Kk12, Kk16, Kk22, Kk47, Kk51, Kk53).

b) Çiçeklerinden hazırlanan infüzyonu dâhilen balgam söktürücü olarak kullanılır (Kk07, Kk14, Kk43, Kk53)

c) Meyvesinin doğrudan dâhilen kullanımı bağışıklık sistemini güçlendirir (Kk12, Kk16, Kk22, Kk47, Kk51, Kk53).

d) Köklerinden dekoksion hazırlanır. Çocuğu olmayan kadınlar günlük sabah ve akşam düzenli olarak dâhilen kullanır (Ticareti yapılanlar-4) (Kk07, Kk14, Kk38).

e) Köklerinden elde edilen dekoksion kalp-damar hastalıklarında dâhilen kullanılır (Kk07, Kk14, Kk22, Kk38, Kk43, Kk46).

4.27.7. *Cydonia oblonga* Mill.

Şekil 4.69. *Cydonia oblonga*

Yöresel ismi: Ayva

İncelenen örnek: TK 1219

Kullanılan kısmı: Yaprakları, tohumları, meyveleri

Kullanılış amacı:

- a) Yaprak infüzyonu ağrı kesici olarak dâhilen kullanılır (Kk18, Kk47, Kk58, Kk63).
- b) Tohum dekoksyonu ağrı kesici olarak dâhilen kullanılır (Kk18, Kk47, Kk58, Kk63).
- c) Öksürük ve soğuk algınlığı hastalıklarında yaprak infüzyonu dâhilen kullanılır (Kk09, Kk47, Kk54, Kk58, Kk63).
- d) Öksürük ve soğuk algınlığı hastalıklarında tohum dekoksyonu dâhilen kullanılır (Kk09, Kk47, Kk54, Kk58, Kk63).
- e) Meyvelerinden yapılan komposto dâhilen midevidir ve mide ağrılarına karşı kullanılır (Kk47, Kk58, Kk63).

4.27.8. *Malus pumila* Mill.

Şekil 4.70. *Malus pumila*

Yöresel ismi: Elma

İncelenen örnek: TK 1229

Kullanılan kısmı: Yaprakları, meyveleri

Kullanılış amacı:

a) Yaprak veya meyve kabukları ezilip kapalı bir kap içinde ve hayvan gübresi içinde bekletilip mayalandırarak kına elde edilir. Bu kına cilt bakımında, kozmetikte ve el-ayak çatlaklarında haricen kullanılır (Kk12, Kk15, Kk16, Kk21, Kk64).

b) Meyve ve yaprakları dâhilen ağrı kesici olarak kullanılır (Kk12, Kk15, Kk16).

c) Meyveleri doğranıp kaynatılır ve suyu içilir. Öksürüğe karşı kullanılır (Kk29, Kk43, Kk62).

4.27.9. *Persica vulgaris* Mill.

Şekil 4.71. *Persica vulgaris*

Yöresel ismi: Şeftali

İncelenen örnek: TK 1066, TK 1226

Kullanılan kısmı: Meyveleri, çiçekleri

Kullanılış amacı:

- a) Meyveleri ishal kesici olarak doğrudan dâhilen kullanılır (Kk34).
- b) Çiçek infüzyonu ishal kesici olarak doğrudan dâhilen kullanılır (Kk34).

4.27.10. *Prunus x domestica* L.

Şekil 4.72. *Prunus x domestica*

Yöresel ismi: Erik

İncelenen örnek: TK 1218

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı:

a) Türk kahvesi ve erik meyvelerinin kaynatılmasıyla elde edilen püre karıştırılarak ishale karşı dâhilen kullanılır (Karışım-5) (Kk12, Kk16, Kk42, Kk53, Kk58, Kk64).

b) Kompostosu idrar yolları hastalıklarında ve prostata karşı dâhilen kullanılır (Kk19).

4.27.11. *Rosa canina* L.

Şekil 4.73. *Rosa canina*

Yöresel ismi: Gül burnu, Gül burcu, Kuşburnu

İncelenen örnek: TK 1017, TK 1085

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Soğuk algınlığında meyve dekoksasyonu veya reçeli dâhilen kullanılır (Kk03, Kk04, Kk05, Kk06, Kk07, Kk08, Kk09, Kk10, Kk12, Kk14, Kk16, Kk17, Kk18, Kk20, Kk21, Kk22, Kk23, Kk25, Kk26, Kk28, Kk30, Kk31, Kk33, Kk34, Kk35, Kk36, Kk39, Kk42, Kk43, Kk45, Kk46, Kk47, Kk50, Kk51, Kk52, Kk53, Kk56, Kk57, Kk58, Kk59, Kk61, Kk62, Kk63, Kk64, Kk67, Kk24).

b) Bağışıklık sistemini güçlendirme amaçlı meyve dekoksasyonu veya reçeli dâhilen kullanılır (Kk07, Kk14, Kk22, Kk38, Kk43, Kk58).

c) Baş ağrısına karşı meyve dekoksasyonu veya reçeli dâhilen kullanılır (Kk14, Kk18, Kk47, Kk50).

4.28. Rubiaceae

4.28.1. *Galium spurium* L. subsp. *ibicinum* (Boiss. & Hausskn.) Ehrend.

Şekil 4.74. *Galium spurium* subsp. *ibicinum*

Yöresel ismi: Kardaş kınası, Kardaşkanı

İncelenen örnek: TK 1140, TK 1142

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı:

a) Ezilerek lapa haline getirilen bitki hayvan gübresinin içerisinde kapalı olarak birkaç gün bekletilir. Mayalanması ile bir tür kına elde edilir. Cilt bakımında, kozmetikte ve el-ayak çatlaklarında haricen sürülerek kullanılır (Kk12, Kk16, Kk21, Kk59, Kk64).

4.29. Rutaceae

4.29.1. *Citrus limon* (L.) Burm.f.

Şekil 4.75. *Citrus limon*

Yöresel ismi: Limon

İncelenen örnek: TK 1242

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı:

a) Meyvelerinin suyu yoğurt ile karıştırılarak hipertansiyona karşı dâhilen kullanılır (Kk04, Kk18, Kk38).

4.30. Scrophullariaceae

4.30.1. *Verbascum georgicum* Benth.

Şekil 4.76. *Verbascum georgicum*

Yöresel ismi: Sığırkuyruğu, sığırsüpürgesi

İncelenen örnek: TK 1006

Kullanılan kısmı: Yaprakları, çiçekleri, tamamı

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Yıllanmış saman ile kaynatılıp soğutulur. Çocuğu olmayan kadınlara ve çeşitli kadın hastalıklarında oturma banyosu yapılır. Uzun süre (1 haftaya kadar) düzenli olarak kullanılır. Antibakteriyel etkilidir (Karışım-10) (Kk16, Kk21, Kk22, Kk38, Kk64).

b) Çiçeği suda kaynatılıp lapa haline getirilir. Hemoroit tedavisinde kullanılır (Kk22, Kk23, Kk25, Kk64).

c) Bitkinin tamamından hazırlanan dekoksasyon dâhilen hayvanlarda enfeksiyonlara karşı kullanılır (Kk07).

d) Yapraklarından hazırlanan infüzyon mide rahatsızlıklarına karşı dâhilen kullanılır (Kk21, Kk22, Kk23).

4.30.2. *Verbascum sphenandroides* K. Koch

Şekil 4.77. *Verbascum sphenandroides*

Yöresel ismi: Sığırkuyruğu, sığırsüpürgesi

İncelenen örnek: TK 1102

Kullanılan kısmı: Yaprakları, çiçekleri, tamamı

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Yıllanmış saman ile kaynatılıp soğutulur. Çocuğu olmayan kadınlara ve çeşitli kadın hastalıklarında oturma banyosu yapılır. Uzun süre (1 haftaya kadar) düzenli olarak kullanılır. Antibakteriyel etkilidir (Karışım-10) (Kk16, Kk21, Kk38, Kk22, Kk64).

b) Çiçeği suda kaynatılıp lapa haline getirilir. Hemoroit tedavisinde kullanılır (Kk22, Kk23, Kk25, Kk64).

c) Bitkinin tamamından hazırlanan dekoksion dâhilen hayvanlarda enfeksiyonlara karşı kullanılır (Kk07).

d) Yapraklarından hazırlanan infüzyon mide rahatsızlıklarına karşı dâhilen kullanılır (Kk21, Kk22, Kk23).

4.31. Solanaceae

4.31.1. *Capsicum annuum* L.

Şekil 4.78. *Capsicum annuum*

Yöresel ismi: Acı biber

İncelenen örnek: TK 1235

Kullanılan kısmı: Meyveleri

Kullanılış amacı:

a) Meyveleri bağırsak parazitlerine karşı doğrudan dâhilen kullanılır (Kk53).

b) Kırmızıbiber meyveleri havanda ezilip balla karıştırılarak topuk dikenî tedavisinde haricen bağlanır (Kk31, Kk44, Kk53).

4.31.2. *Solanum tuberosum* L.

Şekil 4.79. *Solanum tuberosum*

Yöresel ismi: Patates

İncelenen örnek: TK 1225

Kullanılan kısmı: Yumruları

Kullanılış amacı:

a) Yumruları dilimlenip ağrılı bölgeye lokal olarak bir bezle sarılarak haricen kullanılır (Kk07, Kk12, Kk16, Kk18, Kk38, Kk47, Kk64).

b) Yumruları haşlanıp ishal ve mide iltihaplarında dâhilen kullanılır (Kk07, Kk12, Kk16, Kk18, Kk38, Kk47, Kk64).

4.32. Urticaceae

4.32.1. *Urtica dioica* L. subsp. *dioica*

Şekil 4.80. *Urtica dioica* subsp. *dioica*

Yöresel ismi: Isırgan

İncelenen örnek: TK 1131, TK 1134, TK 1136

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları, yaprakları, tohumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Yaprakları direkt vücuda sürülerek romatizma tedavisinde kullanılır (Kk04, Kk07, Kk09, Kk12, Kk14, Kk18, Kk27, Kk39, Kk40, Kk42, Kk41, Kk44, Kk46, Kk47, Kk52, Kk53, Kk54, Kk58, Kk61, Kk63, Kk64, Kk66, Kk67).

b) Yaprakları, idrar yolu hastalıklarında infüzyonu veya haşlanıp yemeklere katılarak dâhilen kullanılır (Kk08, Kk34).

c) Yaprakları, prostat hastalıklarında infüzyonu veya haşlanıp yemeklere katılarak dâhilen kullanılır (Kk08, Kk34).

d) Toprak üstü kısımları suda kaynatılarak oturma banyosu hemoroit tedavisinde kullanılır (Kk31, Kk42).

e) Toprak üstü kısımları suda kaynatılarak oturma banyosu kadın hastalıkları tedavisinde kullanılır (Kk31, Kk42).

f) Tohumları havanda dövülüp balla karıştırılır. Kanser ve profilaksi amaçlı dâhilen kullanılır. (Kk11, Kk47, Kk23).

g) Tohumları havanda dövülüp balla karıştırılır. Öksürüğe karşı dâhilen kullanılır (Kk11, Kk47, Kk23).

4.32.2. *Urtica urens* L.

Şekil 4.81. *Urtica urens*

Yöresel ismi: Isırgan

İncelenen örnek: TK 1135

Kullanılan kısmı: Toprak üstü kısımları, yaprakları, tohumları

Kullanılış amacı ve şekli:

a) Yaprakları direkt vücuda sürülerek romatizma tedavisinde kullanılır (Kk04, Kk07, Kk09, Kk12, Kk14, Kk18, Kk27, Kk39, Kk40, Kk42, Kk41, Kk44, Kk46, Kk47, Kk52, Kk53, Kk54, Kk58, Kk61, Kk63, Kk64, Kk66, Kk67).

b) Yaprakları, idrar yolu hastalıklarında infüzyonu veya haşlanıp yemeklere katılarak dâhilen kullanılır (Kk08, Kk34).

c) Yaprakları, prostat hastalıklarında infüzyonu veya haşlanıp yemeklere katılarak dâhilen kullanılır (Kk08, Kk34).

d) Toprak üstü kısımları suda kaynatılarak oturma banyosu hemoroit tedavisinde kullanılır (Kk31, Kk42).

e) Toprak üstü kısımları suda kaynatılarak oturma banyosu kadın hastalıkları tedavisinde kullanılır (Kk31, Kk42).

f) Tohumları havanda dövülüp balla karıştırılır. Kanser ve profilaksi amaçlı dâhilen kullanılır. (Kk11, Kk47, Kk23).

g) Tohumları havanda dövülüp balla karıştırılır. Öksürüğe karşı dâhilen kullanılır (Kk11, Kk47, Kk23).

4.33. Vitaceae

4.33.1. *Vitis vinifera* L.

Şekil 4.82. *Vitis vinifera*

Yöresel ismi: Üzüm

İncelenen örnek: TK 1020, TK 1023

Kullanılan kısmı: Meyveleri, taze dalları

Kullanılış amacı:

a) Meyveleri ve pekmezi bağışıklık sistemini güçlendirme amaçlı dâhilen kullanılır (Kk14, Kk44, Kk47, Kk53, Kk58, Kk64).

b) Pekmez, pestil ve kesmece gibi ürünleri dâhilen soğuk algınlığında, iltihabi rahatsızlıklarda dâhilen ve haricen kullanılır (Kk04, Kk07, Kk12, Kk14, Kk16, Kk30, Kk34, Kk38, Kk42, Kk44, Kk47, Kk53, Kk57, Kk58, Kk61, Kk64, Kk67).

c) Budama zamanında kesilen taze dallardan akan su alkol-sigara gibi alışkanlıkların bırakılması için dâhilen kullanılır (Kk23, Kk25, Kk67).

d) Tuz, kuru soğan, kuru üzüm ve buğday unu hamuru lapa haline getirilerek bir beze sarılır. Eziklere, kırık ve çıkıklarda kullanılır (Karışım-8) (Kk04, Kk07, Kk16, Kk18, Kk22, Kk30, Kk37, Kk39, Kk45, Kk47, Kk64, Kk68).

e) Menengiç sakızı zeytinyağında eritilip bir gece açık havada bekletilir. Elde edilen bu karışıma üzüm suyu eklenip günlük sabah ve akşam düzenli olarak dâhilen astım için kullanılır (Karışım-11) (Kk11, Kk56).

f) Menengiç sakızı zeytinyağında eritilip bir gece açık havada bekletilir. Elde edilen bu karışıma üzüm suyu eklenip günlük sabah ve akşam düzenli olarak dâhilen sarılık için kullanılır (Karışım-11) (Kk11, Kk56).

4.34. Violaceae

4.34.1. *Viola odorata* L.

Şekil 4.83. *Viola odorata*

Yöresel ismi: Menekşe

İncelenen örnek: TK 1058

Kullanılan kısmı: Çiçekleri

Kullanılış amacı:

a) Taze veya kurutulmuş çiçeklerinden hazırlanan infüzyon, soğuk algınlığına karşı dâhilen kullanılır (Kk24, Kk30).

4.35. Zygophyllaceae

4.35.1. *Tribulus terrestris* L.

Şekil 4.84. *Tribulus terrestris*

İncelenen örnek: TK 1230

Yöresel ismi: Çoban çökerten, çoban yastığı

Kullanılan kısmı: Kökleri

Kullanılış amacı:

a) Dekoksasyonu astıma karşı içilir (Kk24).

4.36. Karışımlar

Karışım-1: Kızıl enik kökü (*Arnebia decumbens*) bir tür vazelin yapımında kullanılır. Kenger sakızı (*Gundelia tournefortii*) aynı miktar menengiç sakızıyla (*Pistacia terebinthus* subsp. *terebinthus*) beraber tereyağında eritilir. Üzerine kızıl enik kökü doğranıp merhem yapılıyor. El ve ayak çatlaklarında ve yaralarında kullanılır (Şekil 4.87).

Karışım-2: Kızıl enik kökü (*Arnebia decumbens*) tereyağında kavruktan kökü yuvarlanıp hap gibi yapıp mide ağrılarında ve ülserinde düzenli olarak dâhilen kullanılır.

Karışım-3: Sığır emeceği (*Anchusa azurea* var. *azurea*) veya emecek (*Anthyllis vulneraria* subsp. *boissieri*) taze kökleri tereyağı ile kavrulup krem haline getirilerek yara iyileşmesinde kullanılır.

Karışım-4: Taze ceviz tohumları (*Juglans regia*) temiz sac üzerine konularak közde kavrulup sac üzerinde dumanının isisi olması sağlanır. Aynı miktarda taze tereyağı üzerine dökülür ve bir kürdan yardımıyla sacın üzerinden ceviz isisi tereyağı yardımı ile toplanır. Toplanan bu ürün gözle sürme olarak çekilirdi. Kadınlarda güzellik amacıyla kullandıkları gibi göz hastalıklarına karşı da kullanılır.

Karışım-5: Erik (*Prunus x domestica*) ekşisi ve Türk kahvesi karıştırılarak ishale karşı kullanılır.

Karışım-6: Kına öd ile karıştırılıp ayakta yara olan yere sürülür. Ayak ve topuk çatlak ve yaralarında haricen kullanılır.

Karışım-7: Zeytinler (*Olea europaea*) havanda iyice ezilir. Aynı miktarda sabun konularak hamur kıvamı elde edilir. Kırık olan yere bezle bağlanır.

Karışım-8: Tuz, kuru soğan (*Allium cepa*), kuru üzüm meyveleri (*Vitis vinifera*) ve buğday (*Triticum aestivum*) unu hamuru lapa haline getirilerek bir beze sarılır. Eziklere, kırık ve çıkıklarda kullanılır.

Karışım-9: Ceviz (*Juglans regia*) yaprağı kaynatılıp uygun bir kapta içerisine bir miktar kına katılarak ayaklar su sıcakken içinde bekletilir. Ayak mantarı, kokusu ve bakımında kullanılır.

Karışım-10: Yıllanmış buğday (*Triticum aestivum*) samanı ile sığırkuyruğu (*Verbascum georgicum*, *V. sphenandroides*) kaynatılıp soğutulur. Çocuğu olmayan kadınlar ve çeşitli kadın hastalıklarında oturma banyosu yapılır. Uzun süre (1 haftaya kadar) düzenli olarak kullanılır. Antibakteriyel etkilidir.

Karışım-11: Astım ve sarılık için menengiç (*Pistacia terebinthus* subsp. *terebinthus*) sakızı zeytinyağında (*Olea europaea*) eritilip bir gece açık havada bekletilir. Elde edilen bu karışıma üzüm suyu (*Vitis vinifera*) eklenip düzenli olarak kullanılır.

Şekil 4.85. Karışım-1

4.37. Ticareti Yapılanlar

Halk arasında bazı işlemlerden geçirdikten sonra satışı yapılan bitkilerde gözlemlendi. Bu ürünler sadece belirli kişiler tarafından yapılıp stoklanmış ve ihtiyaç durumunda bu kişilerden alınmıştır. Bu ticari ilişki belde içerisinde sınırlı kalmıştır. Tıbbi değer kazanmaları durumunda gelecekte halk için geçim kaynağı oluşturma potansiyelleri vardır.

- *Ajuga chamaepitys* Schreb. subsp. *laevigata* veya *A. chamaepitys* subsp. *chia*: Kuru bitki toz haline getirilir. Tozu mide ülserinde doğrudan bir tatlı kaşığı veya infüzyonu dâhilen kullanılır.

- *Ajuga chamaepitys* Schreb. subsp. *laevigata* veya *A. chamaepitys* subsp. *chia*: Kuru bitki toz haline getirilir. Tozu astım hastalıklarında doğrudan bir tatlı kaşığı veya infüzyonu dâhilen kullanılır.

- *Ajuga chamaepitys* Schreb. subsp. *laevigata* veya *A. chamaepitys* subsp. *chia*: Kuru bitki toz haline getirilir. Yara ve yanık tedavisinde haricen doğrudan kullanılır.

- *Crataegus orientalis* subsp. *orientalis*: Kökü kaynatılıp çocuğu olmayan kadınlar düzenli olarak dâhilen kullanılır.

4.38. Bitki Kullanılmayan Tedavi Uygulamaları

Bitkilerin dışında halk arasında kullanılan bazı uygulamalar aşağıda verilmiştir;

Alabalık: Zeytinyağında veya sirkede bekletilir. Elde edilen ekstre eklemlerde kireçlenme olan bölgeye sürülerek sabitlenir.

Anne sütü: Göz/kulak içerisine çay kaşığı yardımıyla aktarılır. Göz-kulak ağrısı

Arı zehri: Ağrı olan yer arıya sokturulur.

Ayran / yoğurt: Cilde sürülerek alerji, yanık ve arı sokmasına karşı kullanılır.

Bal: Sarılığa karşı gecenin sonuna doğru kalkılarak bir yemek kaşığı düzenli olarak kullanılır.

Boynuz: Yakılmasıyla elde edilen kül, çocuklarda burun kanamasına karşı buruna yapıştırılarak kullanılır.

Çamur: Arı sokması, çarpma-düşme sonucunda oluşan şişliklere karşı kullanılır.

Dabaz kaldıran suyu: Uyuza karşı duş almak ve eşyaları yıkamak suretiyle kullanılır. Aynı zamanda çeşitli cilt hastalıklarına ve diğer hastalıklara karşı içilir.

Deve yünü: Enseye koyularak baş ağrısına karşı kullanılır.

Horata suyu: Öksürüğe karşı içilir.

Karasakız: Eritilip yumuşatılarak ağrı olan yere, fitik bölgesine yapıştırılır ve bez ile sabitlenir.

Kirpi eti: Siğil, nasır, cilt rahatsızlıklarına karşı yedirilir.

Kolonya: Diş ağrısına veya ağrı olan bölgeye dökülerek kullanılır.

Kuyruk yağı: Ezik veya kırık olan bölgeye sarılarak sabitlenir.

Kül: Isıtılarak bir bez ile boğaz ağrıları ve bademciğe karşı boğaza sarılır.

Lokum: Çıban üzerine sabitlenir.

Öllük (bir çeşit kumlu toprak): Isıtılıp hasta kişi üzerine yatırılır veya oturtulur. Karın ağrısı ve üşütmede kullanılır.

Salyangoz: İdrar tutamayanlara canlı olarak yedirilir.

Tuz: Birkaç yemek kaşığı kadarlık miktarın bir bardak suya eklenmesiyle elde edilen çözelti, diş bakımı veya boğaz enfeksiyonları için gargara yapılır.

Tütün: Diş ağrısı olan yere bastırılır.

Yılan derisi: Siğil, nasır, cilt rahatsızlıklarına karşı yedirilir.

4.39. Terapötik Etkilerine Göre Sınıflandırma

Ağız Yara ve Aft:

Morus nigra L.

Ağrı Kesici:

Amygdalus communis L.

Astragalus gummifer Labill.

Cydonia oblonga Mill.

Echinops pungens Trautv. var. *pungens*

Juglans regia L.

Malus pumila Mill.

Morus alba L.

Plantago lanceolata L.

Rosa canina L.

Solanum tuberosum L.

Alerji ve Alerjik Cilt Reaksiyonları:

Cucumis sativus L.

Polygonum patulum Bieb. subsp. *patulum*

Salvia euphratica Monthbret & Aucher. var. *euphratica*

Salvia multicaulis Vahl

Akrep ve Arı Sokması:

Allium ampeloprasum L.

Allium cepa L.

Euphorbia grisophylla M.L.S.Khan.

Euphorbia macrocarpa Bioiss. & Buhse.

Ficus carica L. subsp. *rupestris* (Hauskn.) Browicz

Juglans regia L.

Morus alba L.

Astım ve Nefes Darlığı:

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. subsp. *chia* (Schreb.) Arcang.

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. subsp. *laevigata* (Banks & Sol.) P.H.Davis

Allium cepa L.

Astragalus gummifer Labill.

Glycyrrhiza glabra L. var. *glabra*

Gundelia tournefortii L.

Olea europaea L.

Morus alba L.

Pistacia terebinthus L. subsp. *terebinthus*

Portulaca oleracea L.

Sambucus nigra L.

Tribulus terrestris L.

Ayak Mantarı ve Kokusu:

Juglans regia L.

Bağışıklık Sistemini Güçlendirme:

Cerasus hippophaeoides (Bornm.) Bornm.

Cerasus microcarpa (C.A.Meyer) Boiss. subsp. *tortuosa* (Boiss. & Hausskn.) Browicz

Crataegus monogyna Jacq. var. *monogyna*

Crataegus orientalis Pall. ex M.Bieb. subsp. *orientalis*

Glycyrrhiza glabra L. var. *glabra*

Morus alba L.

Salvia palaestina Benth.

Rosa canina L.

Vicia hybrida L.

Vitis vinifera L.

Barsak Parazitlerine Karşı:

Amygdalus communis L.

Armenica vulgaris Lam.

Capsicum annuum L.

Juglans regia L.

Pelargonium endlicherianum Fenzl

Burun Kanaması:

Anthemis armeniaca Freyn & Sint.

Anthemis haussknechtii Boiss. & Reut.

Bellis perennis L.

Gundelia tournefortii L.

Pistacia terebinthus L. subsp. *terebinthus*

Tripleurospermum oreades (Boiss.) Rech.f.

Çıban:

Morus alba L.

Plantago lanceolata L.

Diyabet:

Tragopogon dubius Scop.

Diş Ağrı ve İltihabı:

Cicer arietinum L.

Plantago lanceolata L.

Quercus infectoria Oliv. subsp. *infectoria*

Syzygium aromaticum L.

Egzama:

Polygonum patulum Bieb. subsp. *patulum*

Salvia euphratica Monthbret & Aucher. var. *euphratica*

Salvia multicaulis Vahl

Eklem ve Romatizma Ağrıları:

Plantago lanceolata L.

Urtica dioica L. subsp. *dioica*

Urtica urens L.

El ve Ayak Çatlak ve Bakımı:

Arnebia decumbens (Vent.) Coss. & Kralik

Galium spurium L. subsp. *ibicinum* (Boiss. & Hausskn.) Ehrend.

Gundelia tournefortii L.

Malus pumila Mill.

Pistacia terebinthus L. subsp. *terebinthus*

Göz Hastalıkları:

Anthemis armeniaca Freyn & Sint.

Anthemis haussknechtii Boiss. & Reut.

Bellis perennis L.

Juglans regia L.

Morus alba L.

Tripleurospermum oreades (Boiss.) Rech.f.

Guatr ve Diğer Tiroit Hastalıkları:

Plantago lanceolata L.

Hayvan Hastalıkları:

Arnebia decumbens (Vent.) Coss.& Kralik

Astragalus gummifer Labill.

Verbascum georgicum Benth.

Verbascum sphenandroides K. Koch

Harici ve Dâhili İltihaplar:

Allium cepa L.

Allium ampeloprasum L.

Anethum graveolens L.

Geranium tuberosum L.

Hordeum vulgare L.

Malva neglecta Wallr.

Malva sylvestris L.

Morus alba L.

Petroselinum crispum (Mill.) A.W. Hill

Plantago lanceolata L.

Pulicaria dysenterica (L.) Bernh. subsp. *dysenterica*

Triticum aestivum L.

Vitis vinifera L.

Hazımsızlık:

Tragopogon bupthalmoides DC. Boiss.

Tragopogon dubius Scop.

Hemoroit:

Malva neglecta Wallr.

Malva sylvestris L.

Urtica dioica L. subsp. *dioica*

Urtica urens L.

Verbascum georgicum Benth.

Verbascum sphenandroides K. Koch

İdrar Yolları Hastalıkları:

Brassica oleracea L.

Plantago lanceolata L.

Prunus x domestica L.

Urtica dioica L. subsp. *dioica*

Urtica urens L.

İshal Durdurucu:

Amygdalus communis L.

Armenica vulgaris Lam.

Persica vulgaris Mill.

Plantago lanceolata L.

Prunus x domestica L.

Solanum tuberosum L.

İstenmeyen Gebelik:

Allium cepa L.

Malva neglecta Wallr.

Malva sylvestris L.

Kabızlık:

Armenica vulgaris Lam.

Kadın Hastalıkları ve Kadınlarda Kısırlık Tedavisi:

Crataegus orientalis Pall. ex M.Bieb. subsp. *orientalis*

Urtica dioica L. subsp. *dioica*

Urtica urens L.

Verbascum georgicum Benth.

Verbascum sphenandroides K. Koch

Kalp ve Damar Hastalıkları:

Allium sativum L.

Citrus limon (L.) Burm.f.

Crataegus orientalis Pall. ex M.Bieb. subsp. *orientalis*

Salvia palaestina Benth.

Teucrium polium L. subsp. *polium*

Kırık, Çıkık ve Ezikler:

Allium cepa L.

Hordeum vulgare L.

Olea europaea L.

Triticum aestivum L.

Vitis vinifera L.

Kozmetik:

Alcea apterocarpa (Fenzl) Boiss.

Echinops pungens Trautv. var. *pungens*

Galium spurium L. subsp. *ibicinum* (Boiss. & Hausskn.) Ehrend.

Juglans regia L.

Malus pumila Mill.

Morus alba L.

Plantago lanceolata L.

Mide Ağrı ve Ülseri:

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. subsp. *chia* (Schreb.) Arcang.

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. subsp. *laevigata* (Banks & Sol.) P.H.Davis

Anthemis armeniaca Freyn & Sint.

Anthemis haussknechtii Boiss. & Reut.

Armenica vulgaris Lam.

Arnebia decumbens (Vent.) Coss. & Kralik

Bellis perennis L.

Cyclotrichium niveum (Boiss.) Manden & Scheng

Cydonia oblonga Mill.

Juglans regia L.

Mentha longifolia (L.) L. subsp. *longifolia*

Mentha pulegium L.

Mentha spicata L. subsp. *spicata*

Morus alba L.

Origanum vulgare L. subsp. *gracile* (K.Koch) Ietsw.

Portulaca oleracea L.

Satureja hortensis L.

Solanum tuberosum L.

Thymus kotschyanus Boiss. & Hohen. var. *kotschyanus*

Thymus migricus Klokov & Des.-Shost.

Tripleurospermum oreades (Boiss.) Rech.f.

Verbascum georgicum Benth.

Verbascum sphenandroides K. Koch

Mide Bulantısı:

Cyclotrichium niveum (Boiss.) Manden & Scheng

Hordeum vulgare L.

Mentha longifolia (L.) L. subsp. *longifolia*

Mentha pulegium L.

Mentha spicata L. subsp. *spicata*

Origanum vulgare L. subsp. *gracile* (K.Koch) Ietsw.

Satureja hortensis L.

Thymus kotschyanus Boiss. & Hohen. var. *kotschyanus*

Thymus migricus Klokov & Des.-Shost.

Nasır, Siğil:

Ficus carica L. subsp. *rupestris* (Hauskn.) Browicz

Öksürük ve Balgam:

Alcea apterocarpa (Fenzl) Boiss.

Crataegus orientalis Pall. ex M.Bieb. subsp. *orientalis*

Cydonia oblonga Mill.

Malus pumila Mill.

Sambucus nigra L.

Urtica dioica L. subsp. *dioica*

Urtica urens L.

Saçlı Deri Hastalıkları ve Uyuz:

Juglans regia L.

Polygonum patulum Bieb. subsp. *patulum*

Sarılık:

Pistacia terebinthus L. subsp. *terebinthus*

Olea europaea L.

Vitis vinifera L.

Sigara ve Alkol Bağımlılıkları:

Vitis vinifera L.

Soğuk Algınlığı:

Anthemis armeniaca Freyn & Sint.

Anthemis haussknechtii Boiss. & Reut.

Bellis perennis L.

Crocus cancellatus Herb. subsp. *damascenus* (Herb.) B.Mathew

Cyclotrichium niveum (Boiss.) Manden & Scheng

Cydonia oblonga Mill.

Elaeagnus angustifolia L. var. *angustifolia*

Glycyrrhiza glabra L. var. *glabra*

Gundelia tournefortii L.

Helichrysum arenarium (L.) Moench.

Helichrysum plicatum DC. subsp. *plicatum*

Mentha longifolia (L.) L. subsp. *longifolia*

Mentha pulegium L.

Mentha spicata L. subsp. *spicata*

Morus alba L.

Origanum vulgare L. subsp. *gracile* (K.Koch) Ietsw.

Rosa canina L.

Sambucus nigra L.

Tripleurospermum oreades (Boiss.) Rech.f.

Viola odorata L.

Vitis vinifera L.

Topuk Dikeni:

Capsicum annuum L.

Yara ve Yanık:

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. subsp. *chia* (Schreb.) Arcang.

Ajuga chamaepitys (L.) Schreb. subsp. *laevigata* (Banks & Sol.) P.H.Davis

Anchusa azurea Mill. var. *azurea*

Anthemis armeniaca Freyn & Sint.

Anthemis haussknechtii Boiss. & Reut.

Anthyllis vulneraria L. subsp. *boissieri* (Sagorski) Bornm.

Arnebia decumbens (Vent.) Coss.& Kralik

Bellis perennis L.

Cucumis sativus L.

Ficus carica L. subsp. *rupestris* (Hauskn.) Browicz

Hordeum vulgare L.

Malva neglecta Wallr.

Malva sylvestris L.

Morus nigra L.

Sambucus nigra L.

Tripleurospermum oreades (Boiss.) Rech.f.

Diğer Kullanım Alanları:

Anethum graveolens L.

Astragalus gummifer Labill.

Cornus mas L.,

Echinops pungens Trautv. var. *pungens*

Eminium intortum (Banks & Sol.) Kuntze

Morus nigra L.

Portulaca oleracea L.

Tragopogon dubius Scop.,

Urtica dioica L. subsp. *dioica*

Urtica urens L.

5. TARTIŞMA

Malatya'nın beldelerinden biri olan Konak'ta daha önce benzer bir çalışma yapılmamıştır. Çok eski yerleşim yerlerinden biri olması, kendine has bir yaşam tarzı olması ve dışa kapalı bir yapısının olması nedeniyle araştırmaya değer bulunmuştur. Böyle bir çalışmanın beldede daha önce yapılmış olması durumunda daha fazla veri elde edileceği kesindir. Çalışmamız sırasında bile bazı kaynak kişilerimiz hayatını kaybetmiştir. Birçok bilginin de kendileriyle beraber kaybedildiğini çocukları ve torunları da belirtmektedir. Bu durum çalışmamızın zaman kaybetmeden hızlıca yapılmasını gerekli kılmıştır.

Bazı bitkiler halk tarafından kullanılmasına rağmen isimlendirilmemiş veya zamanla isimler unutulsa da kullanımları hakkındaki bilgiler unutulmamıştır. Bazı bitkilerin ise isimleri unutulmamış ne amaçla ve nasıl kullanıldıkları unutulmuştur. Kullanımı unutulup isimlerine yer vermediğimiz bu bitkilerden yine de herbaryum örnekleri alındı fakat tez içerisinde yer verilmedi.

Bilgi verenlerin neredeyse tamamı bildiklerini ya kendi üzerinde veya yakınları üzerinde denemiş veya uygulandığını görmüş veya duymuş olduklarını aktarmıştır. Bilgilerin sağlıklı olması açısından uygulanmış olmayan bir bilgi dikkate alınmadı. Bilgi kirliliklerinin yoğunlukta olduğu günümüzde tamamen halka ait kullanımların elde edilmesine titizlikle dikkat edildi.

Kullanılan hesaplama yöntemi çalışmanın homojen dağılımlı olup olmadığını kontrol eder. FIC değerinin sıfıra yaklaşması demek bilgilendiricilerin rastgele kullandıkları veya kullanım bilgileri hakkında bilgi alışverişi yapmadıkları anlamına gelmektedir. Toplumda iyi tanımlanmış bir seçim kriteri varsa bu değer bire yaklaşır (22-27). Atıf sıklığı yüzde olarak verilmek amacıyla buradan çıkan değer yüz ile çarpılarak tabloya yansıtıldı. Yüksek atıf sıklığına (Ek-4) ve yüksek FIC değerine (Tablo 5.3) sahip olan türler, fitokimyasal ve farmakolojik araştırmalar için umut verici bitkilerdir (23).

Kullanılan bitkilerin çoğunlukla toprak üstü kısımları, yaprakları ve meyveleri kullanılmaktadır (Tablo 5.1). Hazırlanma ve kullanım açısından bitkiler haricen kullanıldığında doğrudan, lapa veya suyu tercih edilse de dâhilen kullanıldığında doğrudan, infüzyon, veya çeşitli işlemlerden geçirilerek uygulanmaktadır (Tablo 5.2).

Tablo 5.1. Kullanılan kısımların oranı.

Kullanılan kısım	Sayı	Yüzde oranı
Yaprak	20	16
Çiçek, tomurcuk ve kapitulum	16	14
Meyve ve kısımları (meyve sapı, meyve kabuğu vb.)	20	17.5
Kök, yumru, soğan, tuber vb. toprak altı kısımları	15	13
Toprak üstü	24	21
Tohum	12	10.5
Gövde, dal ve kabuk	4	3.5
Tamamı	7	6
Diğer	5	4

Tablo 5.2. Uygulama şekillerinin oranı.

Uygulama Şekli	Kullanım sayısı	Yüzde oranı
Haricen Uygulamalar;	102	37.5
Doğrudan	38	14
Çeşitli işlemlerden geçirilerek	11	4
İnfüzyon	11	4
Dekoksiyon	7	2.5
Merhem	6	2
Öğütülüp lapa veya suyu	25	9
Diğer	4	1.5
Dâhilen Uygulamalar;	170	62.5
Doğrudan	47	17
Çeşitli işlemlerden geçirilerek	42	15.5
İnfüzyon	42	15.5
Dekoksiyon	32	12
Öğütülüp lapa veya suyu	6	2
Diğer	1	0.4

Çalışma verilerine göre yöre halkı arasında en çok bilinen uygulamalar, *Origanum vulgare* L. subsp. *gracile* (K.Koch) Ietsw. taksonunun toprak üstü kısımlarının infüzyonunun sütle kaynatılarak veya yemeklere katılarak dâhilen

tüketilmesiyle soğuk algınlığında kullanılması ve *Euphorbia grisophylla* M.L.S.Khan. ve *Euphorbia macrocarpa* Bioss. & Buhse. bitkilerinin arı, akrep ve yılan sokmalarında lateksinin haricen damlatılmasıdır. Görüşülen kişilerin %69'u bu uygulamaları bilmektedir (Ek-4).

İkinci sırada en çok bilinen uygulamalar arasında *Pelargonium endlicherianum* Fenzl toprak üstü kısımlarının infüzyonun ve *Rosa canina* L. taksonunun meyvelerinin reçeli veya dekoksilyonunun soğuk algınlığında dâhilen tüketilmesi gelmektedir. Görüşülen kişilerin %67.6'sı bu uygulamaları bilmektedir (Ek-4).

Üçüncü sıradan en çok bilinen uygulamalar ise *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *longifolia*, *Mentha pulegium* L. ve *Mentha spicata* L. subsp. *spicata* bitkilerinin toprak üstü kısımlarının infüzyonunun, sütle kaynatılarak veya yemeklere katılarak dâhilen tüketilmesiyle soğuk algınlığında, mide bulantısında, mide ağrı ve iltihaplanmasında kullanılmasıdır. Görüşülen kişilerin %66.2'si bu uygulamaları bilmektedir (Ek-4).

En az kullanımı olan uygulamalardan bazıları ise sadece birkaç kişi tarafından bilinmekte ve bu bitkiler sadece bu kişiler tarafından tanınmaktadır. Görüşülen kişiler içerisinde %1.5'e denk gelen bu uygulamalardan bazı göze çarpan örnekler şunlardır;

Allium ampeloprasum L. taksonunun soğanları; közde kavrulularak haricen iltihaplarda, cam ve diken batmasında, ezilerek elde edilen suyunun arı ve akrep sokmalarında kullanıldığı belirtilmiştir (Ek-4).

Cyclotrichium niveum (Boiss.) Manden & Scheng taksonunun toprak üstü kısımlarının infüzyonunun veya yemeklere katılarak dâhilen tüketilmesiyle soğuk algınlığında, mide bulantısında, mide ağrı ve iltihaplanmasında kullanıldığı belirtilmiştir (Ek-4).

Pulicaria dysenterica (L.) Bernh. subsp. *dysenterica* taksonunun toprak üstü kısımlarının infüzyonu veya doğrudan dâhilen tüketilmesinin dâhili iltihaplarda veya lapasının harici iltihaplarda kullanıldığı belirtilmiştir (Ek-4).

Salvia euphratica Monthbret & Aucher. var. *euphratica* ve *Salvia multicaulis* Vahl yapraklarının infüzyonu veya ezilerek elde edilen suyunun egzama ve kaşıntılı deri hastalıklarında kullanıldığı belirtilmiştir (Ek-4).

Çalışmada tespit edilen toplam bitki taksonu sayısı 86'dir. Bu bitkiler 237 drogda yer almaktadır. Tür yüzdesi toplam %276'ya çıkarak her bir bitki türünün ikiden fazla amaçla kullanıldığını göstermektedir (Tablo 5.3).

Tablo 5.3. Terapötik etkilerine göre kullanım oranları.

Terapötik Etkileri	n_t	n_{ur}	FIC	Drog Yüzdesi	Tür Yüzdesi
Ağız Yara ve Aft	1	4	1	0.42	1.16
Ağrı Kesici	10	38	0.76	4.22	11.63
Alerji ve Alerjik Cilt Reaksiyonları	2	10	0.57	1.69	4.65
Akrep ve Arı Sokması	7	113	0.95	2.95	8.14
Astım ve Nefes Darlığı	12	55	0.80	5.06	13.95
Ayak Mantarı ve Kokusu	1	2	1	0.42	1.16
Bağırsak Parazitlerine Karşı	5	51	0.92	2.11	5.81
Burun Kanaması	6	17	0.69	2.53	6.98
Çıban	2	11	0.9	0.84	2.33
Diyabet	1	2	1	0.42	1.16
Diş Ağrı ve İltihabı	4	15	0.79	1.69	4.65
Egzama	3	5	0.5	1.27	3.49
Eklem ve Romatizma Ağrıları	3	56	0.96	1.27	3.49
El ve Ayak Çatlak ve Bakımı	5	23	0.82	2.11	5.81
Göz Hastalıkları	6	15	0.64	2.53	6.98
Guatr ve Diğer Tiroit Hastalıkları	1	2	1	0.42	1.16
Hayvan Hastalıkları	4	9	0.63	1.69	4.65
Harici ve Dâhili İltihaplar	13	123	0.9	5.49	15.12
Hazımsızlık	2	8	0.86	0.84	2.33
Hemoroit	6	15	0.64	2.53	6.98
İdrar Yolları Hastalıkları	5	10	0.56	2.11	5.81
İshal Durdurucu	6	17	0.69	2.53	6.98
İstenmeyen Gebelik	3	10	0.78	1.27	3.49
Kabızlık	1	2	1	0.42	1.16
Kadın Hastalıkları ve Kısırlık Tedavisi	5	17	0.75	2.11	5.81
Kalp ve Damar Hastalıkları	5	16	0.73	2.11	5.81
Kırık, Çıkık ve Ezikler	5	46	0.91	2.11	5.81
Kozmetik	7	27	0.77	2.95	8.14
Mide Ağrı ve Ülseri	23	271	0.92	9.7	26.74

Mide Bulantısı	9	175	0.95	3.80	10.47
Nasır, Siğil	1	3	1	0.42	1.16
Öksürük ve Balgam	7	37	0.83	2.95	8.14
Saçlı Deri Hastalıkları ve Uyuz	2	5	0.75	0.84	2.33
Sarılık	3	6	0.6	1.27	3.49
Sigara ve Alkol Bağımlılıkları	1	3	1	0.42	1.16
Soğuk Algınlığı	21	379	0.95	8.86	24.42
Topuk Dikeni	1	3	1	0.42	1.16
Bağışıklık Sistemini Güçlendirme	10	51	0.82	4.22	11.63
Yara ve Yanık	16	55	0.72	6.75	18.60
Diğer Amaçlar	10	24	0.61	4.22	11.63
Toplam	237	1715	33.9	100	261.4

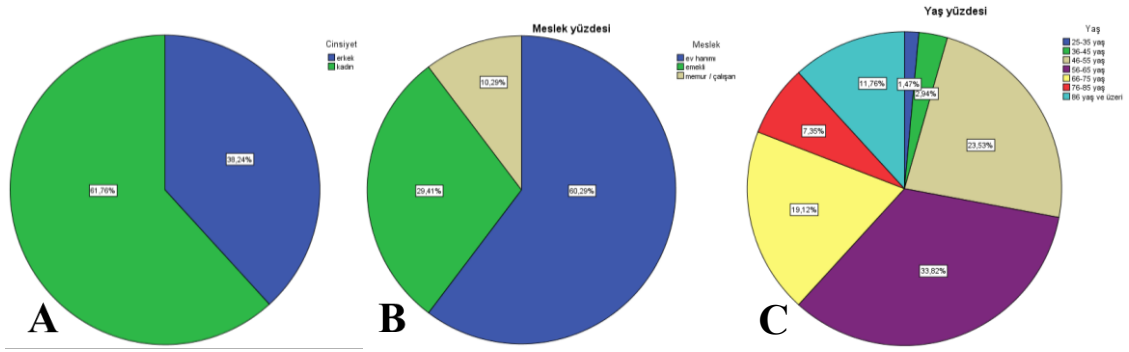
n_i = Drog Sayısı, n_{ur} = Konsensüs sayısı, F_{IC} =Konsensüs faktörü

Kullanım alanları sınıflandırılmayan on tür olmakla beraber bütün türler arasındaki yüzdesi yaklaşık olarak 11 bulundu. İnsanların bu droglardan beklentilerinin çok yüksek olduğu görülmüştür. Örneğin;

Çalışmamızda *Cornus mas* L. (Cornaceae); yaşlanmayı önleyici olarak atıf sıklığı %4.4 olarak bulunmuştur. Halk arasında çok yaşlı ve dinç olanlar için “Sanki kızılık şerbeti içmiş” tabiri kullanılmıştır. Fakat buna rağmen kullanımının yaygın olmaması dikkat çekmiştir.

Çalışmamızda *Crataegus orientalis* Pall. ex M.Bieb. subsp. *orientalis* (Rosaceae); kalp damar hastalıklarında atıf sıklığı %8.8 olarak bulunmuştur. Halk arasında köklerinden elde edilen dekoksiyonun 4.38 de belirtildiği gibi ticareti de yapılmış ve bu ürünün ölüm döşegindeki adamı bile ayağa kaldırabileceğine inanmışlardır.

Konak yöresinde geleneksel olarak kullanılan halk ilaçları konusunda bilgilerini paylaşan 68 kişi hakkında Ek-3 te belirtilen veriler farklı açılardan değerlendirilerek grafikler oluşturuldu. Cinsiyet, meslek ve yaşlarına dair oranlar Şekil.5.1 de, cinsiyet-drog sayısı ve yaş aralığı-drog sayısı ilişkilerini gösteren grafikler de Şekil 5.2 de düzenlendi.

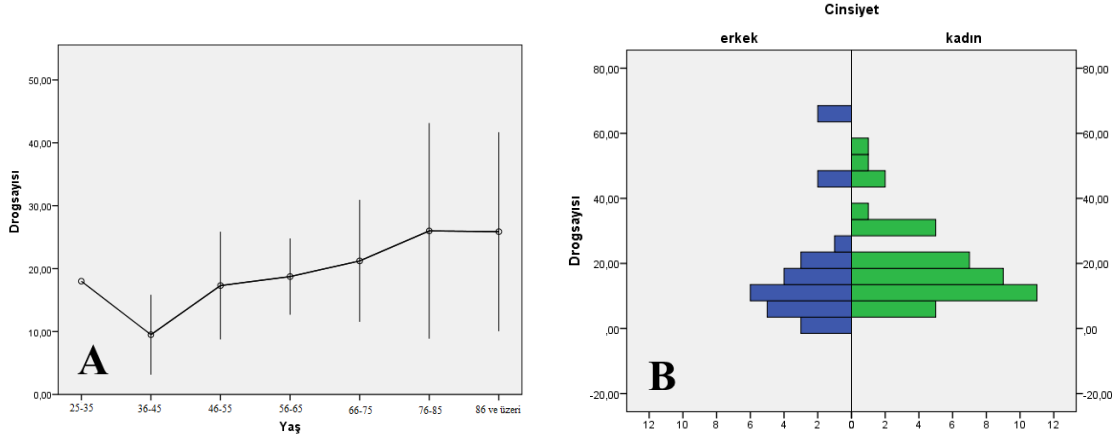

Şekil 5.1. Kaynak kişilerin A. Cinsiyet, B. Meslek, C. Yaş oranları.

Kaynak kişilerin % 38.2'si erkek, % 61.8'i kadındır (Şekil 5.1.A). Kadınların bildiği drogların oranı %62.9 erkeklerin bildiği drog oranı %37.1 dur. Erkek ve kadınlar arasında, drog oranları ile sayıların oranlarının yakın olması bilgi açısından cinsiyetin bir fark oluşturmadığını göstermektedir. Fakat en çok ve en az drog bilenlerin erkekler olduğu görülmüştür. Kadınlar genel olarak daha fazla fikir sahibi olsa da hayvancılıkla, avcılıkla veya çiftçilikle uğraşırken zamanlarının bir kısmını arazide yalnız geçiren erkeklerin daha fazla bilgi sahibi olduğu görülmüştür. Atalarının tecrübelerini deneme fırsatı bularak öğrenmenin yanında çeşitli hayvan davranışlarını takip ederek de bitkilerden faydalandıklarını belirtmişlerdir. Keçinin yediği bitkilere güvenileceğini fakat koyuna güvenilemeyeceğini aynı zamanda yetişkin hayvanların tecrübeli olduğu fakat yavruların bitkilerle zehirlenebildiğini düşünmektedirler.

Kişilerin % 60.3'ü ev hanımı, %29.4'ü emekli, %10.3'ü çalışanlardan oluşmaktadır (Şekil 5.1). Fakat güncel mesleklerinin bilgileriyle ilişkisinin olmadığı görülmüştür. Çünkü tecrübelerini hayatlarının belli dönemlerinde uğraştıkları farklı işlerden veya hobi olarak yaptıkları işlerden elde ettikleri anlaşılmıştır.

Görüşülen kişilerden %1.5'i 25-35 yaş arası, %2.9'u 36-45 yaş arası, %23.5'i 46-55 yaş arası, %33.8'i 56-65 yaş arası, %19.1'i 66-75 yaş arası, %7.4'ü 76-85 yaş arası, %11.8'i 86 yaş ve üzeridir (Şekil 5.1). Bu çalışma sırasında genel olarak 45-75 yaş arasının daha çok bilgi sahibi olduğu, 75 yaş üzerinin ise hatırlamakta zorlandığı görülmüştür. Bölgede çoğunlukla emekli ve yaşlı nüfusun bulunması ve görüşme için özellikle yaşlıların tercih edilmesi 45 yaş ve altının oranının düşük çıkmasına sebep olmuştur. Bölgenin merkeze yakın olmasının (5 Kilometre) halkın doktora ve ilaca ulaşmada sorun yaşamamalarına sebep olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle günümüzde halk ilaçlarının kullanımı çoğunlukla bırakılmıştır.

Şekil 5.2. Kaynak kişilerin A. Yaş aralığına göre drog sayısı dağılımı, B. Cinsiyet-drog sayısı.

Görüşülen kişilerin bildirdiği drog sayıları yaş aralıkları açısından değerlendirildiğinde en fazla drogu 76-85 yaş ve 86 yaş üzeri bildirmiştir (Şekil 5.2.A). Fakat en fazla drog sayısını belirten kişilerden birinin 60 değerinin ise 52 yaşında olduğu görülmektedir (Ek-3). Yani ortalama olarak kadınların ve 76 yaş ve üzerinin daha fazla drog bildirdiği ortaya çıksa da bu iki istisna erkeklerin ve 60 yaş altının da daha fazla drog ve uygulamasını bilebileceğini göstermektedir (Şekil 5.2.A-B). Bu istisnaların merak, ilgi, hobiden kaynaklanabildiği gibi hayvancılık ve avcılıkla uğraşma sonucunda uzun süre ıssız dağlarda yalnız kalmaktan da kaynaklandığı gözlemlendi.

Araştırmamıza ait bulgular yakın çevrelerde yapılmış olan benzer çalışmalara göre oldukça özgün niteliktedir. Malatya'nın Akçadağ ilçesinin Kürecik bucağında (28, 32), Malatya il genelinde (29), Elazığ'da (30) ve Kahramanmaraş'ın Andıran ilçesinde (31) yapılan halk ilaçları çalışmaları ile karşılaştırıldığında 42 taksonun yakın bölgede kullanımının olmadığı ve ilk defa çalışma bölgemizdeki halk ilaçlarında değerlendirildiği görülmektedir. 19 taksonun karşılaştırılan bu çalışmalarda yer almasına rağmen çalışmamızda tamamen farklı amaçlarda ve şekillerde kullanıldığı tespit edildi. 21 takson ise yine bu çalışmalarla benzer amaçlar için kullanılsa da farklı kullanımları saptandı. Sadece 4 tür halk ilacı olarak tamamen aynı amaçlarda kullanılmakta olduğundan literatüre ek bir bilgi katmamıştır. Böylece çalışmamızda yer alan bitkiler yakın bölgedeki halk ilaçları çalışmalarında (Ek-6, Ek-7) kullanılan türlerden %49 (42/86) farklı olsa da, kullanım amaçlarındaki farkı ekleyince fark %95'e (1-4/88) çıkmıştır (23-27).

Konak yöresinde yapılan bu çalışmada 243 adet bitki toplanarak 86 bitki taksonu halk ilaçları kapsamında değerlendirilmiştir. Bunların 62'si yabani olarak toplanan, 19'u

kültürü yapılan ve 7'si ise pazardan, aktardan veya baharatçılardan alınarak kullanılan bitkilerdir. %72.1 oranında doğal bitki kullanımı bulunmaktadır. İlin Kürecik yöresinde yapılan benzer bir çalışmada (28) ise 42'si yabani, 3'ü kültür olmak üzere 45 bitki tedavide değerlendirilmiştir. %93.4 oranında doğal bitki kullanımına sahiptir. Fazla olmasının sebebi Kürecik beldesinin merkezden uzak bir yerde konumlanması ve halkın tam teşekküllü sağlık hizmetlerine ulaşımının zaman alması ile açıklanabilir.

Bu çalışmaya kaynak olan 68 kişinin % 38.2'si erkek, % 61.8'i kadın iken yaş ortalaması 64 olarak saptanmıştır. Malatya genelinde yapılan bir çalışmaya (29) göre kaynak olan 132 kişinin %34.1'i erkek, %65.9'u kadın olup yaş ortalaması 44 olarak belirtilmiştir. Elazığ ilinde yapılan bir başka çalışmada (30) görüşülen 136 kişinin %78.7'si erkek ve %21.3'ü kadın olup yaş ortalaması 52 olarak belirtilmiştir. Kahramanmaraş Andırın ilçesinde yapılan bir çalışmada (31) ise görüşülen 265 kişinin 75'i kadın, 188'i erkek ve 2'si çocuktur, bu durumda %28.3'ü kadın, %70.94'ü erkek olarak hesaplanır, yaş ortalaması ise belirtilmemiştir. Kürecik'te 120 kişi ile görüşülmüş ancak herhangi bir detay verilmemiştir (28). Elimizdeki verilere göre Malatya'da bilgi verenlerin çoğunu kadınlar oluşturmaktadır. Türkiye genelindeki arazi gözlemlerine göre paralellik gösterirken Elazığ ve Maraş'ta durum tersinedir. Bunun nedeni erkeklerin hayvancılık ve avcılıkla uğraşma sonucunda uzun süre ıssız dağlarda yalnız kalmaktan ve hayvan davranışlarını izleyerek öğrenmekten kaynaklanabilmesinin yanı sıra ilgili yörelerdeki kadınların görüşmekten çekinmeleri olabileceği gibi eski bilge kadınların hayatını kaybettikten sonra oğullarının kendilerinden öğrendiklerini uygulaması da olabilir.

Araştırmamızda yer alan 86 taksonun ait olduğu 35 familyadan en çok kullanılan bitkileri barındıranlar Lamiaceae (14 takson), Asteraceae (11 takson) ve Rosaceae (11 takson) iken bu sıralama Malatya genelinde (29) 108 taksona ait 39 familyadan Asteraceae (21 takson), Lamiaceae (14 takson), Rosaceae (13 takson), Elazığ ilinde (30) 74 taksona ait 33 familyadan Asteraceae (9 takson), Lamiaceae (9 takson), Rosaceae (7 takson), Andırın 'da 92 taksona ait 41 familyadan Lamiaceae (16 takson), Asteraceae (15 takson), Rosaceae (6 takson) şeklinde olmaktadır. Buradan kullanım sıklığı olan familyaların hep aynı olduğu görülmektedir. Lamiaceae familyalarına ait bitkilerin içerdiği halk ilaçları çoğunlukta olmakla birlikte bazen Asteraceae öne geçmektedir.

Kürecik yöresinde yapılan çalışmada (28) yer almayıp çalışmamızda yer alan; 18 familya ($18/35=51\%$), 50 cins ($50/68=74\%$), 72 tür ($72/86=84\%$) bulunmaktadır. Ortak türlerin sayısı 14 olsa da bunların 6'sı tamamen farklı amaçlarda ve şekillerde

kullanılmıştır. Kullanımlarında benzerlik olan taksa ise; *Allium cepa* L., *Juglans regia* L., *Alcea apterocarpa* (Fenzl) Boiss., *Malva neglecta* Wallr., *Ficus carica* L. subsp. *rupestris* (Hauskn.) Browicz, *Hordeum vulgare* L., *Rosa canina* L., *Urtica dioica* L. subsp. *dioica* olarak saptanmıştır. Böylece çalışmamız Kürecik bitkilerinden %84 farklı olsa da, kullanım amaçlarındaki farkı ekleyince fark %90'e çıkmıştır.

Malatya il genelini kapsayan çalışmada (29) yer almayıp çalışmamızda yer alan; 8 familya (8/35=%23), 29 cins (29/68=%43), 56 tür (56/86=%65) bulunmaktadır. Ortak türlerin sayısı 30 olsa da bunların 18'i tamamen farklı amaçlarda ve şekillerde kullanılmıştır. Kullanımlarında benzerlik olan taksa; *Bellis perennis* L., *Anchusa azurea* Mill. var. *azurea*, *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria*, *Pelargonium endlicherianum* Fenzl, *Cyclotrichium niveum* (Boiss.) Manden & Scheng, *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*, *Teucrium polium* L. subsp. *polium*, *Plantago lanceolata* L., *Armenica vulgaris* Lam., *Cydonia oblonga* Mill., *Rosa canina* L., *Urtica dioica* L. subsp. *dioica*, *Vitis vinifera* L. olarak saptanmıştır. Böylece çalışmamız Malatya genelindeki bitkilerden %65 farklı olsa da, kullanım amaçlarındaki farkı ekleyince fark %86'ya çıkmıştır.

Elazığ ilindeki çalışmada (30).yer almayıp çalışmamızda yer alan; 11 familya (11/35=%31), 35 cins (35/68=%51), 56 tür (56/86=%65) bulunmaktadır. Ortak türlerin sayısı 30 olsa da bunların 20'si tamamen farklı amaçlarda ve şekillerde kullanılmıştır. Kullanımlarında benzerlik olan taksa; *Allium sativum* L., *Bellis perennis* L., *Anchusa azurea* Mill. var. *azurea*, *Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia*, *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *longifolia*, *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*, *Malva neglecta* Wallr., *Rosa canina* L., *Urtica dioica* L. subsp. *dioica*, *Vitis vinifera* L. olarak saptanmıştır. Böylece çalışmamız Elazığ bitkilerinden %65 farklı olsa da, kullanım amaçlarındaki farkı ekleyince fark %88'a çıkmıştır

Andırın ilçesinde yapılan çalışmada (31) yer almayıp çalışmamızda yer alan; 14 familya (14/35=%40), 43 cins (43/68=%63), 74 tür (74/86=%86) bulunmaktadır. Ortak türlerin sayısı 11 olsa da bunların 10'u tamamen farklı amaçlarda ve şekillerde kullanılmıştır. Kullanımlarında benzerlik olan taksa; *Bellis perennis* L., *Tragopogon dubius* Scop.türleridir. Böylece çalışmamız Andırın bitkilerinden %86 farklı olsa da, kullanım amaçlarındaki farkı ekleyince fark %97'e çıkmıştır.

Karşılaştırılan makalelere göre kullanımı tamamen aynı olup da bulgularımıza ek bilgi içermeyenler (4 takson);

Allium sativum L. (Amaryllidaceae), *Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia* (Elaeagnaceae), *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria* (Fagaceae), *Pelargonium endlicherianum* Fenzl (Geraniaceae).

Karşılaştırılan makalelere göre ilk defa kullanımı tespit edilenler ve hiç kullanımı olmayanlar (42 takson);

Sambucus nigra L. (Adoxaceae), *Allium ampeloprasum* L. (Amaryllidaceae), *Anethum graveolens* L. (Apiaceae), *Eminium intortum* (Banks & Sol.) Kuntze (Araceae), *Anthemis armeniaca* Freyn & Sint. (Asteraceae), *Anthemis haussknechtii* Boiss. & Reut. (Asteraceae), *Echinops pungens* Trautv. var. *pungens* (Asteraceae), *Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh. subsp. *dysenterica* (Asteraceae), *Tragopogon buphthalmoides* (DC.) Boiss. (Asteraceae), *Tripleurospermum oreades* (Boiss.) Rech.f. (Asteraceae), *Arnebia decumbens* (Vent.) Coss. & Kralik (Boraginaceae), *Brassica oleracea* L. (Brassicaceae), *Cucumis sativus* L. (Cucurbitaceae), *Euphorbia grisophylla* M.L.S.Khan. (Euphorbiaceae), *Euphorbia macrocarpa* Bioss. & Buhse. (Euphorbiaceae), *Anthyllis vulneraria* L. subsp. *boissieri* (Sagorski) Bornm. (Fabaceae), *Astragalus gummifer* Labill. (Fabaceae), *Cicer arietinum* L. (Fabaceae), *Vicia hybrida* L. (Fabaceae), *Geranium tuberosum* L. (Geraniaceae), *Crocus cancellatus* Herb. subsp. *damascenus* (Herb.) B.Mathew (Iridaceae), *Ajuga chamaepitys* (L.) Schreb. subsp. *chia* (Schreb.) Arcang. (Lamiaceae), *Ajuga chamaepitys* (L.) Schreb. subsp. *laevigata* (Banks & Sol.) P.H.Davis (Lamiaceae), *Mentha pulegium* L. (Lamiaceae), *Salvia euphratica* Monthbret & Aucher. var. *euphratica* (Lamiaceae), *Salvia palaestina* Benth. (Lamiaceae), *Thymus migricus* Klokov & Des.-Shost. (Lamiaceae), *Malva sylvestris* L. (Malvaceae), *Morus nigra* L. (Moraceae), *Syzygium aromaticum* L. (Myrtaceae), *Olea europaea* L. (Oleaceae), *Triticum aestivum* L. (Poaceae), *Polygonum patulum* Bieb. subsp. *patulum* (Polygonaceae), *Cerasus microcarpa* (C.A.Meyer) Boiss. subsp. *tortuosa* (Boiss. & Hausskn.) Browicz (Rosaceae), *Malus pumila* Mill. (Rosaceae), *Persica vulgaris* Mill. (Rosaceae), *Prunus x domestica* L. (Rosaceae), *Galium spurium* L. subsp. *ibicinum* (Boiss. & Hausskn.) Ehrend. (Rubiaceae), *Citrus limon* (L.) Burm.f. (Rutaceae), *Capsicum annuum* L. (Solanaceae), *Solanum tuberosum* L. (Solanaceae), *Urtica urens* L. (Urticaceae).

Karşılaştırılan çalışmalardaki bazı bitkilerin bu çalışmadaki bulgularda yer alan türler ile aynı olmasa da aynı cinse ait farklı türlerin, benzer amaçlar için kullanılabilirdiği görülmektedir. Bu bitkilerin de sayısı 25 olarak bulundu (Ek-7).

“Gemerek (Sivas) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri” adlı çalışmada konu hakkında kaç kişi ile görüşüldüğü belirtilmediği gibi etnobotanik verilerin içerisinde tıbbi olarak kullanılanların sınıflandırılması tam olarak yapılmamıştır (33).

Sivas ve Yozgat illerinde yapılan etnobotanik çalışmada ise etnobotanik ile tıbbi bitkiler arasında net bir ayırım yapılmamıştır. Görüşme yapılan 300 kişinin kaçının halk ilaçları kapsamında değerlendirildiği belirtilmemiştir (34).

“Adıyaman İlinde Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri” adlı çalışma da “Bazı Bitkilerin” ifadesini taşıdığından dolayı aynı şekilde değerlendirilmiştir. Aynı zamanda halk ilaçları kullanımları net olarak değerlendirilmemiş ve tıbbi amaçla kullanım bilgisi veren kişi sayısı belirtilmemiştir (35).

“Kâhta (Adıyaman) Merkezi ve Narince Köyü’nün Etnobotanik Açından Araştırılması” adlı çalışmada tıbbi bitkilerin ayırımı, sınıflandırılması ve değerlendirilmesi net olarak yapılmamıştır. 113 takson hakkında sadece 13 kişiden bilgi alındığı metin içinde anlaşılmıştır (36).

“Adıyaman İlinde Etnobotanik Değeri Olan Bazı Bitkilerin Kullanım Alanlarının Tespiti” adlı çalışma da “Bazı Bitkilerin” ifadesini taşıdığından dolayı karşılaştırmaya alınmamıştır. Aynı zamanda halk ilaçları kullanımları net olarak değerlendirilmemiş, “Adıyaman ili” ifadesi kullanılmasına rağmen ziyaret edilen ilçeler, kasabalar, köyler ve mahalleler belirtilmemiştir. Tıbbi amaçla kullanım bilgisi veren kişi sayısı da belirtilmemiştir (37).

“Ergan Dağı (Erzincan-Türkiye)’nin etnobotanik özellikleri” adlı çalışmada etnobotanik açıdan iyi değerlendirilmesine rağmen tıbbi kullanımlar açısından yeterli veri elde edilemediğinden eklenmemiştir. Toplam 122 taksonun, 82’si gıda, 22’si yem, 4’ü eşya, 3’ü süs, 2’si balık ağı ve 6’sı yakacak amacıyla kullanıldığı tespit edilirken sadece 56’sı tıbbi amaçla kullanılmıştır. Aynı zamanda tıbbi kullanılan taksonlar hakkında net bir gruplandırma ve değerlendirme yapılmamıştır (38).

“Elazığ’ın Bazı Yerleşim Alanlarında Halkın Geleneksel Ekolojik Bilgisine Dayanarak Kullandığı Bitkiler ve Etnobotanik Özellikleri” adlı çalışmada “Bazı Yerleşim Alanlarında” ifadesi çalışmanın rastgele ve amaçlarının-sonuçlarının net olmayacağını düşündürmüştür. Görüşülen kişi sayısı belirtilmemiştir. Tıbbi bitkiler ve kullanım amaçları sadece sayı olarak belirtilmiş fakat net bir gruplandırma tablosu yapılmamıştır (39).

“Ovacık (Tunceli) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri” adlı çalışması halk ilaçları çalışması olarak karşılaştırmaya değer olsa da resmi kaynaklarda Malatya ili ile sınır komşusu olmaması nedeniyle tartışmaya eklenmemiştir (15). Aynı zamanda konu hakkında kaç kişi ile görüşüldüğü belirtilmemiştir (40).

Yakın çevrede yapılmış bazı benzer çalışmalar araştırmamızla birebir örtüşen veri içermediğinden diğerleri gibi karşılaştırma tablosunda yer alamadı. Genellikle etnobotanik açıdan ele alınmış bu çalışmalar, halk ilacı çalışması niteliğini kapsamamaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Konak beldesinden toplanan 35 familyaya ait 86 bitki taksonununun 237 reçete içinde yer alarak halk arasında çeşitli rahatsızlıklar için kullanıldığı tespit edildi. En çok kullanılan takson sayısı barındıran familyalar; Lamiaceae, Asteraceae ve Rosaceae olarak saptandı. Ayrıca 11 farklı karışımın yapıldığı ve toplanıp hazırlanarak ticareti yapılan 4 preparat olduğu belirlendi. Karışımlar içerisinde tereyağı, öd, sabun ve tuz gibi yardımcı maddeler de yer almaktadır.

Bilgilerini paylaşan 68 kaynak kişinin yaş ortalaması 64 olup en genci 25 yaşında bir kişi ve en yaşlısı 90 yaşında 5 kişidir. Çoğunluğunu kadınlar oluşturmakta ve kadınların bildiği drog sayısı daha fazladır.

En çok kullanılan bitkiler sırasıyla; *Origanum vulgare* L. subsp. *gracile* (K.Koch) Ietsw., *Euphorbia grisophylla* M.L.S.Khan., *Euphorbia macrocarpa* Bioss. &Buhse., *Pelargonium endlicherianum* Fenzl, *Rosa canina* L., *Mentha longifolia* (L.) L. subsp. *longifolia*, *Mentha pulegium* L. ve *Mentha spicata* L. subsp. *spicata* olarak saptandı.

Terapötik etkilerine göre bitkiler sınıflandırılarak kullanım oranları belirlendi. Bitkilerin en çok soğuk algınlığı semptomlarında kullanıldığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla mide ağrısı ve ülserine karşı, yara ve yanık tedavisi, iltihabi rahatsızlıklarda, ağrı kesici amaçlı, astım ve nefes darlığında, mide bulantısında ve bağışıklık sistemini güçlendirmede kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmamıza ait bulgular yakın çevrelerde yapılmış olan benzer çalışmalara göre oldukça özgün niteliktedir. Bitkilerin yarısı aynı olmakla beraber kullanımlarında çok farklılıklar bulunmaktadır.

Merkeze yakın olmasına rağmen oldukça izole yaşayan Konak halkının geleneksel halk ilaçları kullanımını ile ilgili bilgileri kayıt altına alınarak kültürel bir zenginlik kaybolmaktan kurtarılmıştır. Bazı reçetelerin modern bilimin ışığı altında incelenmesi ile sanayi işbirliğine gidilerek yeni fitoterapötiklerin geliştirilmesi olasıdır.

KAYNAKLAR

1. Baytop T. *Türkiyede Bitkiler ile Tedavi Geçmişte ve Bugün*, 2. baskı. İstanbul, Nobel Kitabevi, 1999:1-52.
2. Emre G. Ezine (Çanakkale) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2003.
3. Sevinç N. İslam Öncesi Türk Tababeti. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*. 1979, 1(2): 45.
4. Yeğenoğlu S, Sözen Şahne B, Ulutaş E. Hitit Uygarlığında Bitkilerin Yeri (Plants in the Hittites Civilization). *Lokman Hekim Dergisi*. 2016, 6(3): 117-120.
5. Faydaoğlu E, Sürücüoğlu MS. Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi. *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi*. 2011, 11(1): 52-67.
6. Ekim T, Koyuncu M, Vural M, Duman H, Aytaç Z, Adıgüzel N. *Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı "Eğrelti ve Tohumlu Bitkiler"*, 1.Baskı. Ankara, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, 2000: 15-20.
7. Aydın S. Anadolu Diyagonali: Ekolojik Kesinti Tarihsel-Kültürel bir Farklılığa işaret edebilir mi? *Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi*. 2004, (17): 117-137.
8. Kaya A. Tıbbi Bitkiler ve Etnobotanik Çalışmalar. İstanbul, Bitkilerle Tedavi Sempozyumu, 2011: 11-18.
9. Güner A. *Türkiye Bitkileri Listesi Damarlı Bitkiler*. İstanbul, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yayınları, 2012.
10. Sadıkoğlu N. Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. İstanbul Üniversitesi, 1998.
11. Geleneksel Bitkisel Tıbbi Ürünler Yönetmeliği. T.C. Resmî Gazete, sayı: 27721, 6 Ekim 2010.
12. Gürkan E, Öndersev DV, Ulusoylu M, Göztaş Z, Dinçşahin N. Bitkisel Tedavi, 2. Baskı. İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları, 2007: 1-6.
13. Harput Ş. Yeni İlaç Geliştirme Çalışmalarında Tıbbi Bitkiler. İstanbul, Bitkilerle

- Tedavi Sempozyumu, 2011: 45-50
14. Yeşilada E. Ottan Fitofarmasötiğe; Güncel Fitoterapi. Mised. 2012, 27-28: 6-10.
 15. Wikipedia. Malatya. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Malatya> 25 Haziran 2015
 16. Malatya Valiliği. Malatya Hakkında. <http://www.malatya.gov.tr> 12 Ekim 2017.
 17. Malatya Büyükşehir Belediyesi. Malatya Hakkında. <http://www.malatya.bel.tr/icerik/28/27/malatya-genel-bilgi.aspx> 23 Haziran 2016
 18. Yeşilyurt Belediyesi. Malatya Yeşilyurt Hakkında <http://www.yesilyurt.bel.tr> 26 Haziran 2016
 19. Wikipedia. Malatya Konak. https://tr.wikipedia.org/wiki/Konak,_Malatya 22 Haziran 2016.
 20. Konak. Konak Banazı. konakbanazim.com 22 Haziran 2016
 21. Davis PH. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands (Vols.1-9)*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1965-1985.
 22. Alsarhan A, Sultana N, Kadir MRA, Aburjai T. Ethnopharmacological Survey of Medicinal Plants in Malaysia, the Kangkar Pulai Region. *International Journal of Phannacology*. 2012, 8(8): 679-686.
 23. Trotter RT, Logan MH. *Informant consensus: a new approach for identifying potentially effective medicinal plants. In Plants in indigenous medicine and diet, 1st ed.* Bredford Hills, New York, Redgrave Publishing Company, 1986: 91-112.
 24. Polat R, Satıl F. An ethnobotanical survey of medicinal plants in Edremit Gulf (Balıkesir – Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*. 2012, 139: 626-641.
 25. Kumar R, Bharati KA. Ethnomedicines of Tharu Tribes of Dudhwa National Park, India. *Ethnobotany Research and Applications*. 2014, 12: 1-14.
 26. Collins S, Martins X, Mitchell A, Teshome A, Arnason JT. Quantitative ethnobotany of two east Timorese cultures. *Economic Botany*. 2009, 60(4): 347-361.
 27. Heinrich M, Edwards S, Moerman DE, Leonti M. Ethnopharmacological field studies: A critical assessment of their conceptual basis and methods. *Journal of Ethnopharmacology*. 2009, 124: 1-7.
 28. Yeşil Y, Akalın E. Folk medicinal plants in Kürecik area (Akçadağ/Malatya-Turkey). *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*. 2009, 6: 207-220.
 29. Tetik F, Civelek S, Cakilcioglu U. Traditional Uses of Some Medicinal Plants in

- Malatya (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*. 2013, 146: 331-346.
30. Hayta S, Polat R, Selvi S. Traditional uses of medicinal plants in Elazığ (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*. 2014, 154: 613-623.
31. Demirci S, Özhatay N. An Ethnobotanical Study in Kahramanmaraş (Turkey); Wild Plants Used For Medicinal Purpose in Andirin Kahramanmaras. *Turk J. Pharm. Sci.* 2012, 9(1): 75-92.
32. Yeşil Y. Kürecik (Akçadağ/Malatya) Bucağında Etnobotanik Bir Araştırma. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2007.
33. Savran A, Bağcı Y, Kargıoğlu M. Gemerek (Sivas) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*. 2008, 8(1): 313-324.
34. Özüdoğru B, Akaydın G, Erik S, Yesilada E. Inferences from an ethnobotanical field expedition in the selected locations of Sivas and Yozgat provinces (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*. 2011, 137: 85-98.
35. Furkan MK. Adıyaman İlinde Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi, 2016.
36. Akan H, Bakır Sade Y. Kâhta (Adıyaman) Merkezi ve Narince Köyü'nün Etnobotanik Açısından Araştırılması. *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi*. 2015, 4(2): 219-248.
37. Güldaş N. Adıyaman İlinde Etnobotanik Değeri Olan Bazı Bitkilerin Kullanım Alanlarının Tespiti. Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, 2009.
38. Korkmaz M, Alpaslan Z. Ergan Dağı (Erzincan-Türkiye)'nin Etnobotanik Özellikleri. *Bağbahçe Bilim Dergisi*. 2014, 3(1): 1-31.
39. Doğan G, Bağcı E. Elazığ'ın Bazı Yerleşim Alanlarında Halkın Geleneksel Ekolojik Bilgisine Dayanarak Kullandığı Bitkiler ve Etnobotanik Özellikleri. *Fırat Üniv. Fen Bilimleri Dergisi*. 2011, 23(2): 77-86.
40. Doğan A. Ovacık (Tunceli) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2008.

EKLER

Ek-1. ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyadı : Turgay KOLAÇ
Doğum Yeri ve Tarihi : Malatya, 1985
Adres : İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Battalgazi/Malatya
E-posta : turgay.kolac@inonu.edu.tr
Lisans : Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, 2009.

Eserler Listesi:

Yayımlar:

1. Kabaktepe Ş., Arabacı T., Kolaç T. A new host for *Puccinia menthae*. *Mycotaxon*, 132(1); 1-3. Doi: 10.5248/132.1

Kongre Bildirileri:

1. Yetiş G, Kolaç T, Gürbüz P, Yakıncı ZD. Determination of the Thoughts of Health Service Vocational School Students about Plant Use and Herbal Treatment. I. Uluslararası Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Kongresi. May 2017, Konya/TURKEY.
2. Sadıkoğlu N, Kolaç T, İçen MS. Konak (Malatya) Yöresi Halk İlaçları. 22. Bitkisel İlaç Hammaddesi Toplantısı. Ağustos-Eylül 2016, Trabzon/TURKEY.

İş Deneyimleri:

1. Konak Eczanesi, Eczane eczacısı olarak Konak Eczanesi Mesul Müdürlüğü, 2009-2014
2. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Eczacılık Bölümü Eczane Hizmetleri Programı Öğretim Görevlisi, 2014-Devam ediyor

Ek-2. Etik Kurul Onayı Gerektirmediğine Dair Yazı

Çalışma konusunu Bitki Materyali oluşturduğundan dolayı Resmi Gazetenin 13 Nisan 2013 tarih ve 28617 sayılı “Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelikte” belirtilen Etik Kurul Onay Belgesine gerek bulunmamaktadır.

Ek-3. Kaynak Kişiler

Sıra	İsim Soy isim	Yaş	Meslek	Kod	Atıf sayısı
1	Ahmet KOLAÇ	60	Memur	Kk01	8
2	Ali SAĞIR	56	Emekli memur	Kk02	3
3	Aslan KARAKAPLAN	45	Emekli işçi	Kk03	10
4	Ayşe KARAKAPLAN	71	Ev hanımı	Kk04	36
5	Ayten KÖMÜRKARA	53	Ev hanımı	Kk05	6
6	Azize MACİT	74	Ev hanımı	Kk06	15
7	Basri DUMAN	70	Emekli memur	Kk07	52
8	Celil KOLAÇ	80	Emekli çiftçi	Kk08	12
9	Cumali TURAN	65	Emekli memur	Kk09	26
10	Derviş KOLAÇ	49	Memur	Kk10	3
11	Elif DAĞ	80	Ev hanımı	Kk11	34
12	Emine ERDOĞAN	82	Emekli muhtar	Kk12	46
13	Emine YUMRUTEPE	53	Ev hanımı	Kk13	11
14	Erol KARAKAPLAN	52	Emekli memur	Kk14	69
15	Fadime KARAKAPLAN	50	Ev hanımı	Kk15	21
16	Fadime ŞEKER	88	Ev hanımı	Kk16	55
17	Fadime TURAN	80	Ev hanımı	Kk17	26
18	Fatma KOÇYİĞİT	89	Ev hanımı	Kk18	55
19	Ferhat ADA	62	Emekli öğretmen	Kk19	10
20	Feride KARAKAPLAN	56	Ev hanımı	Kk20	14
21	Fikriye KOLAÇ	52	Ev hanımı	Kk21	25
22	Gülhan ŞEKER	60	Ev hanımı	Kk22	35
23	Gülseren İŞLEYEN	57	Ev hanımı	Kk23	26
24	Gülten YUMRUTEPE	52	Ev hanımı	Kk25	20
25	Halime MUTLU	90	Ev hanımı	Kk26	16
26	Halis NAYIR	65	Emekli esnaf	Kk27	8
27	Hatice KÖMRÜKARA	65	Ev hanımı	Kk28	18
28	Hatice OYAN	71	Ev hanımı	Kk68	9
29	Hatice UĞRAŞ	70	Ev hanımı	Kk24	16
30	Hatice UĞUR	60	Ev hanımı	Kk29	15

31	Havva TANER	60	Ev hanımı	Kk30	19
32	İdris KOÇYİĞİT	25	İşçi	Kk31	19
33	İsmet KÖMÜRKARA	67	Emekli çiftçi	Kk32	11
34	Kadriye GÖKÇE	90	Ev hanımı	Kk33	8
35	Kemal KOLAÇ	56	Emekli memur	Kk34	20
36	Kıymet ALUÇLI	58	Ev hanımı	Kk35	17
37	Kıymet KARAKAPLAN	54	Ev hanımı	Kk36	15
38	Kıymet KOLAÇ	55	Ev hanımı	Kk37	25
39	Kudret DUMAN	66	Ev hanımı	Kk38	30
40	Lütfiye KÖMÜR	90	Ev hanımı	Kk39	21
41	Mehmet BİLGİÇ	42	Esnaf	Kk40	13
42	Mehmet KARABULUT	71	Emekli esnaf	Kk41	7
43	Mehmet YUMRUTEPE	55	Esnaf	Kk42	32
44	Melahat UĞUR	58	Ev hanımı	Kk43	23
45	Mendahar ÖLMEZ	72	Emekli çiftçi	Kk44	22
46	Miyese MACİT	83	Ev hanımı	Kk45	21
47	Muhammed KARAKAPLAN	56	Memur	Kk46	27
48	Muharrem KARAKAPLAN	71	Emekli memur	Kk47	54
49	Murat KARAKAPLAN	53	Emekli çiftçi	Kk48	1
50	Mustafa KOLAÇ	58	Emekli esnaf	Kk49	11
51	Mustafa YILMAZ	90	Emekli çiftçi	Kk50	9
52	Saniye TURAN	70	Ev hanımı	Kk51	14
53	Sıddık TURAN	75	Emekli çiftçi	Kk52	11
54	Sunullah KARAKAPLAN	60	Emekli memur	Kk53	70
55	Süleyman KARAKAPLAN	54	İşçi	Kk54	16
56	Şenay YILMAZ	48	Ev hanımı	Kk55	12
57	Şerife DAĞ	63	Ev hanımı	Kk56	17
58	Tumbul İLGÜN	70	Ev hanımı	Kk57	16
59	Tülay KOLAÇ	50	Ev hanımı	Kk58	32
60	Türkan KOLAÇ	48	Ev hanımı	Kk59	16
61	Üskün KÖMÜRKARA	65	Ev hanımı	Kk60	16
62	Veli KÖMÜR	90	Emekli çiftçi	Kk61	20
63	Yeter UĞUR	64	Ev hanımı	Kk62	23

64	Zeynep KARAKAPLAN	88	Ev hanımı	Kk63	35
65	Zeynep KOLAÇ	56	Ev hanımı	Kk64	45
66	Zeynep KÖMÜRKARA	55	Ev hanımı	Kk65	6
67	Zeynep NAYIR	63	Ev hanımı	Kk66	15
68	Zübeyde AKBAYIR	56	Ev hanımı	Kk67	22
Yaşların toplamı		4362	Yaş ortalaması	64	

Ek-4. Konak Yöresinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler

Familya	Latince Adı	Yöresel Adı	Kullanılan kısım	Kullanım şekli	Kullanım amacı	Atıf Sıklığı*
Adoxaceae	<i>Sambucus nigra</i> L.	Paklanguç, Paklangıç	Çiçek	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	19
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Öksürük kesici	19
				Reçeli dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	19
				Reçeli dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				Reçeli dâhilen kullanılır	Öksürük kesici	19
				Kuru tozu haricen uygulanır	Yara ve yanık tedavisi	4
Amaryllidaceae	<i>Allium</i> <i>ampeloprasum</i> L.	Dağ soğanı	Soğan, yaprak	Közde kavrulup haricen sabitlenir	Harici iltihaplarda	1.5
				Közde kavrulup haricen sabitlenir	Cam ve diken batmalarında	1.5
				Ezilerek elde edilen suyu haricen damlatılır	Arı ve akrep sokmalarında	1.5
				Doğrudan dâhilen kullanılır	Dâhili iltihaplarda	1.5
Amaryllidaceae	<i>Allium cepa</i> L.	Soğan	Soğan, yaprak	Közde kavrulup haricen sabitlenir	Harici iltihaplarda	19
				Közde kavrulup haricen sabitlenir	Cam ve diken batmalarında	19
				Ezilerek elde edilen suyu haricen damlatılır	Arı ve akrep sokmalarında	12
				Ezilerek elde edilen suyu balla karıştırılarak dâhilen kullanılır	Verem ve akciğer hastalıkları	1.5

				Haricen uygulanır (Karışım-8)	Ezik, kırık ve çıkıklarda	18
			Soğan kabuğu	Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	İstenmeyen gebeliklerde	7
Amaryllidaceae	<i>Allium sativum</i> L.	Sarımsak	Soğancıkları	Dâhilen yutulur	Tansiyonda	6
				Bir tür krem yapılıdır (Karışım-1)	El ve ayak bakım, çatlak ve yaralarında	4.4
Anacardiaceae	<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>terebinthus</i>	Menengiç	Lateks	Bir tür krem yapılıdır (Karışım-1)	Böcek ısırıklarında	4.4
				Buruna yapıştırılır	Burun kanaması	4.4
				Doğrudan dâhilen kullanılır (Karışım-11)	Astım ve nefes darlığı	3
				Doğrudan dâhilen kullanılır (Karışım-11)	Sarılık	1.5
Apiaceae	<i>Anethum graveolens</i> L.	Dereotu, samıt, tere otu	Toprak üstü kısımlar	Haşlanıp haricen uygulanır	Harici iltihaplarda	6
				Doğrudan dâhilen kullanılır	Kilo verme amaçlı	4.4
Apiaceae	<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W. Hill	Maydanoz	Toprak üstü kısımlar	Haşlanıp haricen uygulanır	Harici iltihaplarda	1.5
Araceae	<i>Eminium intortum</i> (Banks & Sol.) Kuntze	Susam otu	Spatası	Spata içindeki su dâhilen kullanılır	Susuzluk hissini kaldırmada	1.5
Asteraceae	<i>Anthemis armeniaca</i> Freyn & Sint.	Papatya	Kapitulum	Kuru tozu haricen uygulanır	Antiseptik	7
				Kuru tozu buruna çekilir	Burun kanaması	4.4
				Kuru tozu buruna çekilir	Burun akıntısı	4.4

				Kuru tozu buruna çekilir	Göz hastalıkları	1.5
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Mide ağrısı	19
				Süt ile kaynatılır ve dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				Süt ile kaynatılır ve dâhilen kullanılır	Mide ağrısı	19
<hr/>						
				Kuru tozu haricen uygulanır	Antiseptik	7
				Kuru tozu buruna çekilir	Burun kanaması	4.4
				Kuru tozu buruna çekilir	Burun akıntısı	4.4
				Kuru tozu buruna çekilir	Göz hastalıkları	1.5
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Mide ağrısı	19
				Süt ile kaynatılıp dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				Süt ile kaynatılır ve dâhilen kullanılır	Mide ağrısı	19
<hr/>						
				Kuru tozu haricen uygulanır	Antiseptik	7
				Kuru tozu buruna çekilir	Burun kanaması	4.4
				Kuru tozu buruna çekilir	Burun akıntısı	4.4
				Kuru tozu buruna çekilir	Göz hastalıkları	1.5
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Mide ağrısı	19
				Süt ile kaynatılır ve dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				Süt ile kaynatılır ve dâhilen kullanılır	Mide ağrısı	19

Asteraceae	<i>Echinops pungens</i> Trautv. var. <i>pungens</i>	Deve dikenini, topuz dikenini	Reseptakulum	Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Yaşlanmayı önleyici	1.5
				Dekoksiyonu haricen sürülür	Cilt toniği	3
				Dekoksiyonu haricen sürülür	Ağrı kesici	1.5
Asteraceae	<i>Gundelia tournefortii</i> L.	Kenger	Tohum	Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	10
				Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	3
			Kök	Sakızı burun içine yapıştırılır	Burun kanaması	3
				Sakızı merhem bileşimine girer (Karışım-1)	El ve ayak bakım, çatlak ve yaralarında	4.4
				Sakızı merhem bileşimine girer (Karışım-1)	Böcek ısırıklarında	4.4
Asteraceae	<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench	Altın otu, ölmez otu	Kapitulum	Toz edilerek buruna çekilir	Burun akıntısı	4.4
Asteraceae	<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i>	Altın otu, Ölmez otu	Kapitulum	Toz edilerek buruna çekilir	Burun akıntısı	4.4
Asteraceae	<i>Pulicaria dysenterica</i> (L.) Bernh. subsp. <i>dysenterica</i>	-	Toprak üstü kısımlar	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Enfeksiyonlarda	1.5
				Taze bitki dâhilen kullanılır	Enfeksiyonlarda	1.5
				Eziliplapası haricen uygulanır	Enfeksiyonlarda	1.5
Asteraceae	<i>Tragopogon buphthalmoides</i>	Köse sakalı	Toprak üstü,	Taze olarak dâhilen kullanılır	Sindirimi kolaylaştırıcı ve midevi	6

	(DC.) Boiss.		yaprak			
Asteraceae	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	Yemlik, Kargacık yemliği	Toprak üstü, yaprak	Taze olarak dâhilen kullanılır	Sindirimi kolaylaştırıcı ve midevi	6
				Taze olarak dâhilen kullanılır	Şeker hastalığında	3
				Mantarlı bitki dâhilen kullanılır	Kanser ve profilaksi	7
Asteraceae	<i>Tripleurospermum oreades</i> (Boiss.) Rech.f.	Dağ papatyası	Kapitulum	Kuru tozu haricen uygulanır	Antiseptik	7
				Kuru tozu buruna çekilir	Burun kanaması	4.4
				Kuru tozu buruna çekilir	Burun akıntısı	4.4
				Kuru tozu buruna çekilir	Göz hastalıkları	1.5
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Mide ağrısı	19
				Süt ile kaynatılır ve dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	19
				Süt ile kaynatılır ve dâhilen kullanılır	Mide ağrısı	19
Boraginaceae	<i>Anchusa azurea</i> Mill. var. <i>azurea</i>	Sığır emeceği	Kök	Kremi haricen uygulanır (Karışım-3)	Yara ve yanık tedavisi	4
Boraginaceae	<i>Arnebia decumbens</i> (Vent.) Coss. & Kralik	Kızıl enik kökü	Kök	Bir tür krem yapılır (Karışım-1)	El ve ayak bakım, çatlak ve yaralarında	10
				Tereyağıyla hap haline getirilip günlük yutulur (Karışım-2)	Mide ağrısı ve ülserinde	3
				Dekoksyonu	Yara antiseptiği	3
				Bir tür krem yapılır (Karışım-1)	Böcek ısırıklarında	6

				Bir tür krem yapılır (Karışım-1)	Veteriner hekimliğinde	6
				Dekoksiyonu	Böcek ısırıklarında	6
Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> L.	Lahana	Yaprak	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	İdrar yolları hastalıkları ve böbrek taşı	3
Cornaceae	<i>Cornus mas</i> L.	Kızılcık	Meyve	Şerbeti dâhilen kullanılır	Yaşlanmayı önleyici	4.4
Cucurbitaceae	<i>Cucumis sativus</i> L.	Salatalık, hıyar	Meyve, kabuk	Dilimleri haricen bağlanır	Alerjik cilt hastalıkları	4.4
				Dilimleri haricen bağlanır	Yanık tedavisinde	4.4
Elaeagnaceae	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L. var. <i>angustifolia</i>	İğde	Meyve	Doğrudan dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	4.4
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia grisophylla</i> M.L.S.Khan.	Sütleğen	Lâteksî	Haricen damlatılır	Arı, akrep ve yılan sokmalarına karşı ağrıyı dindirme amacıyla	69
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia macrocarpa</i> Bioss. & Buhse.	Sütleğen	Lâteksî	Haricen damlatılır	Arı, akrep ve yılan sokmalarına karşı ağrıyı dindirme amacıyla	69
Fabaceae	<i>Anthyllis vulneraria</i> L. subsp. <i>boissieri</i> (Sagorski) Bornm.	Emecek otu	Kökleri	Haricen sürülür (Karışım-3)	Yara ve yanık tedavisi	4.4
Fabaceae	<i>Astragalus gummifer</i> Labill.	Geven, keven	Toprak üstü kısımlar	Odunsu yapının içinden çıkan jel infüzyonu dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	7

				Odunsu yapının içinden çıkan jel infüzyonu dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	4.4
			Kök	Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Veteriner hekimliğinde	4.4
				Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Afrodizyak	4.4
Fabaceae	<i>Cicer arietinum</i> L.	Nohut	Tohum	Unu haricen uygulanır	Diş ağrısı	1.5
				Lapası haricen uygulanır	Diş ağrısı	1.5
Fabaceae	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glabra</i>	Biyam, meyan	Kök	Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığında	1.5
					Soğuk algınlığında	1.5
					Tonik	1.5
Fabaceae	<i>Vicia hybrida</i> L.	Bacıt	Tohum	Doğrudan dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	4.4
Fagaceae	<i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>infectoria</i>	Mazı meşesi	Tohum	Toz edilip haricen uygulanır	Diş ağrı ve iltihaplarında	4.4
Geraniaceae	<i>Geranium tuberosum</i> L.	Tömlük, kömlük	Yumruları	Çorbası dâhilen kullanılır	Enfeksiyonlarda	4.4
Geraniaceae	<i>Pelargonium endlicherianum</i> Fenzl	Solucan otu	Toprak üstü kısımlar	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Bağırsak parazitlerine karşı	68
Iridaceae	<i>Crocus cancellatus</i> Herb. subsp. <i>damascenus</i> (Herb.) B.Mathew	Çiğdem	Soğanı	Sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığında	9
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Tohum perikarpı	Suyu ve lapası haricen uygulanır	Arı ve akrep sokmalarında	12
				Suyu ve lapası haricen uygulanır	Ayak mantarlarında	3

			Suyu ve lapası haricen uygulanır	Saçlı deri hastalıklarında	3	
			Olgunlaşmadan yutulur	Göz hastalıklarında	6	
			Olgunlaşmadan yutulur	Mide ağrı ve iltihaplarında	4.4	
			Lifli yapının İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	1.5	
		Tohum	Lifli yapının İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Baş dönmesi	1.5	
			Lifli yapının İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Enfeksiyonlarda	1.5	
			Dâhilen kullanılır	Bağırsak parazitlerine karşı	1.5	
			Göze sürmesi çekilir (Karışım-4)	Göz hastalıklarında	4.4	
			Suyu ve lapası haricen uygulanır	Arı ve akrep sokmalarında	12	
		Yaprak	Suyu ve lapası haricen uygulanır	Ayak mantarlarında	3	
			Suyu ve lapası haricen uygulanır	Saçlı deri hastalıklarında	3	
			Haricen uygulanır (Karışım-9)	Ayak mantarlarında	3	
		Çiçek	Lapası haricen uygulanır	Ağrı kesici	4.4	
			Tozu doğrudan dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	3	
			İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	3	
Lamiaceae	<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>chia</i> (Schreb.) Arcang.	-	Tüm bitki	Tozu doğrudan dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	3
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	3
				Tozu serpilerek dâhilen kullanılır	Yara ve yanık tedavisi	1.5

Lamiaceae	<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>laevigata</i> (Banks & Sol.) P.H.Davis	-	Tüm bitki	Tozu doğrudan dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	3
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	3
				Tozu doğrudan dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	3
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	3
				Tozu doğrudan dâhilen kullanılır	Yara ve yanık tedavisi	1.5
Lamiaceae	<i>Cyclotrichium niveum</i> (Boiss.) Manden & Scheng	Erzurum nanesi	Toprak üstü kısımlar	İnfüzyonu yapılarak dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	1.5
					Mide bulantısında	1.5
					Soğuk algınlığında	1.5
				Doğrudan dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	1.5
					Mide bulantısında	1.5
					Soğuk algınlığında	1.5
Lamiaceae	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>longifolia</i>	Nane, nerpiz, yarpuz, dağ nanesi	Toprak üstü kısımlar	İnfüzyonu yapılarak dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	66
					Mide bulantısında	66
					Soğuk algınlığında	66
				Doğrudan dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	66
					Mide bulantısında	66
					Soğuk algınlığında	66
					Sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır	Mide iltihaplarında
Lamiaceae	<i>Mentha pulegium</i> L.	Nane, nerpiz, yarpuz,	Toprak üstü kısımlar	İnfüzyonu yapılarak dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	66
					Mide bulantısında	66
					Soğuk algınlığında	66

		dağ nanesi			Mide ağrı ve iltihaplarında	66
				Doğrudan dâhilen kullanılır	Mide bulantısında	66
					Soğuk algınlığında	66
				Sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır	Mide iltihaplarında	28
					Mide ağrı ve iltihaplarında	66
				İnfüzyonu yapılarak dâhilen kullanılır	Mide bulantısında	66
					Soğuk algınlığında	66
Lamiaceae	<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i>	Nane, nerpiz, yarpuz, dağ nanesi	Toprak üstü kısmalar	Doğrudan dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	66
					Mide bulantısında	66
					Soğuk algınlığında	66
				Sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır	Mide iltihaplarında	28
Lamiaceae	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>gracile</i> (K.Koch) Ietsw.	Anıh	Toprak üstü kısmalar	Sütle kaynatılarak dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	28
					Mide bulantısında	28
					Soğuk algınlığında	69
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığında	69
Lamiaceae	<i>Salvia euphratica</i> Monthbret & Aucher. var. <i>euphratica</i>	-	Yaprak	Ezilip suyu haricen uygulanır	Egzama ve kaşıntılı deri hastalıkları	1.5
				İnfüzyonu haricen uygulanır	Egzama ve kaşıntılı deri hastalıkları	1.5

Lamiaceae	<i>Salvia multicaulis</i> Vahl	-	Yaprak	Ezilip suyu haricen uygulanır	Egzama ve kaşıntılı deri hastalıkları	1.5
				İnfüzyonu haricen uygulanır	Egzama ve kaşıntılı deri hastalıkları	1.5
Lamiaceae	<i>Salvia palaestina</i> Benth.	Sığırdili	Yaprak	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Kalp damar hastalıklarında	1.5
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	3
Lamiaceae	<i>Satureja hortensis</i> L.	Kekik	Toprak üstü	Taze veya kuru bitki dâhilen kullanılır	Mide bulantısına karşı	6
			kısımlar	Taze veya kuru bitki dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	6
Lamiaceae	<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	-	Toprak üstü kısımlar	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Kalp damar hastalıklarında	3
Lamiaceae	<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen. var. <i>kotschyanus</i>	Kekik	Toprak üstü	Taze veya kuru bitki dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	6
			kısımlar	Taze veya kuru bitki dâhilen kullanılır	Mide bulantısına karşı	6
Lamiaceae	<i>Thymus migricus</i> Klokov & Des.-Shost.	Kekik	Toprak üstü	Taze veya kuru bitki dâhilen kullanılır	Mide bulantısına karşı	6
			kısımlar	Taze veya kuru bitki dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	6
Malvaceae	<i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss.	Horoz gülü, ibibik gülü,	Çiçek	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Öksürük kesici	9
			Kök	Tozu haricen uygulanır	Saç bakımı	1.5
Malvaceae	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	Ebegümece, ebemgümece	Toprak üstü kısımlar	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Enfeksiyonlarda	9
				Yemeklere katılarak kullanılır	Enfeksiyonlarda	9
				İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır	Hemoroit	3
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Abortif	1.5
				Tozu haricen uygulanır	Yara ve yanık tedavisi	6
				Ezilip suyu haricen uygulanır	Yara ve yanık tedavisi	6

				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Enfeksiyonlarda	9
				Yemeklere katılarak kullanılır	Enfeksiyonlarda	9
Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i> L.	Ebegümeçi, ebemgümeçi	Toprak üstü kısımlar	İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır	Hemoroit	3
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Abortif	1.5
				Tozu haricen uygulanır	Yara ve yanık tedavisi	6
				Ezilip suyu haricen uygulanır	Yara ve yanık tedavisi	6
	<i>Ficus carica</i> L.			Haricen uygulanır	Yara antiseptiği	3
Moraceae	subsp. <i>rupestris</i> (Hauskn.) Browicz	İncir	Lâteks	Haricen uygulanır	Akrep ve böcek ısırıklarında	1.5
				Haricen uygulanır	Nasır-siğil tedavisinde	4.4
				Pekmezi tereyağı ile karıştırılıp dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	34
				Pekmezi tereyağı ile karıştırılıp dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	34
				Pekmezi tereyağı ile karıştırılıp dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	15
Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	Dut	Meyve	Pekmezi sütle karıştırılıp dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	15
				Pekmezi dâhilen kullanılır	Vitamin eksikliği ve kansızlık	15
				Pekmezi göze uygulanır	Göz hastalıklarında	6
				Pestil haricen uygulanır	İltihap, çıban	1.5
				Pestil haricen uygulanır	Boğaz enfeksiyonlarında	7

				Kuru meyve haricen uygulanır	İltihap, çıban	1.5
			Yaprak	Dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	1.5
				İnfüzyonu haricen uygulanır	Cilt toniği	1.5
			Kabuk	Dekoksiyonu haricen sabitlenir	Akrep ve böcek ısırıklarında	1.5
				Suyu haricen damlatılır	Yara antiseptiği	1.5
				Dâhilen doğrudan kullanılır	Ağız yaralarında	6
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Karadut	Meyve	Suyu lokal olarak damlatılır	Ağız yaralarında	6
				Pekmeziyle gargara yapılır	Ağız yaralarında	4.4
				Dâhilen kullanılır	Yaşlanma karşıtı	4.4
Myrtaceae	<i>Syzygium aromaticum</i> L.	Karanfil	Tomurcuk	Tozu haricen uygulanır	Diş ağrısı	4.4
				Haricen bağlanır (Karişim-7)	Ezik, kırık ve çıkıklarda	3
Oleaceae	<i>Olea europaea</i> L.	Zeytin	Meyve	Dâhilen kullanılır (Karişim-11)	Astım ve nefes darlığında	3
				Dâhilen kullanılır (Karişim-11)	Sarılık	3
			Tohum	Dâhilen doğrudan kullanılır	Baş ağrısı	7
				Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	İshale karşı	1.5
		Damarlı		Çiğnenir	Diş iltihabı	12
Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i> L.	yaprak, hava yaprağı, Damarlı ot	Yaprak	Salatası dâhilen kullanılır	Tiroit ve guatr hastalıklarında	3
				Dilimlenerek veya bütün olarak bölgeye yapıştırılır	Ağrı ve iltihap	19
				İnfüzyonu, doğrudan, yemeklerde ve salatalarda dâhilen kullanılır	Ağrı ve iltihap	41

				Ezilip lapası haricen kullanılır	Ağrı, iltihap, çıban ve sivilce	15
				Ezilip lapası haricen, infüzyonu dâhilen kullanılır	Romatizma ve çeşitli diz ağrılarında	15
			Kök	Ezilip lapası haricen, infüzyonu dâhilen kullanılır	Romatizma ve çeşitli diz ağrılarında	15
			Toprak üstü kısımlar	Günde bir ara vermek suretiyle düzenli olarak kaynatılarak içilir	Böbreklere ve idrar yolları hastalıkları	4.4
Poaceae	<i>Hordeum vulgare</i> L.	Arpa	Tohum	Hamuru haricen uygulanır	Ezik, kırık ve çıkıklarda	6
				Hamuru haricen uygulanır	Harici iltihaplarda	6
				Lapası haricen uygulanır	Yara ve yanık tedavisi	1.5
				Unu dâhilen kullanılır	Mide bulantısı	3
Poaceae	<i>Triticum aestivum</i> L.	Buğday	Tohum	Hamuru haricen uygulanır	Ezik, kırık ve çıkıklarda	7
				Hamuru haricen uygulanır	Harici iltihaplarda	7
				Haricen uygulanır (Karışım-8)	Ezik, kırık ve çıkıklarda	18
			Gövde	İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır (Karışım-10)	Kadın hastalıklarında	7
Polygonaceae	<i>Polygonum patulum</i> Bieb. subsp. <i>patulum</i>	Dermeği otu, kaşintı otu	Toprak üstü kısımlar	Ezilip suyu haricen uygulanır	Egzama ve kaşintılı cilt hastalıklarına	4.4
Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Pipirim	Toprak üstü kısımlar	Haşlanıp dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	3
				Haşlanıp dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığında	1.5

				Su buharı inhalasyonu yapılır	Astım ve nefes darlığında	1.5
				Haşlanıp dâhilen kullanılır	Kansere ve profilaksi	1.5
				Salatası dâhilen kullanılır	Kansere ve profilaksi	1.5
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Kansere ve profilaksi	1.5
Rosaceae	<i>Amygdalus communis</i> L.	Acıbadem, pisik payamı	Tohum	Dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	1.5
			Meyve, çiçek	Dâhilen kullanılır	Bağırsak parazitlerine karşı	3
			Meyve	Dâhilen kullanılır	İshale karşı	1.5
Rosaceae	<i>Armenica vulgaris</i> Lam.	Kayısı	Tohum	Dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	1.5
				Dâhilen kullanılır	Bağırsak parazitlerine karşı	1.5
				Dâhilen kullanılır	İshale karşı	1.5
Rosaceae	<i>Cerasus hippophaeoides</i> (Bornm.) Bornm.	Kırmızı Dağ kirazı	Meyve	Dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	9
Rosaceae	<i>Cerasus microcarpa</i> (C.A.Meyer) Boiss. subsp. <i>tortuosa</i> (Boiss. & Hausskn.) Browicz	Sarı dağ kirazı	Meyve	Dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	9
Rosaceae	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. var. <i>monogyna</i>	Yemişen	Meyve	Dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	7

Rosaceae	<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M.Bieb. subsp. <i>orientalis</i>	Alıç	Çiçek	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	9
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Balgam söktürücü	6
			Meyve	Dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	9
			Kök	Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Kısırlık tedavisinde	4.4
Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Kalp damar sağlığı	9				
Rosaceae	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Ayva	Yaprak	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	6
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığında	7
			Tohum	Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	6
				Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığında	7
			Meyve	Kompostosu dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	6
				Kompostosu dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	6
Rosaceae	<i>Malus pumila</i> Mill.	Elma	Meyve	Kabuğundan kına yapıp haricen uygulanır	El ve ayak bakım, çatlak ve yaralarında	7
				Dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	4.4
				Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Öksürük kesici	4.4
			Yaprak	Kabuğundan kına yapıp haricen uygulanır	El ve ayak bakım, çatlak ve yaralarında	7
				Dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	4.4
Rosaceae	<i>Persica vulgaris</i> Mill.	Şeftali	Meyve	Dâhilen kullanılır	İshale karşı	1.5
			Çiçek	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	İshale karşı	1.5
Rosaceae	<i>Prunus x domestica</i> L.	Erik	Meyve	Dâhilen kullanılır (Karışım-5)	İshale karşı	9

				Kompostosu dâhilen kullanılır	İdrar yolları hastalıkları	1.5
				Kompostosu dâhilen kullanılır	Prostata karşı	1.5
				Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	68
				Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	6
				Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	9
				Reçeli dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	68
				Reçeli dâhilen kullanılır	Ağrı kesici	6
				Reçeli dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	9
Rubiaceae	<i>Galium spurium</i> L. subsp. <i>ibicinum</i> (Boiss. & Hausskn.) Ehrend.	Kardaş kınası	Toprak üstü kısımlar	Kabuğundan kına yapıp haricen uygulanır	El ve ayak bakım, çatlak ve yaralarında	7
Rutaceae	<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	Limon	Meyve suyu	Yoğurtla karıştırılarak dâhilen kullanılır	Hipertansiyon	4.4
Scrophullariaceae	<i>Verbascum georgicum</i> Benth.	Sığırkuyruğu sığır süpürgesi	Tüm bitki	İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır (Karışım-10)	Kadın hastalıklarında	7
				İnfüzyonu yapıp dâhilen kullanılır	Veteriner hekimliğinde	1.5
			Çiçek	Kaynatılıp lapa haline getirilip anal uygulanır	Hemoroite karşı	6
			Yaprak	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	4.4
Scrophullariaceae	<i>Verbascum sphenandroides</i> K.	Sığırkuyruğu, sığır	Tüm bitki	İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır (Karışım-10)	Kadın hastalıklarında	7

	Koch	süpürgesi		İnfüzyonu yapıp dâhilen kullanılır	Veteriner hekimliğinde	1.5
			Çiçek	Kaynatılıp lapa haline getirilip anal uygulanır.	Hemoroite karşı	6
			Yaprak	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	4.4
Solanaceae	<i>Capsicum annuum</i> L.	Acı biber	Meyve	Dâhilen kullanılır	Bağırsak parazitlerine karşı	1.5
				Haricen bal ile uygulanır	Topuk dikeninde	4.4
Solanaceae	<i>Solanum tuberosum</i> L.	Patates	Yumru	Dilimlenip haricen uygulanır	Baş ve göz ağrılarında	10
				Haşlanıp dâhilen kullanılır	İshale karşı	10
				Haşlanıp dâhilen kullanılır	Mide ağrı ve iltihaplarında	10
				Haricen uygulanır	Romatizma ve çeşitli diz ağrılarında	34
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	Isırgan	Yaprak	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	İdrar yolları hastalıkları	3
				İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Prostata karşı	3
				İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır	Hemoroit	3
				İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır	Kadın hastalıklarında	3
			Tohum	Balla dâhilen kullanılır	Öksürük kesici	4.4
				Balla dâhilen kullanılır	Kansere ve profilaksi	4.4
Urticaceae	<i>Urtica urens</i> L.	Isırgan	Yaprak	Haricen uygulanır	Romatizma ve çeşitli diz ağrılarında	34

			İnfüzyonu dâhilen kullanılır	İdrar yolları hastalıkları	3
			İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Prostata karşı	3
			İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır	Hemoroit	3
			İnfüzyonuyla oturma banyosu yapılır	Kadın hastalıklarında	3
		Tohum	Balla dâhilen kullanılır	Öksürük kesici	4.4
			Balla dâhilen kullanılır	Kansere ve profilaksi	4.4
			Doğrudan dâhilen kullanılır	İmmünostimülan	9
			Pekmez, pestil ve kesmece gibi ürünleri dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığı	25
			Pekmez, pestil ve kesmece gibi ürünleri dâhilen kullanılır	Enfeksiyonlara karşı	25
		Meyve	Pekmez, pestil ve kesmece gibi ürünleri haricen sabitlenir	Enfeksiyonlara karşı	25
			Haricen uygulanır(Karışım-8)	Ezik, kırık ve çıkıklarda	18
			Doğrudan dâhilen kullanılır (Karışım-11)	Astım ve nefes darlığı	3
			Doğrudan dâhilen kullanılır (Karışım-11)	Sarılık	3
		Dallar	Kesilerek elde edilen özüt dâhilen kullanılır	Sigara ve alkol bırakmada	4.4

Vitaceae

Vitis vinifera L.

Üzüm,
Asma

Violaceae	<i>Viola odorata</i> L.	Menekşe	Çiçek	İnfüzyonu dâhilen kullanılır	Soğuk algınlığında	3
Zygophyllaceae	<i>Tribulus terrestris</i> L.	Çoban çökerten, çoban yastığı,	Kök	Dekoksiyonu dâhilen kullanılır	Astım ve nefes darlığı	1.5

*: Atıf sıklığı; her kategorideki referansların sayısının toplam kaynak kişiler içerisindeki yüzdesi olarak verilmiştir (Frequency of citation) (25).

Ek-5. İncelenen Örneklerin Herbaryum Kayıt Bilgileri

Herbaryum kodu	Familiya	Latince Adı	Tarih	Kare	GPS Kordinatları	Lokalite	Yükseklik (metre)
TK 1001	Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i> L.	09.05.2015	B7	38° 17' 43" K 38° 16' 31" D	Konak-Yeşilyurt arası, bahçe içi, dere kenarı	1130
TK 1003	Lamiaceae	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>longifolia</i>	09.05.2015	B7	38° 17' 43" K 38° 16' 31" D	Konak-Yeşilyurt arası, bahçe içi, dere kenarı	1130
TK 1004	Boraginaceae	<i>Arnebia decumbens</i> (Vent.) Coss. & Kralik	09.05.2015	B7	38° 17' 46" K 38° 16' 32" D	Konak-Yeşilyurt arası, bahçe içi, yol kenarı	1135
TK 1005	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia grisophylla</i> M.L.S.Khan.	09.05.2015	B7	38° 17' 43" K 38° 16' 31" D	Konak-Yeşilyurt arası, bahçe içi, yol kenarı	1135
TK 1006	Scrophullariaceae	<i>Verbascum georgicum</i> Benth.	09.05.2015	B7	38° 17' 43" K 38° 16' 31" D	Konak-Yeşilyurt arası, bahçe içi, yol kenarı	1135
TK 1007	Lamiaceae	<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>laevigata</i> (Banks & Sol.) P.H.Davis	09.05.2015	B7	38° 17' 56" K 38° 17' 24" D	Konak belde mezarlık içi, kireçli çıplak toprak	1150
TK 1008	Lamiaceae	<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>chia</i> (Schreb.) Arcang.	09.05.2015	B7	38° 17' 51" K 38° 18' 23" D	Konak, bağbaşı, milli pınıardan sonra tepeye doğru, bahçe içi	1200
TK 1010	Asteraceae	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	17.05.2015	B7	38° 18' 26" K 38° 18' 01" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1110
TK 1012	Lamiaceae	<i>Salvia euphratica</i> Monthbret & Aucher. var. <i>euphratica</i>	17.05.2015	B7	38° 18' 26" K 38° 18' 01" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1110

TK 1014	Apiaceae	<i>Anethum graveolens</i> L.	17.05.2015	B7	38° 18' 26" K 38° 18' 01" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1110
TK 1015	Asteraceae	<i>Anthemis haussknechtii</i> Boiss. & Reut.	17.05.2015	B7	38° 18' 26" K 38° 18' 01" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1110
TK 1016	Elaeagnaceae	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L. var. <i>angustifolia</i>	30.05.2015	B7	38° 18' 27" K 38° 17' 60" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1115
TK 1017	Rosaceae	<i>Rosa canina</i> L.	30.05.2015	B7	38° 18' 25" K 38° 18' 00" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1104
TK 1018	Fabaceae	<i>Vicia hybrida</i> L.	30.05.2015	B7	38° 18' 25" K 38° 18' 00" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1104
TK 1019	Adoxaceae	<i>Sambucus nigra</i> L.	30.05.2015	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 49" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1167
TK 1020	Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.	30.05.2015	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 49" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1168
TK 1021	Lamiaceae	<i>Satureja hortensis</i> L.	30.05.2015	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 49" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1169
TK 1022	Lamiaceae	<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen. var. <i>kotschyanus</i>	30.05.2015	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 49" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1170
TK 1023	Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.	30.05.2015	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 49" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1171
TK 1026	Asteraceae	<i>Gundelia tournefortii</i> L.	08.08.2015	B7	38° 15' 60" K 38° 19' 06" D	Beydağ'ı- kuzugözü civarı	1636
TK 1027	Polygonaceae	<i>Polygonum patulum</i> Bieb. subsp. <i>patulum</i>	08.08.2015	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1166

TK 1035	Fabaceae	<i>Astragalus gummifer</i> Labill.	01.08.2015	B7	38° 15' 41" K 38° 18' 40" D	Beydağ'ı-Ormancının yeri	1696
TK 1038	Asteraceae	<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench	01.08.2015	B7	38° 15' 41" K 38° 18' 40" D	Beydağ'ı-Ormancının yeri	1696
TK 1039	Lamiaceae	<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i>	01.08.2015	B7	38° 15' 41" K 38° 18' 40" D	Beydağ'ı-Ormancının yeri	1696
TK 1041	Lamiaceae	<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i>	01.08.2015	B7	38° 15' 41" K 38° 18' 40" D	Beydağ'ı-Ormancının yeri	1696
TK 1042	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia grisophylla</i> M.L.S.Khan.	01.08.2015	B7	38° 15' 41" K 38° 18' 40" D	Beydağ'ı-Ormancının yeri	1696
TK 1043	Asteraceae	<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i>	01.08.2015	B7	38° 15' 41" K 38° 18' 40" D	Beydağ'ı-Ormancının yeri	1696
TK 1045	Lamiaceae	<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	01.08.2015	B7	38° 15' 41" K 38° 18' 40" D	Beydağ'ı-Ormancının yeri	1696
TK 1046	Lamiaceae	<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	01.08.2015	B7	38° 15' 41" K 38° 18' 40" D	Beydağ'ı-Ormancının yeri	1696
TK 1048	Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	01.09.2015	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1050	Lamiaceae	<i>Salvia palaestina</i> Benth.	01.09.2015	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1051	Lamiaceae	<i>Salvia palaestina</i> Benth.	01.09.2015	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1052	Lamiaceae	<i>Mentha pulegium</i> L.	06.09.2015	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 03" D	Konak, Beydağ'ı dere kenarı	1721

TK 1053	Lamiaceae	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>gracile</i> (K.Koch) Ietsw.	06.09.2015	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 03" D	Konak, Beydağ'ı dere kenarı	1721
TK 1055	Lamiaceae	<i>Pulicaria dysenterica</i> (L.) Bernh. subsp. <i>dysenterica</i>	06.09.2015	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 03" D	Konak, Beydağ'ı dere kenarı	1721
TK 1057	Asteraceae	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	27.03.2016	B7	38° 17' 58" K 38° 18' 17" D	TOKİ Konak Mahallesi, Büyükgüney, üzüm bağları	1166
TK 1058	Violaceae	<i>Viola odorata</i> L.	27.03.2016	B7	38° 17' 32" K 38° 17' 56" D	Konak, Horata, Bahçe içi	1143
TK 1059	Malvaceae	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	27.03.2016	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 40" D	Konak, Horata, Bahçe içi	1136
TK 1065	Rosaceae	<i>Amygdalus communis</i> L.	27.03.2016	B7	38° 17' 58" K 38° 18' 17" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yolu	1166
TK 1066	Rosaceae	<i>Persica vulgaris</i> Mill.	27.03.2016	B7	38° 17' 58" K 38° 18' 17" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yolu	1166
TK 1067	Asteraceae	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	04.04.2016	B7	38° 18' 25" K 38° 18' 19" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yolu	1106 m
TK 1071	Araceae	<i>Eminium intortum</i> (Banks & Sol.) Kuntze	04.04.2016	B7	38° 18' 25" K 38° 18' 19" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yolu	1106
TK 1076	Rosaceae	<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M.Bieb. subsp. <i>orientalis</i>	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1079	Geraniaceae	<i>Geranium tuberosum</i> L.	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1081	Malvaceae	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233

TK 1082	Araceae	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1085	Rosaceae	<i>Rosa canina</i> L.	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1088	Boraginaceae	<i>Anchusa azurea</i> Mill. var. <i>azurea</i>	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1093	Rosaceae	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. var. <i>monogyna</i>	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1094	Rosaceae	<i>Cerasus hippophaeoides</i> (Bornm.) Bornm.	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1095	Rosaceae	<i>Cerasus microcarpa</i> (C.A.Meyer) Boiss. subsp. <i>tortuosa</i> (Boiss. & Hausskn.) Browicz	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1100	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia grisophylla</i> M.L.S.Khan.	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1102	Scrophulariaceae	<i>Verbascum sphenandroides</i> K. Koch	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1104	Lamiaceae	<i>Salvia palaestina</i> Benth.	13.04.2016	B7	38° 16' 56" K 38° 17' 40" D	Yeşilyurt, Konak, Büyük Güney yol kenarı	1233
TK 1115	Amaryllidaceae	<i>Allium ampeloprasum</i> L.	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü-kömler	1715
TK 1118	Lamiaceae	<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>laevigata</i> (Banks & Sol.) P.H.Davis.	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü-kömler	1715

TK 1121	Asteraceae	<i>Tripleurospermum oreades</i> (Boiss.) Rech.f.	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü-kömler	1715
TK 1123	Asteraceae	<i>Bellis perennis</i> L.	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü	1715
TK 1124	Geraniaceae	<i>Pelargonium endlicherianum</i> Fenzl	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü	1715
TK 1125	Asteraceae	<i>Anthemis armeniaca</i> Freyn & Sint.	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü	1715
TK 1126	Asteraceae	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü	1715
TK 1131	Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü	1715
TK 1134	Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	23.04.2016	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 40" D	Konak, Horata, Bahçe içi	1136
TK 1135	Urticaceae	<i>Urtica urens</i> L.	23.04.2016	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 40" D	Konak, Horata, Bahçe içi	1136
TK 1136	Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	23.04.2016	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 40" D	Konak, Horata, Bahçe içi	1136
TK 1138	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia macrocarpa</i> Bioss. & Buhse.	23.04.2016	B7	38° 15' 46" K 38° 20' 31" D	Beydağ'ı-Kuzu gölü	1715
TK 1140	Rubiaceae	<i>Galium spurium</i> L. subsp. <i>ibicinum</i> (Boiss. & Hausskn.) Ehrend.	08.05.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1142	Rubiaceae	<i>Galium spurium</i> L. subsp. <i>ibicinum</i> (Boiss. & Hausskn.) Ehrend.	08.05.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165

TK 1147	Fabaceae	<i>Vicia hybrida</i> L.	08.05.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1148	Adoxaceae	<i>Sambucus nigra</i> L.	08.05.2016	B7	38° 17' 33" K 38° 17' 57" D	Konak, Horata, Bahçe içi	1141
TK 1161	Lamiaceae	<i>Salvia multicaulis</i> Vahl	15.05.2016	B7	38° 16' 31" K 38° 17' 13" D	Yeşilyurt- Konak- Daz tepe	1388
TK 1163	Fabaceae	<i>Astragalus gummifer</i> Labill.	15.05.2016	B7	38° 16' 31" K 38° 17' 13" D	Yeşilyurt- Konak- Daz tepe	1388
TK 1165	Fabaceae	<i>Vicia hybrida</i> L.	15.05.2016	B7	38° 16' 31" K 38° 17' 13" D	Yeşilyurt- Konak- Daz tepe	1388
TK 1171	Lamiaceae	<i>Salvia euphratica</i> Monthbret & Aucher. var. <i>euphratica</i>	15.05.2016	B7	38° 16' 49" K 38° 16' 53" D	Yeşilyurt- Konak- Daz tepe yol kenarı	1327
TK 1172	Asteraceae	<i>Gundelia tournefortii</i> L.	15.05.2016	B7	38° 16' 31" K 38° 17' 13" D	Yeşilyurt- Konak- Daz tepe	1388
TK 1173	Asteraceae	<i>Tragopogon dubius</i> Scop.	15.05.2016	B7	38° 16' 31" K 38° 17' 13" D	Yeşilyurt- Konak- Daz tepe	1389
TK 1176	Asteraceae	<i>Tragopogon bupthalmoides</i> DC. Boiss	21.05.2016	B7	38° 17' 43" K 38° 16' 31" D	Konak-Gündüzbey yolu, bahçe içi	1157
TK 1180	Lamiaceae	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>gracile</i> (K.Koch) Ietsw.	21.05.2016	B7	38° 15' 47" K 38° 20' 0" D	Konak, Beydağı, Kömler	1704
TK 1181	Lamiaceae	<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>gracile</i> (K.Koch) Ietsw.	21.05.2016	B7	38° 15' 47" K 38° 20' 0" D	Konak, Beydağı, Kömler	1704
TK 1186	Amaryllidaceae	<i>Allium ampeloprasum</i> L.	21.05.2016	B7	38° 15' 47" K 38° 20' 0" D	Konak, Beydağı, Kömler	1704

TK 1188	Lamiaceae	<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	21.05.2016	B7	38° 15' 47" K 38° 20' 0" D	Konak, Beydağı, Kömler	1704
TK 1191	Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i> L.	21.05.2016	B7	38° 17' 40" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1192	Geraniaceae	<i>Pelargonium endlicherianum</i> Fenzl	19.06.2016	B7	38° 15' 39" K 38° 19' 57" D	Beydağı- kaya dibi	1722
TK 1193	Lamiaceae	<i>Cyclotrichium niveum</i> (Boiss.) Manden & Scheng	19.06.2016	B7	38° 15' 40" K 38° 20' 35" D	Beydağı-taşlık	2065
TK 1195	Amaryllidaceae	<i>Allium ampeloprasum</i> L.	19.06.2016	B7	38° 15' 41" K 38° 20' 34" D	Beydağı/Sırt	2045
TK 1196	Lamiaceae	<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	19.06.2016	B7	38° 15' 40" K 38° 20' 35" D	Beydağı/Sırt	2005
TK 1197	Lamiaceae	<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen. var. <i>kotschyanus</i>	19.06.2016	B7	38° 15' 42" K 38° 20' 35" D	Beydağı-kömler- dere boyu	2040
TK 1198	Fabaceae	<i>Anthyllis vulneraria</i> L. subsp. <i>boissieri</i> (Sagorski) Bornm.	19.06.2016	B7	38° 15' 39" K 38° 19' 57" D	Beydağı-kömler- dere boyu	1750
TK 1204	Boraginaceae	<i>Arnebia decumbens</i> (Vent.) Coss. & Kralik	26.06.2016	B7	38° 17' 48" K 38° 16' 28" D	Konak Çırmıhtı yolu, yol kenarı	1125
TK 1205	Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	26.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 48" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1206	Asteraceae	<i>Echinops pungens</i> Trautv. var. <i>pungens</i>	27.06.2016	B7	38° 17' 48" K 38° 16' 28" D	Konak Çırmıhtı yolu, yol kenarı	1154
TK 1208	Lamiaceae	<i>Thymus migricus</i> Klokov & Des.-Shost.	19.06.2016	B7	38° 15' 39" K 38° 19' 57" D	Beydağı-kömler- dere boyu	1750

TK 1210	Iridaceae	<i>Crocus cancellatus</i> Herb. subsp. <i>damascenus</i> (Herb.) B.Mathew	05.11.2016	B7	38° 17' 47" K 38° 20' 18" D	TOKİ-Karagöz yolu, konak yol ayrımı, yol kenarı	1453
TK 1212	Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1213	Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1214	Amaryllidaceae	<i>Allium sativum</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1216	Apiaceae	<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W. Hill	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1217	Cornaceae	<i>Cornus mas</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 59" K 38° 17' 57" D	Konak, Derebağ, dere kenarı, bahçe içi	1103
TK 1218	Rosaceae	<i>Prunus x domestica</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, Derebağ, dere kenarı, bahçe içi	1103
TK 1219	Rosaceae	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, Derebağ, dere kenarı, bahçe içi	1103
TK 1221	Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, Derebağ, dere kenarı, bahçe içi	1103
TK 1222	Moraceae	<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>rupestris</i> (Hauskn.) Browicz	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. kayalık üstü	1165
TK 1223	Malvaceae	<i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1224	Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165

TK 1225	Solanaceae	<i>Solanum tuberosum</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1226	Rosaceae	<i>Persica vulgaris</i> Mill.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1227	Rosaceae	<i>Armenica vulgaris</i> Lam.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1228	Amaryllidaceae	<i>Allium cepa</i> L.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1229	Rosaceae	<i>Malus pumila</i> Mill.	11.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, Derebağ, bahçe içi	1103
TK 1230	Zygophyllaceae	<i>Tribulus terrestris</i> L.	12.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, Derebağ, yol kenarı	1103
TK 1231	Cucurbitaceae	<i>Cucumis sativus</i> L.	12.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1232	Fabaceae	<i>Cicer arietinum</i> L.	12.06.2016	B7	38° 17' 48" K 38° 16' 28" D	Konak Çırmıhtı yolu, bahçe içi	1154
TK 1233	Poaceae	<i>Hordeum vulgare</i> L.	12.06.2016	B7	38° 17' 48" K 38° 16' 28" D	Konak Çırmıhtı yolu, bahçe içi	1154
TK 1234	Poaceae	<i>Triticum aestivum</i> L.	12.06.2016	B7	38° 17' 48" K 38° 16' 28" D	Konak Çırmıhtı yolu, bahçe içi	1154
TK 1235	Solanaceae	<i>Capsicum annuum</i> L.	15.06.2016	B7	38° 17' 39" K 38° 17' 45" D	Konak, yeni Mah. Pamuklu sok. bahçe içi	1165
TK 1236	Anacardiaceae	<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>terebinthus</i>	16.06.2016	B7	38° 20' 59" K 38° 19' 03" D	Malatya merkez, Yeni camii arkası, Pazar	963

TK 1237	Fabaceae	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glabra</i>	16.06.2016	B7	38° 20' 59" K 38° 19' 03" D	Malatya merkez, Yeni camii arkası, Pazar	963
TK 1239	Myrtaceae	<i>Syzygium aromaticum</i> L.	16.06.2016	B7	38° 20' 59" K 38° 19' 03" D	Malatya merkez, Yeni camii arkası, Pazar	963
TK 1240	Oleaceae	<i>Olea europaea</i> L.	16.06.2016	B7	38° 20' 59" K 38° 19' 03" D	Malatya merkez, Yeni camii arkası, Pazar	963
TK 1242	Rutaceae	<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	16.06.2016	B7	38° 20' 59" K 38° 19' 03" D	Malatya merkez, Yeni camii arkası, Pazar	963
TK 1243	Fagaceae	<i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>infectoria</i>	18.06.2016	B7	38° 17' 06" K 38° 16' 23" D	Yeşilyurt, Çırmıhtı, meşeli kuzu, bahçe içi.	1202

Koordinat kısaltmaları; D: Doğu meridyenleri, K: Kuzey paralelleri

Ek-6. Yakın Çevredeki Halk İlaçları Çalışmalarıyla Karşılaştırma

Bitki Adı	Kürecik*	Malatya**	Elazığ***	Andırın****	Konak
<i>Sambucus nigra</i> L. (Adoxaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	T-	Soğuk algınlığı, astım-nefes darlığında, öksürük kesici olarak %19.1 ve yara-yanıkta %4.4
<i>Allium ampeloprasum</i> L. (Amaryllidaceae)	T-	T-	T-	F- ,C- ,T-	Harici iltihaplarda, cam ve diken batmalarında, arı ve akrep sokmasında %1.5
<i>Allium cepa</i> L. (Amaryllidaceae)	Harici iltihaplarda, cam ve diken batması	Sindirim sistemi hastalıklarında ve idrar yolları enfeksiyonları %26	Yara kapatıcı ve romatizmada %35	F- ,C- ,T-	Arı ve akrep sokmalarında %11.8, harici iltihaplarda %19.1, cam ve diken batmalarında %19.1, verem ve akciğer hastalıklarında %1.5, abortif %7.4, ezik, kırık ve çıkıklarda (Karışım-8) %17.7
<i>Allium sativum</i> L. (Amaryllidaceae)	T-	T-	Hipertansiyon ve saçkırande %38	F- ,C- ,T-	Hipertansiyon %5.9
<i>Pistacia terebinthus</i> L. subsp. <i>terebinthus</i> (Anacardiaceae)	F- ,C- ,T-	Mide ağrısında %18	İştah açıcı, hafıza güçlendirici, mide ağrısında ve canlılık vermede %9	Ağız yarasında	Böcek ısırıklarında %4.5 (Karışım-1), burun kanamasında %4.5, astım-nefes darlığında %2.9 (Karışım-11), sarılıkta %2.9 (Karışım-11), el-ayak bakımı, çatlak ve yaralarında %4.5 (Karışım-1)
<i>Anethum graveolens</i> L. (Apiaceae)	F- ,C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	F- ,C- ,T-	Harici iltihaplarda %4.4 ve zayıflamada %5.9

<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W. Hill (Apiaceae)	F- ,C- ,T-	C- ,T-	Böbrek taşında ve ağız yarasında %13	F- ,C- ,T-	Harici iltihaplarda %1.5
<i>Eminium intortum</i> (Banks & Sol.) Kuntze (Araceae)	C- ,T-	C- ,T-	F- ,C- ,T-	C- ,T-	Susuzluk hissini geciktirmede %1.5
<i>Anthemis armeniaca</i> Freyne & Sint. (Asteraceae)	C- ,T-	T-	C- ,T-	T-	Soğuk algınlığı %19.1, göz hastalıkları %1.5, burun akıntısı ve kanamaları %4.4, antiseptik %7.4, mide ağrısı %19.1
<i>Anthemis haussknechtii</i> Boiss. & Reut. (Asteraceae)	C- ,T-	T-	C- ,T-	T-	Soğuk algınlığı %19.1, göz hastalıkları %1.5, burun akıntısı ve kanamaları %4.5, antiseptik %7.4, mide ağrısı %19.1
<i>Bellis perennis</i> L. (Asteraceae)	C- ,T-	Soğuk algınlığında %27	Soğuk algınlığında, mide ağrısında ve saç bakımında %22	Mide ağrısında ve idrar yolları hastalıklarında, soğuk algınlığında, bronşitte, solunum güçlüğünde	Antiseptik olarak %7.4, mide ağrısında %19.1, soğuk algınlığında %19.1, göz hastalıklarında %1.5, burun akıntısı ve kanamalarında %4.6
<i>Echinops pungens</i> Trautv. var. <i>pungens</i> (Asteraceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	Cilt toniğinde %2.9, ağrı kesici olarak %1.5 ve yaşlanmayı önleyici %1.5

<i>Gundelia tournefortii</i> L. (Asteraceae)	C- ,T-	Afrodizyak olarak %11	Diyabette ve ishalde %25	C- ,T-	Soğuk algınlığında %10.3, burun kanamasında %3, böcek ısırıklarında (Karışım-1) %4.4, astım-nefes darlığında %3, el-ayak bakım yara ve çatlaklarında %4.4 (Karışım-1)
<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench (Asteraceae)	T-	T-	C- ,T-	Böbrek taşında ve kulak ağrısında	Burun akıntısında %4.4
<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i> (Asteraceae)	Sancı kesici, böbrek taşına ve şekere karşı	Yara iyileşmesinde %7	C- ,T-	Böbrek taşında ve kulak ağrısında	Burun akıntısında %4.5
<i>Pulicaria dysenterica</i> (L.) Bernh. subsp. <i>dysenterica</i> (Asteraceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	Dâhili ve harici enfeksiyonlarda %1.5
<i>Tragopogon buphthalmoides</i> (DC.) Boiss. (Asteraceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	T-	Sindirimi kolaylaştırıcı ve midevi olarak %5.9
<i>Tragopogon dubius</i> Scop. (Asteraceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	Sindirim sistemi hastalıklarında	Sindirimi kolaylaştırıcı ve midevi olarak %5.9, şeker hastalığında %2.9, kansere ve profilaksi %7.4

<i>Tripleurospermum oreades</i> (Boiss.) Rech.f. (Asteraceae)	T-	T-	C- ,T-	C- ,T-	Antiseptik %7.4, burun akıntısı %4.4, burun kanaması %4.4, göz hastalıkları %1.5, soğuk algınlığı %19.1 ve mide ağrıları %19.1
<i>Anchusa azurea</i> Mill. var. <i>azurea</i> (Boraginaceae)	C- ,T-	Yanıkta ve böcek ısırmasında %11	Yara ve yanık tedavisinde %9	C- ,T-	Yara ve yanık tedavisi (Karışım-3) %4.4
<i>Arnebia decumbens</i> (Vent.) Coss. & Kralik (Boraginaceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	El ve ayak bakım, çatlak ve yaraları (Karışım-1) %10.3, veteriner hekimliği %5.9, böcek ısırmasında %5.9, mide ağrısı ve ülseri (Karışım-2) %2.9, yara antiseptiği %2.9
<i>Brassica oleracea</i> L. (Brassicaceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	İdrar yolları hastalıklarında ve böbrek taşında %2.9
<i>Cornus mas</i> L. (Cornaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	Diyabette %14	Diyabette	Yaşlanmayı önleyici %4.4
<i>Cucumis sativus</i> L. (Cucurbitaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	C- ,T-	F- ,C- ,T-	Alerjik cilt hastalıklarında ve yanık tedavisinde %4.4
<i>Elaeagnus angustifolia</i> L. var. <i>angustifolia</i> (Elaegnaceae)	F- ,C- ,T-	Bilinç açmada %15	Soğuk algınlığında ve kolesterolde %8	F- ,C- ,T-	Soğuk algınlığında %4.4
<i>Euphorbia grisophylla</i> M.L.S.Khan. (Euphorbiaceae)	T-	T-	T-	T-	Arı, akrep ve yılan sokmalarında ağrı dindirmede %69.1

<i>Euphorbia macrocarpa</i>					
Bioss. & Buhse.					Arı, akrep ve yılan sokmalarında ağrı dindirmede %69.2
(Euphorbiaceae)	T-	T-	T-	T-	
<i>Anthyllis vulneraria</i> L.					
subsp. <i>boissieri</i> (Sagorski)					
Bornm. (Fabaceae)	F- ,C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	Yara ve yanık tedavisinde %4.4
<i>Astragalus gummifer</i>					
Labill. (Fabaceae)	F- ,C- ,T-	T-	T-	C- ,T-	Astım-nefes darlığında %7.4, ağrı kesici %4.4, afrodisyak olarak %4.4 ve veteriner hekimlikte %4.4
<i>Cicer arietinum</i> L.					
(Fabaceae)	F- ,C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	Diş ağrılarında %1.5
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.					
var. <i>glabra</i> (Fabaceae)	F- ,C- ,T-	Hazımsızlıkta ve mide ağrısında %26	Hazımsızlıkta ve kolesterolde %31	C- ,T-	Soğuk algınlığında, halsizlikte, astım ve nefes darlığında %1.5
<i>Vicia hybrida</i> L.					
(Fabaceae)	F- ,C- ,T-	C- ,T-	T-	C- ,T-	İmmünostimülan %4.4
<i>Quercus infectoria</i> Oliv.					
subsp. <i>infectoria</i>					
(Fagaceae)	F- ,C- ,T-	Diş ağrısında %14	Diyabette %5	F- ,C- ,T-	Diş ağrı ve iltihaplarında %4.4
<i>Geranium tuberosum</i> L.					
(Geraniaceae)	F- ,C- ,T-	T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	İltihaplara karşı %4.4

<i>Pelargonium</i>					
<i>endlicherianum</i> Fenzl (Geraniaceae)	F- ,C- ,T-	Bağırsak solucanlarına karşı %25	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	Bağırsak parazitlerine karşı %67.7
<i>Crocus cancellatus</i> Herb. subsp. <i>damascenus</i> (Herb.) B.Mathew (Iridaceae)					
	F- ,C- ,T-	C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	Soğuk algınlığında %8.8
<i>Juglans regia</i> L. (Juglandaceae)	Ayak bakımında ve kadın hastalıklarında	Diyabette, sedefte, hemoroitte ve solunum yolları rahatsızlıklarına karşı %21	Kalp hastalıklarında ve kolesterolde %26	F- ,C- ,T-	Arı ve akrep sokmalarında %11.8, ayak mantarında (Karışım-9) %2.9, saçlı deri hastalıklarında %2.9, göz hastalıklarında %5.9, ağrı kesici olarak %1.5, baş dönmesinde %1.5, bağırsak parazitlerine karşı %1.5, enfeksiyonlarda %1.5
<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>chia</i> (Schreb.) Arcang. (Lamiaceae)					
	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	Mide ağrı ve iltihaplarında %2.9, astım- nefes darlığında %2.9 ve yara ve yanık tedavisinde %1.5
<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. subsp. <i>laevigata</i> (Banks & Sol.) P.H.Davis (Lamiaceae)					
	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	Mide ağrı ve iltihaplarında %2.9, astım- nefes darlığında %2.9 ve yara ve yanık tedavisinde %1.6

		Astım, mantar			
<i>Cyclotrichium niveum</i> (Boiss.) Manden & Scheng (Lamiaceae)	C- ,T-	enfeksiyonlarında ve solunum yolları hastalıklarında %25	C- ,T-	C- ,T-	Soğuk algınlığında, mide bulantısında, mide ağrı ve iltihaplarında %1.5
	Bebeklerde				
<i>Mentha longifolia</i> (L.) L. subsp. <i>longifolia</i> (Lamiaceae)	bağırsak parazitlerinde ve gaz giderici	T-	Ağız kokusunda ve soğuk algınlığında %22	Kan durdurmada	Soğuk algınlığında, mide ağrısı, mide bulantısı ve iltihaplarda %66.2
<i>Mentha pulegium</i> L. (Lamiaceae)	T-	T-	T-	T-	Soğuk algınlığında, mide ağrısı, mide bulantısı ve iltihaplarda %66.3
		Soğuk algınlığında ve			
<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> (Lamiaceae)	T-	solunum yolları hastalıklarında %42	Soğuk algınlığında ve kusmada %41	T-	Soğuk algınlığında, mide ağrısı, mide bulantısı ve iltihaplarda %66.4
<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>gracile</i> (K.Koch) Ietsw. (Lamiaceae)	C- ,T-	C- ,T-	Hipertansiyonda ve kolesterolde %13	T-	Soğuk algınlığında %69,1, mide bulantısı, mide ağrısı ve iltihaplarda %27.9
<i>Salvia euphratica</i> Monthbret & Aucher. var. <i>euphratica</i> (Lamiaceae)	C- ,T-	T-	T-	T-	Egzama ve kaşıntılı deri hastalıklarında %1.5
<i>Salvia multicaulis</i> Vahl (Lamiaceae)	C- ,T-	Soğuk algınlığında, bademcikte ve sindirim sistemi hastalıklarında %14	Soğuk algınlığında %17	T-	Egzama ve kaşıntılı deri hastalıklarında %1.6

<i>Salvia palaestina</i> Benth. (Lamiaceae)	C- ,T-	T-	T-	T-	İmmünostimülan %2.9, kalp-damar hastalıklarında %1.5
<i>Satureja hortensis</i> L. (Lamiaceae)	C- ,T-	Soğuk algınlığında %19	Tansiyonda ve kalp hastalıklarında %6	T-	Mide bulantısında, mide ağrı ve iltihaplarında %5.9
<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i> (Lamiaceae)	Doğum sancılarında, güneş çarpmasında, tüberkülozda, şeker hastalığında, karın ağrısında, mayasıda	Hipertansiyonda, diyabette, ishalde ve mide ağrısında %26	Diyabette ve hemoroitte %21	Akciğer iltihabında, mide ülserinde, diyabette ve ateş düşürücü	Kalp-damar hastalıklarında %2.9
<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen. var. <i>kotschyanus</i> (Lamiaceae)	Soğuk algınlığında, şeker hastalığında, karın ağrılarında	T-	T-	T-	Mide bulantısında, mide ağrı ve iltihaplarında %5.9
<i>Thymus migricus</i> Klokov & Des.-Shost. (Lamiaceae)	T-	T-	T-	T-	Mide bulantısında, mide ağrı ve iltihaplarında %5.10
<i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss. (Malvaceae)	Yaralanmalarda, kısırlık tedavisinde, öksürük kesici olarak, mayasıda, mide ve bağırsak hastalıklarında	T-	C- ,T-	C- ,T-	Öksürük kesmede %8.8, saç bakımında %1.5

<i>Malva neglecta</i> Wallr. (Malvaceae)	Kısırlık tedavisinde, mayasılda, harici enfeksiyonlarda, istenmeyen gebelikte	Meme iltihabında, sedefte, vajinal kandidozda ve yara iyileşmesinde %37	Harici iltihaplarda, hematomlarda, enfeksiyonlarda ve eklem ağrılarında %18	Tansiyonu dengelemede ve kan şekerini düşürmede	Hemoroit %2.9, harici enfeksiyonlarda %5.9, dâhili enfeksiyonlarda %8.8, yanık tedavisinde %5.9 ve istenmeyen gebelikte %1.5
<i>Malva sylvestris</i> L. (Malvaceae)	T-	T-	T-	T-	Hemoroit %2.9, harici enfeksiyonlarda %5.9, dâhili enfeksiyonlarda %8.8, yanık tedavisinde %5.9 ve istenmeyen gebelikte %1.6
<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>rupestris</i> (Hauskn.) Browicz (Moraceae)	Yara antiseptiğinde	C- ,T-	Kabızlıkta %10	C- ,T-	Nasır-siğil tedavisinde %4.4, akrep-böcek sokmalarında %1.5, yara antiseptiğinde %2.9,
<i>Morus alba</i> L. (Moraceae)	C- ,T-	Zayıflamada %25	Kansızlıkta ve şeker düşüklüğünde %34	C- ,T-	Soğuk algınlığında %33.8, astım-nefes darlığında %33.8, mide ağrı ve iltihaplarında %14.7, immünostimulan %14.7, göz hastalıklarında %5.9, harici enfeksiyonlarda %1.5, bademcikte %7.4, ağrı kesici olarak %1.5, cilt toniği %1.5 ve akrep ve böcek ısırılmaları %1.5
<i>Morus nigra</i> L. (Moraceae)	C- ,T-	T-	T-	C- ,T-	Antiseptikte %1.5, ağız yarasında %5.9 ve yaşlanmayı önleyici %4.4

<i>Syzygium aromaticum</i> L. (Myrtaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	Diş ağrısında %4.4
<i>Olea europaea</i> L. (Oleaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	Ezik, kırık ve çıkıklarda (Karışım-7) atıf sıklığı, astım-nefes darlığı (Karışım-11), sarılıkta (Karışım-11) %2.9
<i>Plantago lanceolata</i> L. (Plantaginaceae)	T-	Balgam söktürücü olarak, bademcikte, idrar yolları enfeksiyonunda ve yara iyileşmesinde %31	Ateş düşürücü ve yara iyileşmesinde %9	T-	İshalde %1.5, ağrı kesici olarak %7.4, tiroit-guatr hastalıklarında %2.9, harici enfeksiyonlarında %19.1, romatizma ve çeşitli diz hastalıklarında %14.7, böbrek ve idrar yolları hastalıklarında %4.4, dâhili enfeksiyonlarında %41.1 ve diş iltihabında %11.8,
<i>Hordeum vulgare</i> L. (Poaceae)	Yaralarda ve harici iltihaplarda	T-	İdrar yapıcı ve böbrek taşlarında %36	F- ,C- ,T-	Mide bulantısında %2.9, ezik, kırık ve çıkıklarda %5.9, harici iltihaplarda %5.9 ve yara-yanık tedavisinde %1.5
<i>Triticum aestivum</i> L. (Poaceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	F- ,C- ,T-	Ezik, kırık ve çıkıklarda (Karışım-8) %17.7, harici iltihaplarda %7.4 ve kadın hastalıklarında (Karışım-10) %7.4
<i>Polygonum patulum</i> Bieb. subsp. <i>patulum</i> (Polygonaceae)	C- ,T-	T-	C- ,T-	T-	Egzama ve kaşıntılı cilt hastalıklarında %4.4

<i>Portulaca oleracea</i> L. (Portulacaceae)	F- ,C- ,T-	Kalp hastalıklarında, diyabette ve kabızlıkta %29	İdrar yapıcı ve diyabette %20	F- ,C- ,T-	Mide ağrı ve iltihaplarında %2.9, astım- nefes darlığında %1.5 ve kansere ve profilaksi %1.5
<i>Amygdalus communis</i> L. (Rosaceae)	C- ,T-	C- ,T-	kolesteralde %24	C- ,T-	Bağırsak parazitlerinde %2.9, ishalde %1.5 ve ağrı kesici olarak %1.5
<i>Armenica vulgaris</i> Lam. (Rosaceae)	C- ,T-	Diyabette, kabızlıkta ve cilt toniği olarak %53	C- ,T-	C- ,T-	Kabızlıkta %2.9, ishalde %1.5, bağırsak kurtlarında %1.5 ve mide ağrı ve iltihaplarında %1.5
<i>Cerasus hippophaeoides</i> (Bornm.) Bornm. (Rosaceae)	İshalde	T-	T-	T-	İmmünoestimulan %8.8
<i>Cerasus microcarpa</i> (C.A.Meyer) Boiss. subsp. <i>tortuosa</i> (Boiss. & Hauskn.) Browicz (Rosaceae)	T-	T-	T-	T-	İmmünoestimulan %8.9
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. var. <i>monogyna</i> (Rosaceae)	T-	Kalp hastalıklarında atıf sıklığı%24	Kalp- damar hastalıklarında %18	T-	İmmünoestimulan %8.8
<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M.Bieb. subsp. <i>orientalis</i> (Rosaceae)	Antihipertansif ve antiromatizmal	T-	T-	T-	Kalp damar sağlığı %8.8, balgam söktürücü %5.9, kısırlık tedavisinde %4.4, immünoestimulan %8.8

<i>Cydonia oblonga</i> Mill. (Rosaceae)	C- ,T-	Ateş düşürücü, öksürük kesici ve solunum yolları hastalıklarında %20	C- ,T-	C- ,T-	Ağrı kesici olarak %5.9, soğuk algınlığında %7.4, mide ağrı ve iltihaplarında %5.9
<i>Malus pumila</i> Mill. (Rosaceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	El ve ayak bakım, çatlak ve yaralarında %7.4, ağrı kesici olarak %4.4, öksürük kesici olarak %4.4
<i>Persica vulgaris</i> Mill. (Rosaceae)	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	C- ,T-	İshalde %1.5
<i>Prunus x domestica</i> L. (Rosaceae)	C- ,T-	T-	C- ,T-	T-	İshalde (Karışım-5) %8.8, prostat ve idrar yolları hastalıklarında %1.5
<i>Rosa canina</i> L. (Rosaceae)	Soğuk algınlığında, mayasilda ve veteriner hekimlikte	Soğuk algınlığında ve hemoroitte %40	Diyabette, soğuk algınlığında ve öksürük kesmede %42	Zayıflamada	Soğuk algınlığında %67.7, immünostimülan %8.8, ağrı kesici olarak %5.9
<i>Galium spurium</i> L. subsp. <i>ibicinum</i> (Boiss. & Hausskn.) Ehrend. (Rubiaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	El ve ayak bakım, çatlak ve yaralarında %7.4
<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f. (Rutaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	Hipertansiyonda %4.4

<i>Verbascum georgicum</i> Benth. (Scrophullariaceae)	T-	Öksürük kesici ve antiseptik olarak %13	F- ,C- ,T-	T-	Veteriner hekimliğinde %1.5, kadın hastalıklarında (Karışım-10) %7.4, hemoroitte %5.9, mide ağrı ve iltihaplarında %4.4
<i>Verbascum sphenandroides</i> K. Koch (Scrophullariaceae)	T-	Öksürük kesici ve antiseptik olarak %14	F- ,C- ,T-	T-	Kadın hastalıklarında (Karışım-10) %7.4, hemoroitte %5.9, veteriner hekimliğinde %1.5, mide ağrı ve iltihaplarında %4.5
<i>Capsicum annuum</i> L. (Solanaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	C- ,T-	Bağırsak parazitlerinde %1.5 ve topuk dikeninde %4.4
<i>Solanum tuberosum</i> L. (Solanaceae)	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	F- ,C- ,T-	C- ,T-	Baş ağrısında, göz ağrısında, ishalde, mide ağrı ve iltihaplarında %10.3
<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i> (Urticaceae)	Romatizmada	Sindirim sistemi hastalıklarında, idrar yapıcı, genital bölge hastalıklarında ve hemoroitte %44	Bronşit, kalp-damar hastalıkları, öksürük, diyabet, solunum yolları hastalıkları ve bademcikte %46	Cinsel gücü arttırmada ve fitik ağrılarında	Romatizmada %33.8, idrar yolları-prostat hastalıklarında %2.9, hemoroitte %2.9, kadın hastalıklarında %2.9, öksürük kesici %4.4, kansere ve profilaksi %4.4
<i>Urtica urens</i> L. (Urticaceae)	T-	T-	T-	T-	Romatizmada %33.8, idrar yolları-prostat hastalıklarında %2.9, hemoroitte %2.9, kadın hastalıklarında %2.9, öksürük kesici %4.4, kansere ve profilaksi %4.5
<i>Viola odorata</i> L. (Violaceae)	F- ,C- ,T-	Prostatta %8	F- ,C- ,T-	T-	Soğuk algınlığında %2.9

<i>Vitis vinifera</i> L. (Vitaceae)	F- ,C- ,T-	Kan yapıcı olarak %25	Kan yapıcı olarak %25	C- ,T-	İmmünostimulan %8.8, soğuk algınlığında %25, enfeksiyonlarda %25, ezik, kırık ve çıkıklarda(Karışım-8) %17.7, astım-nefes darlığında (Karışım-11) %2.9, sarılıkta (Karışım-11) %2.9, sigara ve alkol bırakmada %4.4
<i>Tribulus terrestris</i> L. (Zygophyllaceae)	F- ,C- ,T-	Kalp hastalıklarında, ishalde, hemoroitte ve damar genişlemede %6	Tansiyonda %8	Böbrek taşlarında	Astım-nefes darlığında %1.5

Karşılaştırılan makalelerde yer almayan familya, cins ve türler için bazı kısaltmalar kullanılmıştır. F-: Familya olarak yer almayanlar, C-: Cins olarak yer almayanlar, T-: Tür olarak yer almayanlar,

Atıf sıklığı: Kullanım amaçlarının ardından yüzde olarak verilmiştir.

*: Kürecik (28), **: Malatya (29), ***: Elazığ (30), ****: Andırın (31).

Ek-7. Yakın Çevredeki Halk İlaçları Çalışmaları ile Ortak Olan Cinsler

Çalışmamızda yer alan bitkiler	Yakın çevredeki çalışmalarda yer alan bitkiler	Yakın çevredeki çalışmalarda bitkilerin kullanımı	Çalışma
	<i>Anthemis austriaca</i> Jacq.	Öksürük kesici ve %15	Malatya
	<i>Anthemis coelopoda</i> Boiss. var. <i>bourgaei</i> Boiss.	Hipertansiyonda, mide ağrısında ve %13	Malatya
<i>Anthemis armeniaca</i> Freyn & Sint. (Asteraceae)	<i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>anatolica</i> (Boiss.) Grierson	Antisapzmodik ve %17	Malatya
	<i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>tinctoria</i>	Öksürük kesici, mide ağrısında ve %12	Malatya
		Soğuk algınlığında	Andırın
	<i>Tripleurospermum sevanense</i> (Manden.) Pobed.	Saç dökülmesinde	Kürecik
<i>Tripleurospermum oreades</i> (Boiss.) Rech.f. (Asteraceae)	<i>Tripleurospermum transcaucasicum</i> (Manden.) Pobed.	Kalp hastalıklarında ve %10	Malatya
		Astım-solunum yolları hastalıklarında ve %5	Malatya
	<i>Euphorbia grisophylla</i> M.L.S.Khan. & <i>Euphorbia macrocarpa</i> Bioss. & Buhse. (Euphorbiaceae)	Arı ve akrep sokmalarına karşı, el çatlaklarında	Kürecik
	<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss.	Örümcek ısırmasında ve siğil tedavisinde %19	Malatya
		Siğil tedavisinde %28	Elazığ
	<i>Euphorbia cheiradenia</i> Boiss. & Hohen.	Hemostatik ve yara iyileşmesinde %10	Malatya
	<i>Euphorbia denticulata</i> Lam.	Hemostatik, örümcek ısırmasında ve yara iyileşmesinde %7	Malatya

		Sığil tedavisinde ve yara iyileştirmede %12	Elazığ
	<i>Euphorbia helioscopia</i> L.	Sığil tedavisinde	
	<i>Euphorbia kotschyana</i> Fenzl	Sığil tedavisinde	Andırın
	<i>Euphorbia macrostegia</i> Boiss.	Sığil tedavisinde	Andırın
	<i>Euphorbia peplus</i> L. var <i>minima</i> DC.	Sığil tedavisinde	Andırın
	<i>Astragalus cephalotes</i> Banks. & Sol. var. <i>brevicalyx</i> Eig.	Diyabet ve yara iyileşmesinde %24	Malatya
<i>Astragalus gummifer</i> Labill. (Fabaceae)	<i>Astragalus kurdicus</i> Boiss. var. <i>muschianus</i> (Kotschy & Boiss.) Chamberlain	Diyabette %7	Elazığ
<i>Vicia hybrida</i> L. (Fabaceae)	<i>Vicia cracca</i> L. subsp. <i>stenophylla</i> Vel.	Öksürükte %8	Elazığ
<i>Quercus infectoria</i> Oliv. subsp. <i>infectoria</i> (Fagaceae)	<i>Quercus cerris</i> L.	Mantar enfeksiyonlarında %11	Malatya
<i>Geranium tuberosum</i> L. (Geraniaceae)	<i>Geranium ibericum</i> Cav.	Yara iyileşmesinde %20	Malatya
<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>gracile</i> (K.Koch) Ietsw. (Lamiaceae)	<i>Origanum syriacum</i> L. var. <i>bevanii</i> (Holmes) Letswaart	Soğuk algınlığında	Andırın
<i>Salvia euphratica</i> Monthbret & Aucher. var. <i>euphratica</i> (Lamiaceae)	<i>Salvia syriaca</i> L.	Anti-asit olarak %11	Malatya
	<i>Salvia cryptantha</i> Montbret et Aucher ex Bentham	Öksürük ve bronşitte	Andırın
	<i>Salvia verbenaca</i> L.	Mantar enfeksiyonlarında	Andırın

<i>Satureja hortensis</i> L. (Lamiaceae)	<i>Satureja cilicica</i> P.H.Davis	Adet ve karın ağrılarında	Andırın
<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen. var. <i>kotschyanus</i> _____&_____	<i>Thymus fallax</i> Fisch. & Mey. <i>Thymus sipyleus</i> Boiss. subsp <i>rosulans</i> (Borbas)	Soğuk algınlığında, şeker hastalığında, karın ağrılarında	Kürecik
<i>Thymus migricus</i> Klokov & Des.-Shost. (Lamiaceae)	<i>Thymus</i> <i>haussknechtii</i> Velen.	Soğuk algınlığında, şeker hastalığında, karın ağrılarında	Kürecik
	<i>Alcea pallida</i> Waldst. & Kit.	Soğuk algınlığında	Andırın
<i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss. (Malvaceae)	<i>Alcea striata</i> (DC.) Alef subs. <i>rufescens</i> (Boiss.) Cullen	Soğuk algınlığında %24	Malatya
		Soğuk algınlığında ve kolesterolde %11	Elazığ
		Öksürükte ve bronşitte %13	Malatya
		Balgam söktürmede ve yara iyileştirmede %24	Malatya
<i>Plantago lanceolata</i> L. (Plantaginaceae)	<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>major</i>	Midevi, harici enfeksiyonlar ve yara-yanık tedavisinde	Kürecik
		Yara iyileşmesinde %22	Malatya
		Yara ve yanıkta %16	Elazığ
		Yara iyileşmesinde, astımda ve kan durdurmada	Andırın
<i>Hordeum vulgare</i> L. (Poaceae)	<i>Hordeum murinum</i> L.	Ağrı kesici olarak %11	Malatya
<i>Polygonum patulum</i> Bieb. subsp. <i>patulum</i> (Polygonaceae)	<i>Polygonum arenarium</i> Waldst. & Kit. <i>Polygonum bellardii</i> AH.	Böbrek taşında %13	Malatya
		Böbrek taşında	Andırın
<i>Cerasus hippophaeoides</i> (Bornm.) Bornm. _____&_____	<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench <i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Miller var. <i>mahaleb</i>	Böbrek taşında %21	Malatya
		Mide ağrısında %12	Malatya
		Diyabette %7	Elazığ

<i>Cerasus microcarpa</i> (C.A.Meyer) Boiss. subsp. <i>tortuosa</i> (Boiss. & Hausskn.) Browicz (Rosaceae)	(L.) Miller <i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Miller var. <i>alpina</i> Browicz.	Diyabette ve öksürükte	Andırın
	<i>Crataegus meyeri</i> Pojark.	Astım ve hemoroitte %26	Malatya
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. var. <i>monogyna</i> ____&____	<i>Crataegus aronia</i> (L.) Bosc. ex DC. var.	Kalp hastalıkları, uykusuzluk, eklem ağrıları, romatizmada ve strese %32	Malatya
<i>Crataegus orientalis</i> Pall. ex M.Bieb. subsp. <i>orientalis</i> (Rosaceae)	<i>aronia</i> (L.) Bosc. ex DC. “	Kan temizlemede, kalp hastalıklarında ve damar genişlemesinde %11	Elazığ
		Kalp hastalıklarında ve mide ağrısında	Andırın
<i>Prunus x domestica</i> L. (Rosaceae)	<i>Prunus divaricata</i> Ledeb. subsp. <i>divaricata</i> Ledeb	Soğuk algınlığında %15 Diyabette	Malatya Andırın
<i>Verbascum</i> <i>georgicum</i> Benth. ____&____ <i>Verbascum</i> <i>sphenandroides</i> K. Koch (Scrophullariaceae)	<i>Verbascum asperuloides</i> Hub.-Mor. <i>Verbascum</i> sp. <i>Verbascum</i> <i>pinetorum</i> (Boiss.) O. Kuntze	Veteriner hekimlikte ve astımda Öksürük kesici ve antiseptik olarak %13 Yara iyileştirmede	Kürecik Malatya Elazığ
<i>Viola odorata</i> L. (Violaceae)	<i>Viola kitaibeliana</i> Roem. & Schult.	Yara iyileşmesinde ve öksürükte	Andırın

Kürecik (28), Malatya (29), Elazığ (30), Andırını (31).